KALMAR LÄNS

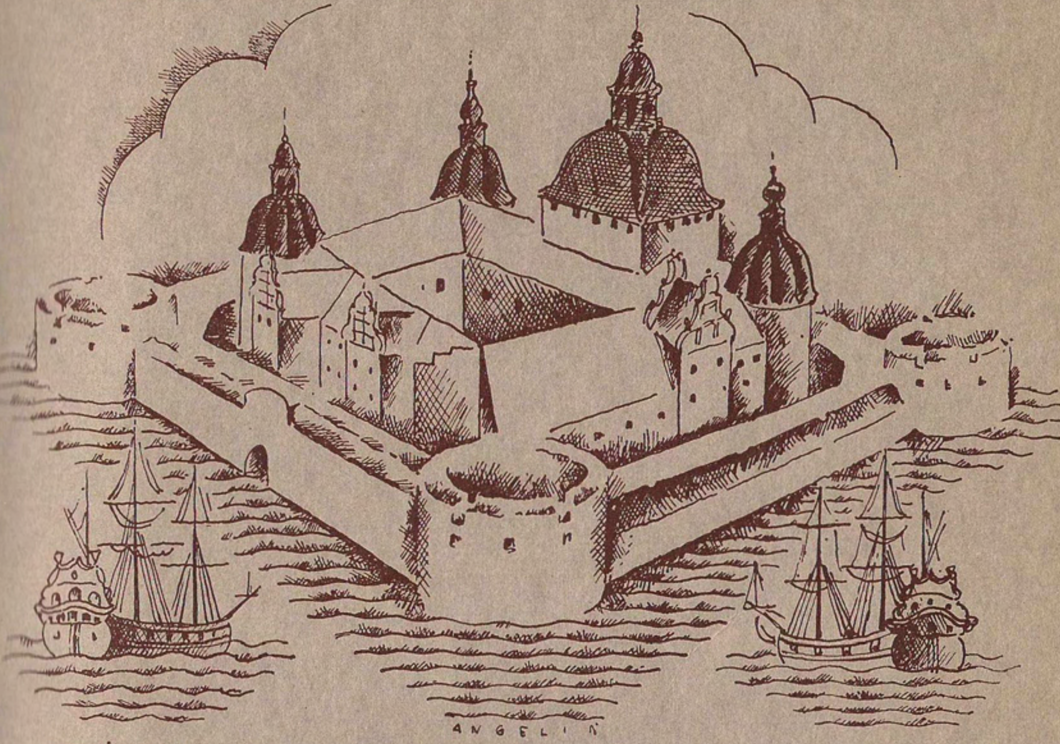

FORNMINNES-FÖRENINGS VERKSAMHET 1871~1921

MEDDELANDEN FRÅN
KALMAR LÄNS FORNMINNESFÖRENING XII

[Kalmar län. Årsbok... 12 (1922)]

KALMAR LÄNS FORNMINNESFÖRENINGS VERKSAMHET 1871—1921

HISTORIK

AV

E. HILLDOFF
LÄROVERKSADJUNKT
OCH FÖRENINGENS SEKRETERARE

Dat. 17 APR. 1964

KALMAR 1922
TIDNINGEN BAROMETERNS AKTIEBOLAGS TRYCKERI

Rättelser och tillägg å sista sidan torde observeras!

VÄSTERVIKS
STADSBIBLIOTEK
Acc. nr. 64:885
Dat. 10 APR. 1964
Omb.
Sign. Vcbdc(p)

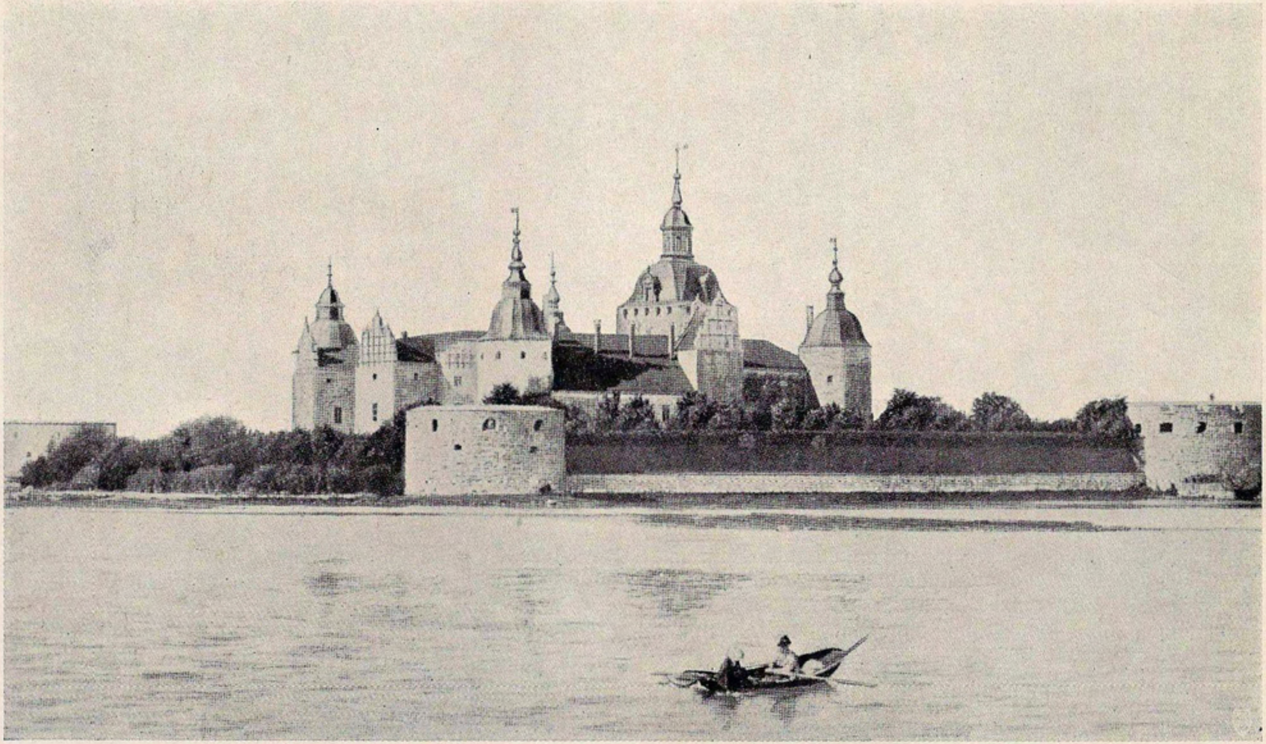

KALMAR SLOTT FRÅN SLOTTSFJÄRDEN

med sydöstra, nordöstra och nordvästra rundtornen (postejerna) synliga. Av de för museiändamål hittills disponerade båda flyglarnas övervåningar endast den norras synlig.

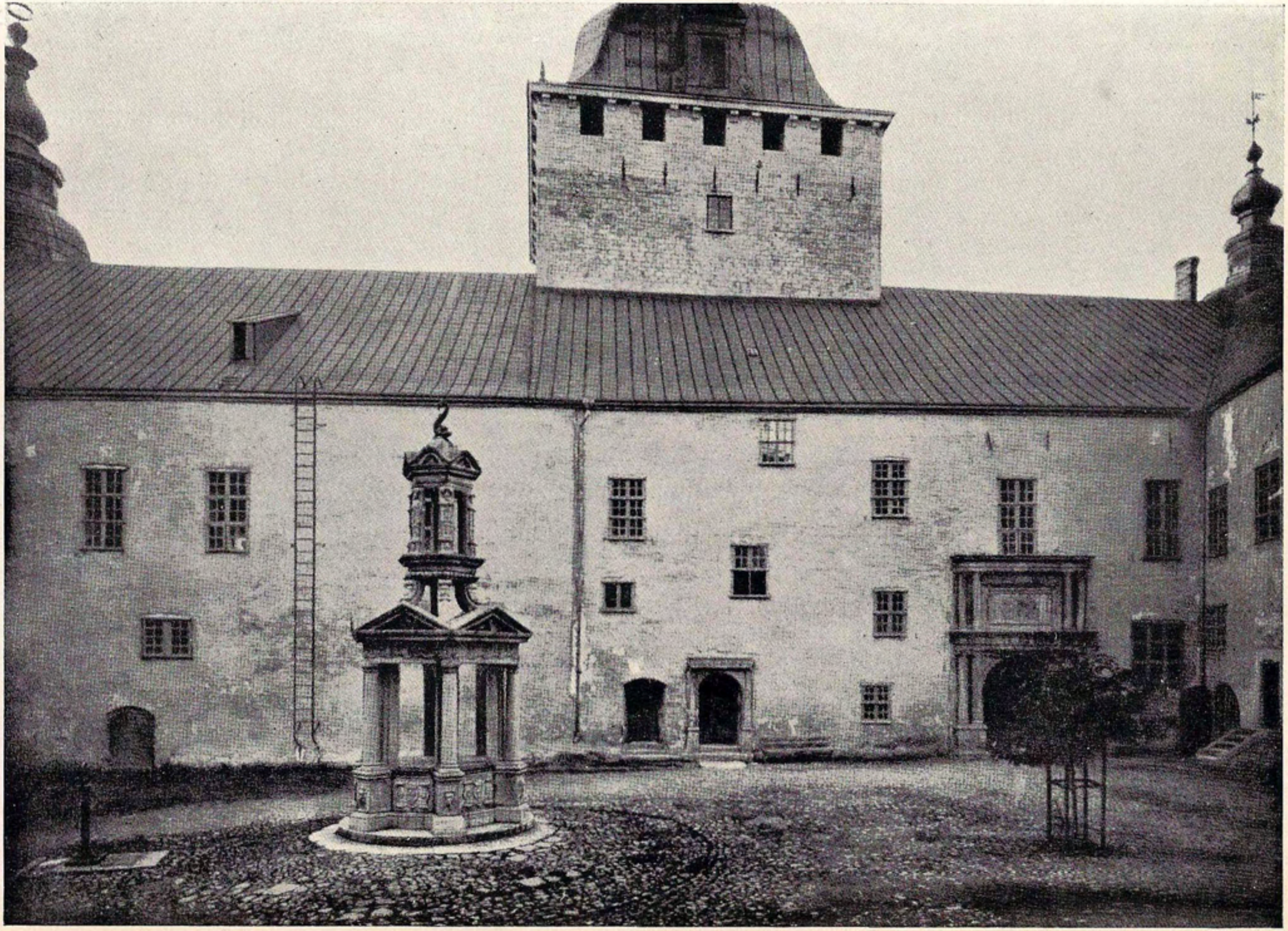

VÄSTRA SLOTTSFLYGELN
med ingång (museets hittillsvarande) till Vattentornet samt till höger stora infartsporten.

Fornminnesföreningens tillkomst.

Strävanden och håg att inom särskilda landskap bilda föreningar i ändamål att uppsöka och beskriva, vårda och samla ortens fornminnen samt på deras betydelse fästa allmänhetens och framför allt jordägarnas uppmärksamhet framträdde inom vårt land under 1856, då den 1 oktober nämnda år Föreningen för Nerikes (Närkes) folkspråk och fornminnen bildades. Sedan impuls givits, grundades så under åren 1859—62 fornminnesföreningar i Hälsingland, Södermanland, Västmanland och Gästrikland. För vår orts vidkommande blev den sistnämndas stiftande mera betydelsefull, enär hennes sedan stiftelseåret 1862 fungerande sekreterare, landskamrer Joh. And. Södermark, efter vunnen transport till enahanda befattning vid landskontoret i Kalmar län blev den egentligen verksamme vid skapandet av ett fornsaksmuseum för denna landsända. Mot decenniets slut (1869) funnos fornminnesföreningar eller sammanslutningar med liknande syfte i alla landskap med undantag av Småland, Blekinge och även Halland, ehuruväl en dylik varit å bane att bildas även där. Nämnda år stiftades emellertid Svenska fornminnesföreningen som frukt av ett på Skandinaviska konstnärsmötet i Göteborg framfört önskemål. Mötet uttalade sig för att i vårt land måtte bildas en förening för efterforskande, bevarande och offentliggörande av forntidsminnesmärken i likhet med vad redan skett i de båda brödralanden. Ett större antal författare i konsthistoria och arkeologiska ämnen, konstnärer samt andra för denna angelägenhet nitälskande män hörsammade utfärdad inbjudning till Stockholm för spörsmålets dryftande, och vid sammanträde därstädes den 29 november kunde redan föreningen bildas och stadgar för dess verksamhet antagas. Enligt dessa skulle tvenne årsmöten hållas, det ena gällande administrativa och ekonomiska frågor med Stockholm som samlingscentrum, det andra av rent vetenskaplig natur och

avsett att alternerande förläggas till orter, som företedde större intresse i arkeologiskt eller konsthistoriskt hänseende. Utom föreningens ledamöter skulle även andra fornforskningens vänner till detta senare slaget av möten inbjudas. Föreningens första ordförande blev statsrådet Gunnar Wennerberg.

Föreningens styrelse hade efter uppmaningar från det gamla minnesrika Värend och föregången rådplägning med sina ledamöter i denna bygd bestämt sig för att det första vetenskapliga årsmötet skulle hållas i Växjö och öppnas den 1 juni 1870. Valet av ort ansågs som särdeles lyckligt. Tvenne instruktiva fornsakssamlingar funnos på platsen. Den omgivande orten bjöd på vackra byggnadsminnen i Kronobergs och Bergkvara slottsruiner, båda under mötet besökta av många dettas deltagare. En storartad rikedom på jordfasta fornminnen, av vilka föreningen vid besök på platsen som gåva mottog Inglingehögen, Ingelstads stolta »kungshög» förhöjde ortens lämplighet som mötesplats. Bland de få långväga främlingar, som tillstädeskommit — kommunikationerna voro ju då ej så bekväma som nu*) — märktes mötets utsedde vice ordförande, Kalmar stads hävdatecknare läroverksadjunkt Gustaf Volmar Sylvander. Ytterligare två representanter för Kalmar län bland medlemmarna hade infunnit sig, nämligen kungl. sekter C. A. Gethe och hovstallmästaren Jac. Wilh. Beijer, den senare medförande från sin fornsakssamling, sedan 1887 Kalmar slotts museums egendom, några särdeles vackra flintyxor, vilka han efter diskussionens slut andra mötesdagen förevisade för mötesdeltagarna.

I fråga om första överläggningsämnet på mötesprogrammet, som lydde: »Huru skall den håg för fornforskning, som på senare tider väckts i flera av våra landskap, kunna till fullo göras fruktbärande, och huru skall en sammanslutning och ett ordnat samarbete mellan de särskilda landskapsföreningarna åstadkommas?», beslöt mötet uttala den önskan, att fornminnesföreningar måtte bilda sig i de landskap, där sådana icke finnas; att dessa måtte sätta sig i förbindelse med Svenska Fornminnesföreningen och i hennes blivande tidskrift lämna

*) Emmaboda—Kalmar järnväg blev färdig 1874.

meddelande om slna arbeten och förhandlingar; samt att samlingar av fornsaker och konstföremål måtte anläggas i landsorten.

Vice ordföranden, som inlett frågan med ett skriftligt anförande, gående ut på bildandet ej blott av nya fornminnesföreningar i landskapen utan även av smärre avdelningar i varje härad, vann ej gehör för sitt förslag. Som föreningens utsedda ombud skulle han emellertid under årets lopp få tillfälle att verka för bildandet av Kalmar läns fornminnesförening.

Över mötets tillkomst och förhandlingar avgav Gethe såsom ägare av tidningen Kalmar — nu förändrad till Kalmar-Kalmar läns tidning — en ganska utförlig redogörelse, ur vilken följande utdrag må anföras:

Vi hava nu sökt skildra dessa för deltagarna oförgätliga dagar. Att skildringen är högst ofullständig, torde vara både förklarligt och ursäktligt. Men om den på en eller annan förmått göra ett varaktigt intryck av nödvändigheten att inom alla landsändar sluta oss samman för att taga vara på det egendomliga i vårt folks språk och seder, innan egendomligheterna från fordom som annars så småningom skingras och förfaras, då är också ändamålet uppnått. Vårt stift, såväl Kalmar fastland som det minnesrika Öland, har en icke obetydlig rikedom på fasta fornminnen; årligen göras där mer eller mindre märkliga fynd; ännu torde »mycket gammalt skräp», som okunnigheten så gärna kallar det, men i själva verket märkvärdiga lämningar av förfädrens hemliv och slöjdskicklighet kunna där sammanletas; låtom oss därför ej längre fortsätta med att göra platt intet till bevarande av det gamla utan i stället med kraft och nit verka var och en i sin stad för sammanslutning till en fornminnesförening för Kalmar län och Öland samt för grundande av *Kalmar museum,* där på ett värdigt ställe, värdigt ändamålet, de kvarlevor av forntiden, som kunna sammanletas, må bliva uppställda, och härför veta vi ingen värdigare plats än Kalmar slott, själv ett fornminne av märkvärdigaste art.

* * *

Mot sommarferiernas slut vidtog Sylvander sina mått och steg för bildandet av en fornminnesförening i Kalmar län.

I tre södra landstingsområdets tidningar, däribland Oskarshamnsposten och Ölandsbladet, införde han en större annons, som med något knagglig svenska hade följande lydelse:

»Svenska fornminnesföreningens herrar ledamöter i Kalmar län behagade sammanträda hos undertecknad,*) föreningens ombud, onsdagen den 24 augusti kl. 5 e.m. för att i likhet med framställd önskan vid fornminnesföreningens möte i Växjö bilda en särskild fornminnesförening för Kalmar län och till detta ändamål uppgöra stadgar och välja bestyrelse. På grund härav inbjudas till nämnda sammanträde och ifrågavarande förening även alla andra, som livas av kärlek till länets i dess rika fornminnen bevarade hävder, vilka ligga så nära till hands för var och en att rädda undan förstörelsen och därigenom rikta fäderneslandets äldsta historia med nya skatter, ett arbete, i vilket varje fosterlandsvän inom alla stånd kan samfällt och verksamt deltaga och därför till detsamma vördsamt inbjudes.

Kalmar den 16 augusti 1870.

G. Volmar Sylvander".

Vid ganska besökt sammanträde nämnda dag under hovstallmästare Beijers ordförandeskap beslöts i enlighet med majoritetens önskan, att den blivande föreningens verksamhetsfält skulle utgöras av hela Kalmar län. Även uppdrog mötet åt en kommitté av tre personer att med ledning av vid sammanträdet uttalade åsikter redigera stadgarna — ett förslag till sådana hade uppsatts av Sylvander, vilket diskuterades — samt därefter sammankalla de för saken intresserade till föreningens konstituerande och val av styrelse. Kommittérade blevo landskamrer Södermark, läroverksadjunkten fil. d:r N. W. Dahlström († 1872) och k. sekter Gethe.

Den 10 december först, en lördag, hölls efter kungörelse i alla länets tidningar nytt sammanträde, på lilla rådhussalen, i och för antagande av stadgar, föreningens konstituerande och val av styrelse. På några obetydliga ändringar när antogs

*) Sylvander bodde Storgatan 68 i egen fastighet, länge kallad Sylvanderska gården.

kommitterades upprättade förslag till stadgar. Som dock mot förväntan anslutningen blivit ytterst ringa, ansåg man sig ej böra företaga val av styrelse utan uppdrog åt herrar Beijer, Södermark och Gethe att i sammanträdets namn utfärda inbjudningsbrev till inträde i föreningen, och sedan visshet vunnits om vilka personer man kunde påräkna som ledamöter, sammankalla föreningen för anställande av styrelse- och revisorsval.

Den 18 januari redan förelågo färdiga från trycket 300 exemplar inbjudningsbrev och som bilaga lika många stadgar, en upplaga, som i juli månads utgång tillökades med ytterligare 200 av vardera. Omkring 400 kallelsebrev torde ha utsänts till s. k. ståndspersoner, bosatta inom länets södra landstingsområde.

Till den 29 september 1871 hade av kommitterade möte för föreningens konstituerande utlysts till lilla rådhussalen, vilket dock ej heller blev särdeles talrikt besökt. Som dock kallelsen att inträda som årliga medlemmar antagits av 108 personer, ansåg man sig böra välja direktion i enlighet med de året förut i december antagna stadgarna. Till ordförande valdes hovstallmästaren Beijer, till v. ordförande Gethe och till övriga fem ledamöter Sylvander, *)lektorn Robert Darin, läroverksadjunkten Marcus Rosberg, fabrikören rådman Carl Sundberg samt skeppsmäklaren Ernst Bolin. Till revisorer utsågos tullförvaltaren C. Beijer och teckningsläraren fanjunkare S. G. Lindblom. Med tanke på dels att än flera skulle antaga kallelsen som medlemmar och dels att så få medlemsavgifter influtit, kom något nytt möte ej att hållas förrän sommaren 1872.

---

*) Den ende kvarlevande; bosatt i Malmö sedan 1875.

Stadgar
för
Kalmar Läns
Fornminnes-Förening.

---

§ 1.

Föreningens ändamål är att inom länet efterforska, undersöka och bekantgöra samt, för så vidt ske kan, samla sådana fornlemningar, som äro af betydelse i etnologiskt, kulturhistoriskt eller konsthistoriskt hänseende.

Föreningen afser således samverkan med svenska allmänna fornminnes-föreningen.

§ 2.

Till ledamöter af föreningen inbjudas personer. hvilka antagas vilja med sitt deltagande understödja föreningens syfte. Dessutom låter styrelsen utgå allmän uppmaning till hvar och en af länets innevånare att, om han så önskar, anmäla sig till inträde såsom ledamot i föreningen. Vid föreningens allmänna. årliga sammanträde beslutas om sådan inbjudning efter förslag af styrelsen eller någon föreningens ledamot.

Ledamot erlägger årlig afgift med en kr. inom Februari månads utgång.

§ 3.

Styrelsen består av ordförande, vice ordförande och fem ledamöter, och sammanträder på den förstnämndes kallelse så ofta ärendena det fordra. Den väljes å årssammanträdet och utser ibland sig sekreterare och kassaförvaltare. Minst 4 ledamöter böra vara tillstädes för att kunna besluta. Ordföranden eger vid lika röster utslagsrösten.

§ 4.

Styrelsen indelar länet i kretsar och utser inom hvarje sådan minst ett ombud att inom orten befrämja föreningens syften och på styrelsens vägnar der handhafva föreningens angelägenheter.

§ 5.

Styrelsen ansvarar för föreningens egendom, vare sig penningemedel eller öfriga tillhörigheter, samt för de samlingar, som ställas under föreningens vård; egande styrelsen att anförtro den närmaste tillsynen öfver samlingarne åt dertill lämplig person.

§ 6.

Sekreteraren åligger, att, utom skyldigheten att vid föreningens och direktionens sammanträden föra protokoll och i öfrigt besörja de löpande göromålen, uppsätta årsberättelse, hvilken vid föreningens årssammanträde föredrages och derefter i afskrift afsändes till vitterhets-, historie- och antiqvitets-akademien äfvensom till svenska fornminnesföreningen.

Kassaförvaltaren aflemnar inom April månads slut för sist föregående år afslutad redogörelse öfver föreningens inkomster och utgifter, hvilken, efter föregående granskning af revisorerne, vid föreningens årsmöte framlägges.

§ 7.

Årssammanträde för föreningens ledamöter utsättes af styrelsen och kungöres minst 14 dagar förut i länets tidningar till första helgfria Onsdagen i Juni månad. Utom de i föregående § omförmälde berättelser samt beslut om ansvarsfrihet för nästföregående års förvaltning, företages val af styrelse och 2:ne revisorer samt behandlas öfrige, föreningen rörande angelägenheter jemte de förslag, som förekomma och hvilka, om de äro afgifna af enskilda ledamöter, böra skriftligen, minst en månad förut, till styrelsen inlemnas, för att vid föredragandet med dess yttrande beledsagas.

§ 8.

Till styrelsens bedömande öfverlemnas, om och i hvad mån med hänsyn till föreningens tillgångar, dess samlingar må kunna genom inköp eller annat laga förvärv förökas.

§ 9.

I den händelse, att föreningen skulle komma att med sin verksamhet upphöra hvarom för beslut erfordras $^{3}/_{4}$ pluralitet af de vid sammanträdet aärvarande, tillfalla föreningens alla tillhörigheter Kalmar högre elementarläroverk, eller det läroverk, som då deremot svarar; i hvilket fall föreningen likväl förbehåller sig, att kontanta tillgångar, om de finnas, bibehållas såsom fond för samlingarnes vård och utvidgande.

§ 10.

Vid ordinarie årssammanträde kan väckt förslag till ändringar i dessa stadgar, efter föregående utlåtande af styrelsen, företagas och beslutas.

Kalmar.
Westinska Boktryckeriet.
1871.

Under de femtio år stadgarna varit gällande ha de undergått högst obetydliga förändringar. Ännu 1875, då behov förelåg av en ny upplaga, hade inget tillägg ansetts nödvändigt, men efteråt under samma år beslöts till orden i § 2 »Ledamotsafgift erlägges med en kr. årligen» bifogas *eller tio kr. en gång för alla.* Den 15 december 1920 fastställdes med anledning av det sjunkande penningvärdet att »Ledamotsafgift erlägges med *två* kr. årligen eller *tjugofem* kr. en gång för alla.»

Den 31 januari överenskoms vid stadgerevision om uteslutning av orden i § 1 *för så vidt ske kan,* ett inskränkande tillägg, som före starten av museet varit berättigat på grund av ovisshet om föreningens utsikter och förmåga att lyckas i sina strävanden. Likaledes skulle andra momentet i samma paragraf: *Föreningen avser således samverkan med svenska allmänna fornminnesföreningen* utgå, ett samarbete, som kulminerande 1880, för längesedan upphört, i följd av denna senares ändrade program för sin verksamhet. Som konsekvens av denna ändring följde slopandet av bestämmelsen i § 5, att föreningens årsberättelse skulle insändas *ävensom till svenska fornminnesföreningen.* Även detta stadgande hade, ehuru dryftat, genom förbiseende kommit att kvarstå, sedan det åtminstone tidvis slutat att tillämpas.

Svårighet att hålla styrelsen fulltalig såväl som åsikten om tillräckligheten av fem medlemmar därinom gentemot förutvarande sju gav vid sammanträde den fjärde september 1885 åt § 3 lydelsen: Styrelsen består av ordförande, vice ordförande och *tre* ledamöter etc.

Om årssammanträdet, som i början skulle kungöras i länets tidningar fjorton dagar före sista lördagen i maj behöver sedan 1911 meddelande ej inflyta förrän minst *åtta* dagar förut. Bestämmelsen om viss dag för årsmötet suspenderades genast, och samma öde rönte ett senare försök att fixera dag i juni härför. Från 1887 ansågs ett tillägg om extra sammankomst behövligt att ingå i stadgarna, och utökades § 7 med föreskrift härom. Paragrafens formulering är därför numera denna:

§ 7.

Årssammanträde för föreningens ledamöter utsättes av styrelsen och kungöres minst åtta dagar förut i länets tidningar. Utom den i föregående § omförmälda berättelse samt beslut om ansvarsfrihet för nästföregående års förvaltning, företages val af styrelse och två revisorer samt behandlas öfriga föreningen rörande angelägenheter jämte de förslag, som förekomma, och hvilka, om de äro afgifna af enskilda ledamöter, böra skriftligen minst en månad förut, till styrelsen inlämnas, för att vid föredragandet med dess yttrande beledsagas.

Till extra sammankomst må styrelsen kalla föreningens medlemmar, när den så finner nödigt. På sådant möte, hvilket kungöres på samma sätt som ordinarie årssammanträde, få ej behandlas andra ärenden än de för hvilka mötet blifvit utlyst, och som i kallelsen omnämnts.

Föreningen träder i verksamhet.

Sitt första ordinarie årssammanträde höll Kalmar läns fornminnesförening den 5 juli 1872, liksom under de två närmast följande åren förlagt till teaterns foyer (Teaterkällaren). Bevistat endast af femton personer, därav åtta läroverkskollegiets medlemmar, fick mötet ett stänk av vetenskaplighet genom närvaron av en framstående arkeologisk forskare, dåvarande amanuensen i K. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien sedermera riksantikvarien fil. d:r Hans O. Hildebrand, under denna sommar sysslande med sin fäderneö Ölands fornhistoria. Ombedd att yttra sig, huruvida åttonde paragrafen i föreningens stadgar (om förvärv av museiföremål) stode i strid med Antikvitetsakademiens rätt att inköpa fornfynd eller andra fornsaker, en fråga, som ej fullt klargjorts på Svenska fornminnesföreningens möten i Växjö (1870) och Örebro (1871), gav Hildebrand nu det besked, att akademin i allmänhet endast fordrade, att föreningar, som anslutit sig till densamma, skulle insända fullständig förteckning över de fornsaker, de förvärvat, förbehållande sig akademien rätt, att därest något

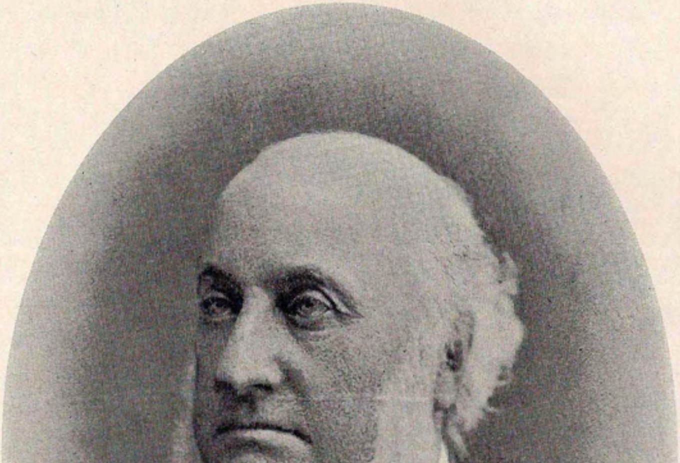

J. A. SÖDERMARK
Ordförande 1875–81.
Museiföreståndare 1872–81.

föremål befunnes särdeles viktigt för statens samlingar, få till-lösa sig detsamma; en förmån, varav akademien emellertid dittills ej begagnat sig. Genom en dylik anslutning vunne föreningen samma rätt som akademien att förvärva fornföremål, för så vitt det ej gällde sådana, om vilka k. förordning och kyrkolag gåve särskilda föreskrifter. Sedan sålunda allt missförstånd undanröjts — man hade*), liksom inom övriga fornminnesföreningar befarat, att akademien skulle lägga beslag på alla de blivande värdefullare föremålen —, beslöts vid styrelsens sammanträde nyssnämnda dag, att en skrivelse om anslutning till akademien skulle avlåtas, till vilkens avsändande man för övrigt genom de antagna stadgarna redan förbundit sig. Först den 13 november blev skrivelsen expedierad. Med erinran om att föreningen nyligen bildat sig och börjat sin verksamhet, anhöll man, att i likhet med andra inom riket bildade fornminnesföreningar få åtnjuta akademiens understöd vid sitt arbete för fornminnenas vård inom Calmar län samt förklarade sig villig ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som denna i ett eller annat avseende kunde lämna. Den 17 december följde akademiens svarsskrivelse jämte utdrag ur dess dagbok, undertecknad av en länets son, dåvarande riksantikvarien Bror E. Hildebrand, och uttryckande såväl dennes fägnad över att den fosterländska föreningen kommit till stånd i hans hembygd som ock framför allt akademiens avsikt att söka bereda framgång åt företaget.

Betydelsefullt blev även detta första möte genom Sylvanders förslag, att föreningen skulle hos länets södra landsting begära ett anslag av 300 kronor för att sockenvis kunna påbörja en systematisk undersökning och uppteckning av de fasta fornlämningarna inom landstingets område. Den ingivna framställningen bifölls, och redovisning för det under 1873 lyftade beloppet avgavs. Nämnda år ingavs med enahanda motivering en liknande framställning till norra landstinget, vilken likaledes bifölls, och erhöllos 200 kronor. Sammanlagt utverkades (1873) kronor 600 från båda landstingen. Med understöd av så vunna medel företog fyrmästaren H. Sidén, som

*) Se Hans Forsell: Svensk Tidskrift 1872 sid. 292.

erbjudit föreningen sina tjänster, resor 1873 och 1876 för uppsökande och beskrivning av fasta fornlämningar. Som resultat förelåg i portfölj ett antal omsorgsfullt utförda teckningar av fasta fornlämningar i Tjust och på Öland, längre fram sammanförda till ett digert band. Under olika motivering såsom i och för utgivande av en broschyr för att sätta allmänheten i länet i tillfälle att bedöma och från undergång rädda dettas spridda fasta fornlämningar eller i och för inköp av fornsaker, begärdes fortsatt anslag under de följande åren. Så odelat enhällig var dock ej denna landstingens frikostighet. 1879, då fatalietiden försuttits för inlämnande av begäran om anslag av norra landstinget, sökte ett energiskt minoritetsparti att förhindra, att motion finge väckas i ärendet. Utan den kraftiga hjälp, föreningen erhållit av landstingen, skulle emellertid denna ha måst i väsentlig grad inskränka sin verksamhet och museet omöjligen kunnat nå den utveckling, det hunnit. Under tioårsperioden 1872—1881 överstego landstingens anslagsmedel vida medlemmarnas årsavgifter.

Nedanstående tabell visar anslagens fördelning ävensom föreningens inkomster och utgifter under nyssnämnda tioårsperiod.

År	Inkomster										Utgifter	
	Landstingsanslag		Medlemsavgifter		Inträdesavgifter		Diverse inkomster		Summa		Summa	
1872	—	—	60	—	—	—	—	—	60	—	94	90
1873	300	—	57	—	—	—	15	—	372	—	145	69
1874	600	—	50	—	—	—	12	—	662	—	210	59
1875	—	—	421	24	—	—	26	—	447	24	258	03
1876	300	—	521	04	20	—	12	—	853	04	743	96
1877	600	—	528	40	526	—	5	—	1,659	40	966	21
1878	900	—	475	35	371	25	37	23	1,783	83	1,042	23
1879	300	—	478	94	177	40	91	53	1,047	87	1,431	45
1880	600	—	477	94	164	20	62	19	1,304	33	1,365	83
1881	600	—	438	78	200	35	69	76	1,308	89	1,503	06
	4,200	—	3,508	69	1,459	20	330	71	9,498	60	7,761	95

Till styrelseledamöter valdes vid årsmötet 1872 J. W. Beijer (ordf.), Sylvander (v. ordf.), Bolin, Gethe, Södermark, Sundberg och läroverksadjunkten Gustaf Melén. Den sistnämnde blev föreningens sekreterare, och kassörskapet övertog skeppsklarerare Bolin. Vid styrelsesammanträdet samma dag beslöts vidare, att ombud i landsorten skulle tillskrivas för indrivande av årsavgifterna. De utsågos huvudsakligen bland föreningsmedlemmar inom landsstaten och prästerskapet.

Museet grundas. Dess utveckling intill 1882.

Av de valda styrelsemedlemmarna ansåg sig den åldrige ordföranden Beijer såsom alltför avlägset bosatt ej kunna så, som sig vederborde, utöva sin plikt — en anledning som därför redan 1874 föranledde hans avgång, liksom den året förut frammanat hans avsägelse av ordförandeskapet i länets hushållningssällskap. Vården av de blivande samlingarna åtog sig den härför mest intresserade, landskamrer Södermark, biträdd vid inköpen av Gethe, vilken genom sin ägande tidning och såsom hushållningsssällskapets sekreterare mycket kunde verka för den goda saken. Med framhållande av Södermarks stora förtjänster om föreningen undanbad sig Gethe 1875 förnyat återval till ordförandeplatsen, och komme så hennes angelägenheter så gott som helt att ligga i den förres händer. Med tanke på föreningens bofasthet inom slottet hade landskamrern föranstaltat om 1872 års enkla reparation av Gyllene salen därstädes.

För att med sina ringa medel kunna grunda ett museum måste föreningen vädja till allmänhetens offervillighet i form av skänkta föremål ävensom i lämpliga fall anlita depositionsutvägen. Början gjordes medelst annonsering i stadens båda tidningar om mottagande av gåvor, för vilka Södermark, i mån som de inströmmade, månatligen redovisade i dessa. För att egga till givmildhet utsattes snart även givarnas namn. Den i Gyllene salen upphängda restaurerade ljuskronan, kanonerna från Varvsholmen (Knorröskansen) samt ett flertal möbler äro, för att nämna några få av de större föremålen, dåtida bevis på enskildas och medlemmars intresse för institutionens framgång.

I fråga om depositioner hade Södermark utan att begära Antikvitetsakademiens tillstånd att mottaga sådana redan från första arbetsåret tagit sikte på möjligheten att genom pastorsämbetenas bemedling förvärva kyrklіga fornsaker. Den första hänvändelsen till dessa skedde den 17 februari 1873, då sekreteraren avsände i enlighet med styrelsebeslnt brev till Kalmar läns samtliga 68 kyrkoherdar i saken. Man utbad sig herrar pastorers benägna medverkan ej blott för anskaffande av sådana fornsaker, som församlingarna kunde avlämna, utan även för sådana, som kunde finnas i enskilda personers ägo inom församlingsområdet. En i samma cirkulär begärd uppgift på alla fasta fornlämningar, som kunde finnas inom varje församling, fördröjde säkerligen flerstädes svarsskrivelserna, varför ny vädjan måste riktas. Tidigast ingingo dylika från Ukna, Ålems, Runstens och Ryssby socknar. Början med att deponera gjorde Hagby, Algutsrums och Förlösa församlingar. Från den senare, där prosten A. Hummerhielm då var kyrkoherde, emottogos den 18 november 1873 »en dopfunt*), en kopparorms avbildning och 3:ne taflor». För övrigt anlände under årens lopp och efter förnyade skrivelser av Södermark depositioner, stundom ytterst bristfälliga, från Ljungby, Söderåkra och Gräsgårds församlingar (1874), Oscar och Mortorp, Torsås, Fagerhult, Löt och Alböke, Segerstad, Södra Möckleby samt Väntlinge (1875), Ryssby, Ukna och Misterhult (1876), Vimmerby och Halltorp, där den intresserade J. O. Petersohn var kyrkoherde, 1877, ävensom efter tillstyrkan av häradshövding A. J. T. Nyman**) i Västervik, synnerlig vän av landskamrer Södermark och museet, från Frödinge och Dalhems socknemän samma år, från Voxtorp och Räpplinge 1878 o. s. v. De deponerade föremålen utgjordes av gravskrifter, altartavlor och altarskåp, helgonbilder och kristusbilder, kyrktavlor och kyrkskepp, predikstolar, mässhakar, kalkkläden, antependier, dopfuntar och

---

*) Rättare en ställning av trä för dopskål.

**) Av assessor Nymans stärbhus skänktes 1895 till museet tretton porträtt Tyvärr saknas uppgifter om flera av dessa porträtt, av vilka för övrigt två genom inbrott frånstulits museet. Kända äro exempelvis porträtten av Ture Gabriel Bielke av Brander, samt av landshövding Fr. Ulrich Hamilton (1797) av assessorskan Gertrud Plaan

nattvardskalkar, kyrkkistor, rökelsekar, kyrkhåvar och kyrkstötar samt timglas.

Samtidigt som man på Södermarks förslag hänvände sig till pastorsämbetena, avlät man även tryckt skrivelse till domkyrkorådet i Kalmar med anhållan att få till föreningen överlåtna de effekter, som funnos förvarade i under dettas vård stående rum i domkyrkan, i nödfall såsom depositioner. Som sådana överlätos de samtliga väl bibehållna epitafierna, fyra till antalet, borgmästaren Diedrich Mühlenbruchs († 1712), rådman David Häijocks († 1681), holmmajoren Anders Hommans († 1685) och Margareta Arendtz' († 1638), vilka nedtogos från sina platser i kyrkan ävensom samtliga tretton huvudbaner och de båda Wachtmeisterska anvapnen, vilka senare föreningen bekostade en grundlig borstning, sedan de framtagits ur sin dammfyllda gömma i ett tornrum, dit de upplagts efter domkyrkans reparation 1832—34 såsom befunna hinderliga för andakten. För Gröna salens nakna fula väggar blevo dessa trots de blekta färgerna en ståtlig prydnad, ända tills de strax före 1914 års fullbordade reparation av domkyrkan återfordrades och i restaurerat skick där uppsattes.

Samma år 1874, som dessa förvärvades, lät Svenska fornminnesföreningen, sin uppgift trogen att bilda ett samband mellan de lokala landskapsföreningarna, i sin tidskrift intaga en uppsats av Oskar Montelius om offentliga fornsakssamlingar i Sverige. Om Kalmar läns fornminnesförenings samling på Kalmar slott säges: »Utom den äldre med Elementarläroverket förenade samlingen har i Kalmar under de senare åren även en annan fornsakssamling bildats av den år 1871 stiftade fornminnesföreningen för länet. Sistnämnda samling innehöll sommaren 1874, enligt benäget meddelande av herr landskamreraren J. A. Södermark, 90 fornsaker, nämligen 77 av sten, 7 bronssaker från bronsåldern och 6 bronssaker från järnåldern, nästan alla funna på Öland eller i Småland. Bland minnen från bronsåldern märkes en stor ring med utplattade, i uppåtböjda spiraler slutande ändar (lik fig. 231 i Sv. Forns.); den är funnen i Borgholm på Öland.»

Över h. allm. läroverkets nämnda samling av fornsaker och kuriosa ville föreningen gärna övertaga vården — detta var ju

och är alltjämt enligt de gällande stadgarna hennes arvtagare. Hemställan härom blev visserligen genom kollegiebeslut avslagen, men med anledning av vad som under diskussionen framkommit angående sättet för samlingarnas tillhandahållande för allmänheten, tillsattes en tremannakommitté, som skulle uppgöra förslag i detta avseende, och av vilken en medlem blev föreningens sekreterare, läroverksadjunkten Gustaf Melén. Samlingarna ansågos kunna vara till mera gagn, om de förenades med en större samling, vilken vore föremål för uppmärksamhet. Den 29 september 1875 — årsdagen för föreningens stiftande — delgav ordföranden styrelsens medlemmar beslutet om deposition från kollegiets sida, och samma år blev samlingen omhändertagen av föreningen. Sammanslagningen avsåg att blott vara mekanisk.

Nämnda dag höll styrelsen sammanträde i Gyllene salen på Kalmar slott, där från och med detta år intill 1899 årsmötet regelbundet hölls. Fåtaligt besökt hade detta redan för året gått av stapeln därstädes. Genom olämpligt uppbördssätt av den lilla årsavgiften hade denna i likhet med föregående år endast erlagts av ett ringa fåtal, varför någon utsikt att förhöja intresset genom ny allmän sammankomst på slottet minnesdagen ej förefanns. Mot den inträdande likgiltigheten gjordes skarp anmärkning av revisorerna. Dock hade föregående år rätt prydliga inbjudningsbrev nyanskaffats och utfärdats till alla de äldre ledamöterna, varjämte även invalts medlemmar från länets nordliga delar. Från och med 1875 blev för invald medlem, som så önskade, en engångföraliaavgift av tio kronor införd.

Genom kungligt brev av $^2/_5$ 1873 hade två av slottsrummen, Gröna salen*) (då benämnd Unionssalen) och den angränsande Runda kammaren i Kuretornet (den s. k. drottning Margaretas sängkammare eller Margaretarummet), under vissa villkor upplåtits åt föreningen. Särskilt måste tornrummet undergå reparation för att kunna användas, varvid dess öppna spisel övermurades, vilken numera, sedan andra synpunkter gjort sig gällande,

*) Båda belägna i västra slottsflygeln (den förra av storslagna dimensioner) samt till vänster om förstugan, som utgör en fortsättning av trappuppgången eller Västra trappvindeln. Till höger om förstugan ligger Gyllene salen.

väntar på att snart få åter framträda. Till arbeten i samlingslokalerna, rengöring av epitafierna och befrämjande av en ändamålsenlig och så mycket som möjligt behaglig utställning av föremålen anslogos vidare 1876 150 kronor. Förstugan mellan Gröna och Gyllene salen sökte Södermark göra instruktivt prydlig och tilldragande, varom de upphängda minnessköldarna ännu vittna. Äldst äro de förgyllda drottning Margaretas och Anna Bjelkes, minnande om Kalmarunionen (1397) och slottets belägring 1520. De åtta öfriga målade simpla träsköldarna avse att hugfästa namnen på ståthållare, »vilkas bragd och lif stått i något förhållande till slottet och orten.» Förtjänta och lämpliga att »förevigas» befunnos Magnus Benedicti (ståthållare 1196), Jöns Grim (1430—1436); Thure Thuresson Bielke till Kråkerum, 1483 lagman på Öland; Johan Månsson »1515—1519 här på slottet», † 1519; Berent von Mehlen (1523—25); Klas Kristersson Horn, ståth. 1564; Johan Bagge sjöhjälte under Erik XIV samt Peder Michaelsson Hammarsköld, Ölands tappre försvarare 1611, ståth. 1604 och 1621. Även portaldekorationen över ingången till Gyllene salen försattes i värdigt skick.

För en kostnad vidare av sextio kronor anskaffades och uppsattes i förstugan en större minnestavla, vilken tydligt och utförligt med kursivstil i gul oljefärg på svart botten angav slottets byggnadshistoria och de krigiska öden, för vilka detta varit utsatt. Inskriptionen, som bygger på uppgifter i Sylvanders Kalmar slotts och stads historia, och är fullt tydlig än i dag, bör emellertid underkastas några smärre ändringar.

Södermarks iver att öka samlingarna föranledde honom att å Föreningens vägnar ingå till Antikvitetsakademien med en skrivelse om att få låta undersöka gravhögar, griftgångar m. m. och till föreningens samlingar intaga de flyttbara föremål av antikvariskt värde, som kunde anträffas, med hembudsskyldighet av möjligen mötande fynd av guld eller silver. Riksantikvarien erinrade emellertid i en preliminär skrivelse, att om dylikt tillstånd beviljades enskilda föreningar att genomgräva sitt verksamhetsområdes fornlämningar för att rikta sina enskilda samlingar, en stormlöpning skulle framkallas mot dylika, och alla fornlämningar inom få år vara försvunna.

1878 erbjöd sig på tillfrågan av Södermark studeranden, antagne vik. läroverksadjunkten Herman Horn att katalogisera samlingarna, och blev Horn anställd som amanuens mot ett arvode av 300 kronor pr år. Utkommo så under åren 1879, 1880 och 1882 resp. första, andra och tredje häftena av »Kalmar läns fornminnesförenings historiska och etnologiska samlingar.» Genom sitt minutiösa upptagande av varje museiföremål från stenåldern, även skadat, kunde man i fortsättningen av katalogen förvänta finna en tryckt inventarieförteckning, en välbehövlig och överskådlig sådan, men så är icke förhållandet. Flera värdefulla föremål, som befunnits bland samlingarna, men vilkas uppgift varit ögonskenlig, ha förbigåtts. Bäst och omsorgsfullast utarbetad är gruppen Kyrkliga föremål men även på avdelningen Allmän etnografi, båda omfattande föremål från 1100—1800-talet, är mera möda nedlagd. Som museets egendom finnas 1879 214 fornsaker från stenåldern och 58 från bronsåldern (däri inberäknat 8 pärlfynd); som läroverkets: 31 fornsaker av sten och 22 av brons. Fornsakerna av järn omhandlas i 1880 års häfte, däri de utgöra med båda samlingarna sammanförda 39 nummer. Kyrkliga föremålen utgjorde samma år 141. 1882 års häfte, som utkom, sedan landshövding Edelstam blivit föreningens ordförande, upptager av allmänt etnografiska föremål såväl inhemska (n:ris 142—458) som utländska sådana (n:ris 459—557). Som sammanfattning torde kunna sägas, att sistnämnda år omfattade museet över 1,000 föremål, de senaste nyförvärven inräknade, och bland dessa en mångfald av de värdefullaste, det har att uppvisa. Beriktiganden i fråga om bronsföremålens inrangering under bronsåldern, järnåldern, medeltiden eller t. o. m. nyare tiden kunde efter Horns sammanträffande med Montelius vid dennes besök i Kalmar genom visat tillmötesgående från dennes sida även inflyta, varom 1880 års häfte, utsänt i april, bär vittne. Även i fortsättningen rådfrågade sig Horn hos Montelius om föremåls namn och forna användning, oftast genom uppsändande av desamma. Villigt biträde härutinnan erkännes också ha lämnats i fråga om stenföremål av godsägaren J. A. Blomberg, Skärshult, Långemåla s:n. Med 1882 års häfte följde dessutom en

SEKRETERARE

J. G. MELÉN
1872—79.

N. LARSSON
1879—81.

H. HORN
t. f. sekreterare 1880;
amanuens 1878—84.

J. G. M. HOLMSTRÖM
1881—85.

A. P. O. LILJA
1909—14.

förteckning över museets 280 svenska mynt samt en styrelse- och medlemsförteckning. Enligt denna senare tillhörde inom Kalmar stad 119, inom Västerviks stad 25, i Vimmerby 16 och i Oskarshamn 24 personer föreningen. Bland landsbygdens befolkning fördelade sig antalet ledamöter på följande sätt: inom N. och S. Tjusts fögderi 27, Tunaläns och Sevedes härad 13, Aspelands och Handbörds härad 13, Norra Möre och Stranda 46, Södra Möre 39, Öl. norra mot 41, södra motet 19; inalles tillhörde 946 personer föreningen detta år.

Som inträdesavgift till museet gällde i början av dettas tillvaro frivilliga gåvor till den person, som å föreningens vägnar förevisade samlingarna jämte övriga slottsrum, men sedan samlingarna vuxit, blev från 1877 gjord en överenskommelse, att hälften av influtna medel skulle tillfalla föreningen, vilket för detta år inbragte 495 kr. åt denna. Redan 1879 reducerades förevisarens andel till $^1/_3$, medan till försköning och renhållning av slottets omgivning avsattes $^1/_3$, en åtgärd, framkallad av riksdagens njugghet med anslag till de gamla slottens underhåll men berättigad, då ju allmänheten ej endast för museets skull besökte slottet.

Ett tillfälle att visa en samlad förstående publik, vad föreningen åstadkommit, gavs vid Svenska Fornminnesföreningens möte i Kalmar 23—25 augusti 1880. Som dåtida celeber deltagare må nämnas runologen professorn George Stephens. Gävleborgs läns fornminnesförening representerades av museiföreståndaren, fornforskaren lektor S. G. Wiberg. Förhandlingarnas medelpunkt var förlagd till Gyllene salen. Som mötets ordförande fungerade värden på stället, landshövding Edelstam, för sommaren bosatt i sin våning å slottet. De av styrelsen utsedda kommitterade*) hade låtit sig angeläget vara att ej blott uppvisa museets katalogiserade samlingar utan även ombett ortens enskilda samlare utställa sina kollektioner. I den angränsande Grå salen hade följande fornsakssamlare ex-

*) Dessa voro: redaktör Gethe, lärov. adj. L. O. Melandar och Arvid Engström, f. godsägare J. A. Blomberg, rådm. C. Sundberg och amanuens Horn, ensam kvarlevande. — Stephens (stivns), engelsman till börden, lektor i engelska vid Köpenhamns universitet, † 1895, åtnjöt då stor ryktbarhet.

ponerat, nämligen hovstallmästare Beijer på Kollinge i Söderåkra, häradshövding Gust. Berg, Kråkerum, Mönsterås s:n, godsägarna J. A. Blomberg, Skärshult, C. J. Ekerot, Fälle vid Mönsterås och C. A. Falk, Ekerum (Öland), kandidat C. Fürst*), lantbruksingenjör J. H. Magnet, kapten C. A. Mannerskantz, Värnanäs, friherre G. Raab på Brusemåla, Långemåla s:n och lantbrukaren J. G. Segrell å Tveta (Öland). Med ledning i mångt av dessa samlingar besvarades den vid mötet till diskussion uppställda något svävande andra frågan »Vilka minnen från bronsåldern äro för närvarande kända inom Kalmar län?», på samma gång som de lämnade ytterligare material till den förteckning över »Fynd från bronsåldern i Kalmar län», som mötets arrangör och sakligaste debattör, Svenska fornminnesföreningens sekreterare den i fjol hädangångne Oskar Montelius till ledamöternas tjänst samma år publicerade i sin förenings tidskrift. Givande blev även det föredrag om »Kalmar slotts konsthistoria under renässansen», som äldste närvarande styrelseledamoten amanuensen C. Eichhorn höll, även detta intaget i förbundets organ i samband med redogörelse för mötets förhandlingar. Ej minst förtjänade denna historik erkännande för dess kraftiga och varma uppmaning att bereda ytterligare hägn åt Kalmar gamla kungaborg. Även övriga till diskussion uppställda frågor och hållna föredrag som ock de gjorda utfärderna till fornlämningarna i Skälby fölhage (vid Kalmar) och till Ismantorps borg på Öland, talen och festanordningarna ej att förglömma, verkade befruktande och livande på intresset för fornminnessaken hos åhörare och deltagare.

Till slut några ord om det intryck, mötesdeltagarna fingo av fornminnesvården i länet. Härom heter det i årsberättelsen för 1880:

»Uti de salar av Kalmar slott, dem vi äga tillfälle hålla öppna för föreningens ärade ledamöter och vänner, firades den 23—25 augusti en verklig högtid för svensk fornforskning, i det att allmänna svenska fornminnessällskapet här då hade sin årshögtid. På samma gång, enligt då avgivna omdömen av fullt sakkunniga, ett bifall kom vår förening till del

*) Den ende kvarlevande av dem; emer. professor i anatomi i Lund; föredragshållare vid mötet i arkeologi.

för dess samlingar, vilket det vore otacksamt att ej med glädje emottaga, tillvunno sig de enskilda fornsakssamlingar, åt vilka föreningen här berett rum och tjänliga utställningsanstalter, även ett erkännande och en uppmärksamhet, som ställer den i vårt län märkbara omsorgen om fornminnens samlande och bevarande åtminstone i jämnbredd med andra orters. Att själva Kalmar slott vid ett sådant tillfälle ej blott blev föremål för undersökning utan att därvid även väcktes en viss grad av beundran för dess få men kanske just därför så mycket dyrbarare lämningar av medeltida (?) träsnideri- och stenhuggarkonst, kan ej falla underligt.»

— — — — — — — — — — — — — — —

1882 tog Södermark avsked från landskamrerarebefattningen och avflyttade följande år till Stockholm. Redan 1881 hade han avgått från ordförandeplatsen i fornminnesföreningen. Dock glömde han ej sitt verk utan ihågkom upprepade gånger museet med värdefulla gåvor. »Utan honom skulle mycket av ortens minnen från fordom, som nu tagits tillvara, hava hemfallit till glömska eller förstörelse», yttrar med rätta hans efterträdare som museets vårdare. Verksam på skilda områden under sin långa arbetsdag, t. ex. som främjare i tal och skrift av skogsplantering och åkerbruk, på slutet av sin Kalmartid även av folknykterhet, utgav han ännu under sitt sista levnadsår från tryckeri i Borås, i vilket samhälle han framlevde sina återstående dagar, en liten skrift »Djurskydds-brandstatistik för Sverige åren 1891—92 jemte betraktelser». Södermark dog den 4 december 1893.

Fornminnesföreningens verksamhet åren 1882—1921.

1879 blev lektoratet i historia vid Kalmar h. allm. läroverk ledigt genom innehavarens avgång och söktes av flera sedermera framstående skolmän, som avlade prov för befattningen. Bland de meriterade sökandena utnämnde Kalmar domkapitel docenten vid Lunds universitet fil. d:r Fabian Julius Bæhrendtz. För Kalmar museums del kunde näppeligen befordringsärendet fått en lyckligare utgång än genom utnämningen av just honom,

och tillträdde B. befattningen hösten 1880. Ehuru Bæhrendtz' studier omfattat det strängt historiska gebitet — för sin gradualavhandling hade han inriktat sig på arkivforskningar angående Polens delning — var han lyckligtvis ej av ensidig läggning. Därför sedan han, ehuru sent, börjat ägna sig åt fornforskning, sparade han varken möda eller mynt för att i görligaste mån vid sidan av lärarebefattning tillägna sig denna vetenskaps metoder, bokligen såväl som på arbetsfältet. Redan före sin hitflyttning invald som medlem i fornminnesföreningen ådagalade han sitt intresse för denna bl. a. genom att bevista årsmötet 1881 därvid han insattes i styrelsen i stället för den avgående Södermark. Som nyvald styrelseledamot kom B. att utöva närmaste tillsynen över museet, vid vilket ännu och intill 1884 Horn var anställd som amanuens. Som den egentliga föreståndaren betraktade sig Gethe. I 1882 års katalog hade B. medverkat genom att upprätta den redan omnämnda förteckningen över museets svenska myntsamling. Under 1884 inträffade en omsättning i styrelsen, i vilken för de med döden avgångna rektor O. E. L. Dahm (nyvald 1880) och rådman Carl Sundberg insattes två intresserade fornsakssamlare, J. H. Magnet och C. J. Ekerot. Horn, vilken som anställd e. o. landskanslist vunnit utsikt till befordran vid länsstyrelsen, lämnar samtidigt amanuensbefattningen. Den härtill mera kvalificerade Bæhrendtz erbjöd sig nu att i hans ställe helt övertaga vården om museet. Genom sekreteraren M. Holmströms avgång 1885 lades även denna syssla i Bæhrendtz' nitiska händer.

För fortsatt ordnande av myntsamlingen hade B. 1882 hemställt om inköp av behövlig litteratur. Som amanuens upprepar han för vetenskapligt ordnande av samlingarna sin begäran, och anskaffas Antiqvarisk tidskrifts årgångar och Vitterhetsakademiens månadsblad. Det gällde här närmast att ordna de förhistoriska fynden. Nyligen riktade med Harbyfynden, vinna dessa under 1885 en ansenlig tillökning genom förvärvet av tvänne salubjudna samlingar, båda utställda vid Svenska fornminnesföreningens möte i Kalmar, den Segrellska, märklig genom sin talrikhet av vackra öländska bronsåldersföremål, samt Magnéts. De inköptes för resp. 1,700 och 800 kronor. Den förra samlingen får betraktas som det värde-

STYRELSELEDAMÖTER

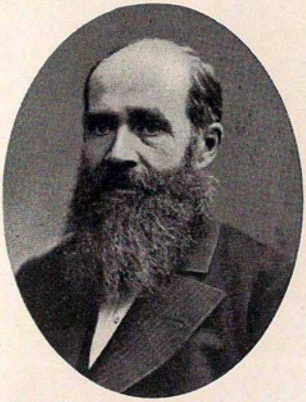

J. G. SEGRELL
1874—81.

O. E. L. DAHM
1880—83.

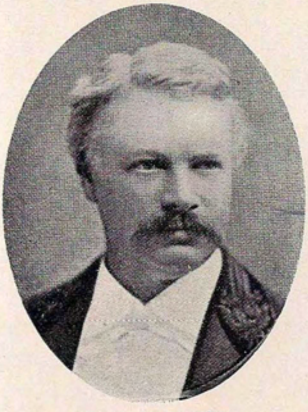

J. H. MAGNÉT
1884—85.

C. J. EKEROT
1884—86.

F. J. BÆHRENDTZ
Museets amanuens och föreståndare 1884—1919.
Sekreterare 1885—1909.

fullaste samlade förvärv, museet någonsin gjort, och säkerligen var det just med anledning av denna nyvunna tillökning, som B. i stadens tidningar för år 1886 införde en redogörelse för föreningens fornsaker från brons- och järnåldern jämte teckning av tillståndet under dessa skeden. På Bæhrendtz' förslag blev all museets egendom brandförsäkrad — han uppskattade värdet därav till 30,000 kronor — och för dess beseende infördes bättre ordnade inträdesavgifter.

Ett försök att utsträcka föreningens verksamhet till det folkloristiska området göres 1886 genom ett upprop till allmänheten att insända »gamla ordstäv, yttranden om märkelsedagar o. d.» men åtgärden ledde ej till något resultat. Fastmera koncentrerade man sig på samlaruppgiften och jämsides med publicerandet i ortspressen av en tablå över museets utveckling, lät man ånyo erinra om fornsakers värde och lämpligheten av deras hembjudning till föreningen till inlösen och inköp, varförutom med tanke på den skövling av forngravar, som ägt rum, särskilt på Öland, gällande stadganden för överträdelse upplivades. De båda inköpta samlingarna hade emellertid starkt påfrestat föreningens ekonomi, och förda underhandlingar om inköp för 3,000 kronor av godsägare C. J. Ekerots fornsaker måste avbrytas. Samma år (1886) företog Bæhrendtz på uppdrag av föreningen resor i länets norra del för att uppsöka och beskriva dess fasta fornlämningar, för vilket ändamål länets norra landsting redan 1873 beviljat ett delvis oanvänt anslag. Även under 1887 ökas samlingarna avsevärt genom inköp av Beijers kända samling som ock genom ett flertal depositioner. Från Nationalmuseum göres en första början med att överlämna ej mindre än tio tavlor, huvudsakligen gammalitaliensk konst, samtliga ännu i föreningens vård, då upphängda i Gyllene salen, numera i Drottningssalen. Dessa de äldsta anförtrodda tavlorna äro Maria med Kristusbarnet (Carracciernas skola), Agostino Poggi's Maria med Kristusbarnet på en sky, Cleopatra (Guido Renis skola), trenne av de fyra smärre landskapstavlorna samt »De fyra elementen» av Jacopo da Ponte, fyra tavlor, föreställande jorden, luften elden och vattnet.

För att väcka och vidmakthålla allmänhetens intresse för

museet införde B. i ortspressen, stundom även i länspressen, under året några smärre uppsatser under överrubriken Meddelande från Kalmar läns fornminnesförening. I »Minnen från skråväsendets dagar» beskriver han de sparsamma kvarlevor från hantverkets blomstringstid, som dittills hamnat i föreningens hägn: hattmakare- och skomakareämbetenas i Kalmar emblem: sigill och skrålådor, resp. välkomma och ordförandeklubba, skänkta av dessa yrkens sista åldermän på platsen (1874), ävensom den sedan 1821 uppsatta skylt, som med sin förgyllda stövel i blått fält och inskrift »Skomakaregesällernas härbärge»*) angav för den arbetssökande yrkesbrodern var han i kamraters krets kunde finna vila och hem för natten vid sin ankomst till staden. Museets ganska rikhaltiga samling dryckeskärl omhandlas i en längre samtidig uppsats. Först passera dettas olika former av träkärl revy: snibbaskålar, ölbollen**), dryckeskannan av masur med benpärlor å grepe, lock och vid fötterna och pälar***) en gång sägs det hertig Carls egendom, stånkan (ståndkaret) och svarvestopet****), de båda träpokalerna som gjort tjänst som nattvardskalkar i Ålems**) och Augerums**) kyrkor, vidare Håkon Håkonssons näbbakanna av tenn (från 1677) strutakannor*****), tumlaren av koppar med de görtzka mynttecknen i bottnen m. fl., alla till finnandes i Gröna salen. I sitt ännu innehavande skåp (XII), då för tiden uppställt i Margaretarummet, påträffas bland dryckeskärl av glas, porslin och lergods redan fyra representanter för den rhenska stengodsindustrien i Raeren (vid Aachen) och Nassau, därav ett krus inköpt i Ålbo i Arby socken, en hög fajansmugg av Stralsundstillverkning från tyske kejsar Frans I:s dagar, tre fajanskrus av Rörstrandsfabrikat, det äldsta från 1752, vidare bland andra brännvinsflaskor museets då vill det synas enda timglasflaska. I ett bredvidstående skåp

*) Skomakaregesällernas härbärge fanns, då det upphörde 1873, i den siste åldermannens, skomakaremästaren A. Rosenberg, gård vid Storgatan 37.

**) Avbildad i Teckningar från Kalmar museum I. Nattvardskalken uppgives orätt däri ha tillhört Åby kyrka. Augerum = socken i Blekinge.

***) Knappar invändigt, att angiva, hur djupt en var skulle dricka, innan han lämnade kannan från sig.

****) Svarvat dryckesstop av masur. Öland; (n:r 436 i 1891 års vägl.).

*****) Dylika kannor äro försedda med en lång pip eller strut; därav namnet.

med dryckeskärl av silver finnes som h. allm. läroverkets tillhörighet en dyrbar pokal*) av snidat elfenben och förgyllt silver. Museets egen märkligaste pjäs därinom är en dryckeskanna av silver från 1600-talet, en familjeklenod från norra Öland. — Ett under året förvärvat sällsynt mossfynd, skelettdelar av uroxe, anträffat på Knapegårdens ägor i Ryssby socken och sedermera vetenskapligt undersökt och beskrivet av statsgeologen N. O. Holst**), utlades i särskild monter, och närmare detaljer om djurslaget, fornföremålet och fyndorten delgåvos en kunskapstörstande allmänhet.

1888 ökades samlingarna med rektor E. L. Ekmans***) i Borgholm fornsaker, och kravet på större utrymme gjorde sig än starkare gällande. Grå salen uppläts av landshövdingen, och blevo alla förhistoriska föremål inflyttade i densamma, delvis inlagda i för utvidgningen nyanskaffade montrer. Omflyttningen, nyförvärven och ävensom bristerna hos den äldre katalogen påkallade utgivandet av en ny, varför förarbeten för denna påbörjades av Bæhrendtz. I samband med sitt arbete härpå upplade B. i och för vetenskapligt beskrivande av museets samtliga föremål en inventarieförteckning med 1,000 nummer i varje band, görande början med den av honom högt skattade Segrellska samlingen. Dennas första folioband kommo att omfatta väl många föremål, som medföljt de större inköpen och för vilka saknades närmare fyndortsuppgift eller hade föga med länets kulturutveckling att skaffa. Exotiska föremål föresatte sig B. snart nog att ej upptaga i inventariet, liksom de efter hand också avförts från museet.

Ett inom styrelsen framställt förslag att i likhet med andra museer anordna stugor med karakteristiska husgeråd och nationaldräkter, en öländsk och en småländsk, måste av ekonomiska skäl uppskjutas och har tills dato ej blivit förverkligat. Med understöd av Antikvitetsakademien och bidrag från ett

*) Avbildad i Teckningar ur Kalmar museum I.

**) Om ett fynd av uroxe i Råkneby i Ryssby socken, Kalmar län. jämte bidrag till frågan om tiden för våra subfossila oxarters utdöende av N. O. Holst. Avtryck ur Geol. Fören. i Stockholm. Förhandl. Bd X. Häft. 7. 1888.

***) Ekmanska huvudsakliga samlingarna förefinnas på Nationalmuseum.

antal enskilda intresserade fortsatte B. redan under 1886 påbörjade undersökningar angående länets fasta fornlämningar, gällande Södra Möres östligare socknar (utom Torsås och Hossmo), och för resultatet därav redogjordes i korthet i den tryckta årsberättelse, som tillställdes föreningens alla medlemmar. Till årsmötet å Kalmar slott annonserade B. föredrag — med anledning av påpekande av den årliga ringa tillslutningen — men någon dragningskraft tycktes det ej ha utövat. Slottets avskilda läge och medlemmarnas vardagsid togo fortfarande ut sin rätt. Vid mötet valdes till ordförande efter landshövding Edelstam, som på grund av avflyttning avsade sig uppdraget, hedersledamoten biskop Pehr Sjöbring, vilken helt överlät uppgiften åt v. ordföranden C. Gethe och följande år skriftligen undanbad sig återval. Till hans efterträdare utsågs då landshövding V. L. Groll.

Under detta år (1889) utsträcktes de arkeologiska undersökningarna till flertalet av Norra Möre socknar, varjämte Bæhrendtz' för museibesökande välkända broschyr »Kalmar slott. Beskrivning och historia», utkom i sin första upplaga. Av denna inköptes 1892 av styrelsen ett hundratal exemplar att tillställas landstingens medlemmar och samarbetande museiföreningar i riket.

Under 1890 företog B., bekostade av akademien, grävningen inom Persnäs och Södra Möckleby socknar, varvid ett trettiotal forngravar undersöktes. Skriftlig berättelse inlämnades härom till såväl denna som föreningen. För ordnande av dennas manuskriptsamlingar och övriga handlingar stads- och socknevis inköptes nödiga portföljer. Även anslogos 100 kronor till förskaffande av arkeologisk litteratur för katalogens utgivande. Under året hade B. genom fördelaktiga inköp, särskilt av judiska uppköpare på Öland, ökat samlingarna av bronsföremål varför för samtliga dessas sammanförande och bättre exponering tvenne större glasskåp för en kostnad av 153 kr. tillverkades av slottsvaktmästaren Brodin. De åsyftade skåpen innesluta numera endast museets föremål från järnåldern.

Likaledes med understöd av akademien men även med bidrag av enskilda personer inom Kalmar samhälle utgav B. ett häfte »Teckningar ur Kalmar museum I», innehållande på

FÖRENINGENS ORDFÖRANDE ÅREN 1881–1917

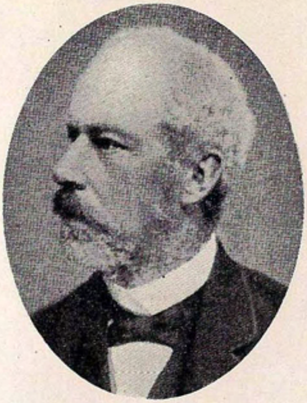

G. J. EDELSTAM
1881—88.

P. SJÖBRING
1888—89.

V. L. GROLL
1889—90.

C. A. FAGERLUND
1890—1903.

O. C. W. CEDERCRANTZ
1903—17.

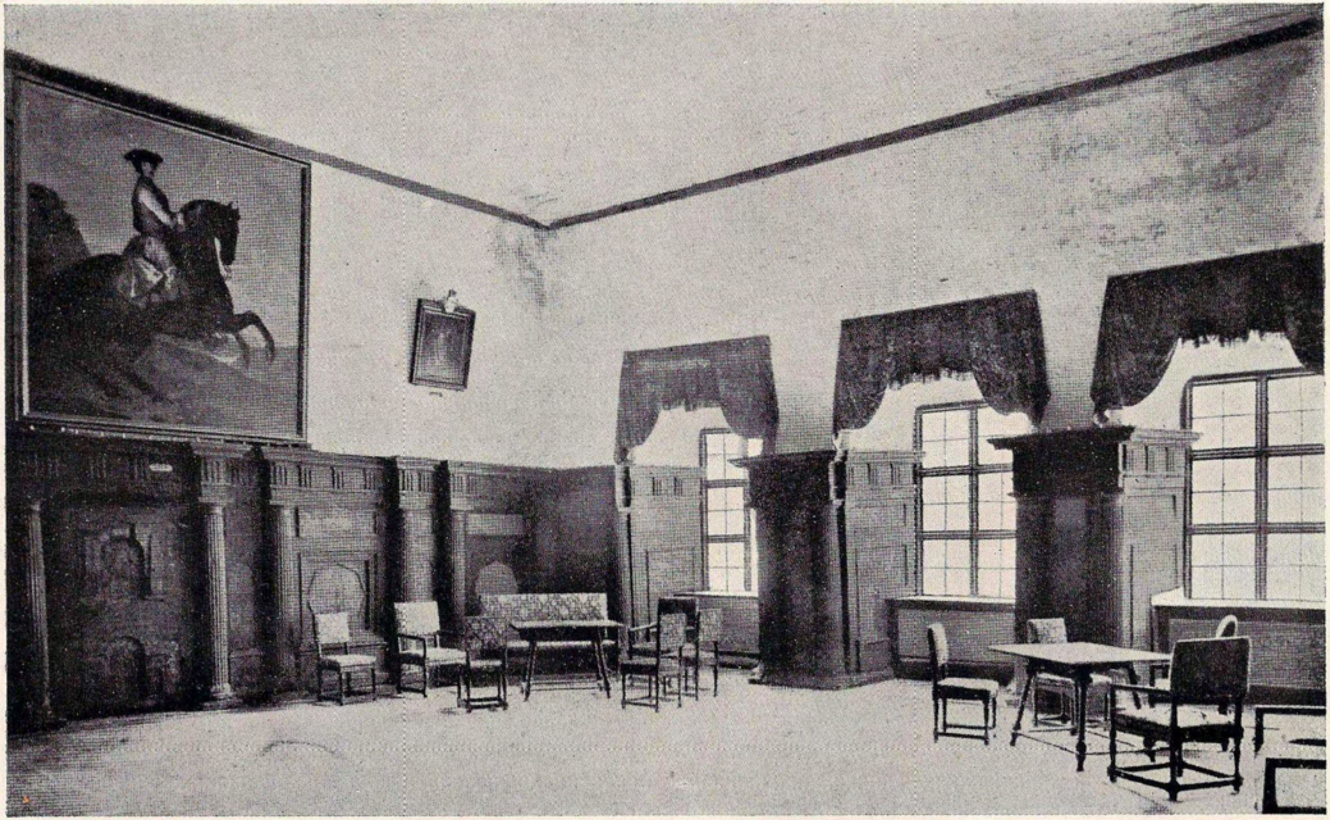

RUTSALEN
(sydöstra hörnet) på östra väggen Dav. v. Kraffts ryttarbild av Karl XII ovanför dörren till Drottningsalen.

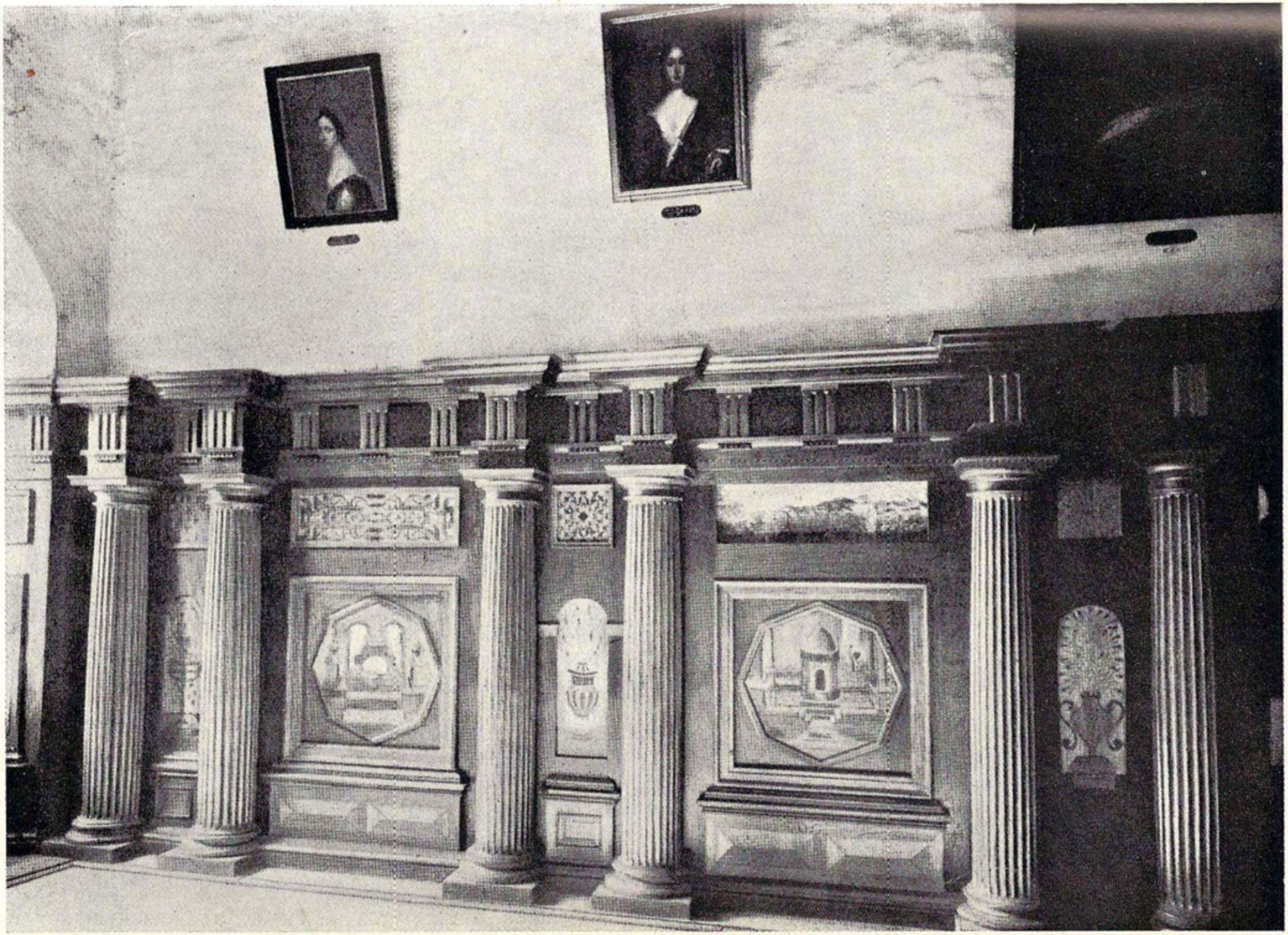

RUTSALEN

del av västra väggen fram till dörren till Grå salen. De tydliga porträtten äro av drottningarna Kristina och Hedvig Eleonora.

XII planschsidor (ritboksformat) femtio väl utförda bilder av framför allt ovanliga typologiska former av brons- och stenåldersföremål, som införlivats med museets. Någon beskrivvande text ansågs ej nödvändig, då ju det lilla häftet endast skulle innehålla teckningar och, såsom var att vänta i följd av understödet från akademien, riktade sig till en mera vetenskapligt intresserad publik. Till ett populariserande arbete borde landstingets bidrag ha påräknats. Endast ett häfte utkom — också en möjlig förklaring varför endast ett register med hänvisning till föremålens nummer i museets inventarieförteckning bifogades. En annan var säkerligen den, att utgivningskostnaderna ställde sig för höga i förhållande till publikationens gagn och värde. Till täckande av dessa begärdes och erhölls av föreningen ett bidrag av 100 kronor.

Samma år (1890) beslöts med anledning av uppmaning från akademien att ingå till denna med begäran om tillstånd att få såsom deposita mottaga kyrkliga fornföremål. Svar å skrivelsen anlände i början av följande år av lydelse att föreningen ägde rätt »att i sitt museum mottaga till förvarande äldre föremål från länets kyrkor». I följd härav lät B. i stiftstrycket (avses säkerligen både Kalmar och Linköpings stifts tidningar), sedan han låtit styrelsen godkänna uppsatt skrivelse härom, införa ett upprop till herrar pastorer och pastoralvårdshavande om emottagande av depositioner. Något resultat av en dylik blott uppmaning kunde ej gärna förväntas och förmärkes ej heller i de närmast följande årens årsberättelser eller räkenskaper. Under ämbetsresor hade Södermark varit mera i tillfälle att personligen sammanträffa med inflytelserika personer, varav den dåtida lyckliga utgången av föreningens anhållan även låter sig förklaras.

En ny deposition oljemålningar från Nationalmuseum väntades under 1891. Av konung Oskar II lovad museet till slottets prydande vid besök 1874 infriades den nu vid dettas mera fullbordade restaurering. Tavlorna, som utgjordes av sju furstliga porträtt, inköpta från den Soopska Mälsåkersamlingen, anlände i två sändningar, den tidigaste i augusti 1892, den senare först under 1894. Tre av porträtten, änkedrottning Hedvig Eleonoras, drottning Ulrika Eleonora den äldres och

prinsessan Hedvig Sofias, kopior efter Ehrenstrahl och David v. Krafft, måste nämligen undergå nogare restaurering, och för denna, som skedde genom intendentens vid Nationalmuseum, Gustaf Upmark, försorg, utbetaltes 150 kronor. De upptogos samtliga, ehuru icke hitlända, i 1891 års katalog, av vilken man får den uppfattning, att de då prydde Gyllene salens väggar. Föreningen disponerade nämligen då ännu icke den helt orestaurerade Rutsalen i vilken de i själva verket upphängdes. De krävde också så stora väggytor, att deras plats knappast kunde på förhand avgöras. De övriga fyra voro den imposanta ryttarbilden av Karl XII, original av David v. Krafft, samt tre kopior efter resp. Abraham Wuchters, Gustaf Lundberg och Lorens Pasch d. y., föreställande drottning Kristina, drottning Lovisa Ulrika samt Gustaf III.

Som redan omnämnts hade den länge saknade nya katalogen utkommit 1891, och hade styrelsen dessförinnan på nyåret för samlingarnas slutgiltiga ordnande i enlighet med av Bæhrendtz företedd plan låtit inköpa ett större skåp och nio lådor (montrer).

I motsats mot den tidigare av Horn i olika delar utgivna katalogen utgör »Kalmar museum. Vägledning för besökande», ett enda häfte, på 80 sidor upptagande 825 nummer, ordnade efter rummen, vari de exponerats. Början göres även nu med de förhistoriska fynden, alltjämt inrymda i den 1888 upplåtna Grå salen*), i vilken även föremålen från järnåldern inhysts. I monter invid salens åldriga spisel och i dess skummaste vrå påträffas uroxfyndet från Rockneby. Tvenne montrer, med senare tillkommen överbyggnad i form av skåp, belysa med sitt innehåll stenålderns typologiskt, den ena framhållande flintkulturen med knacksten, flintkärnor, flintspån, yxor, hålmejslar, knivar, dolkar, spjut- och pilspetsar, skrapor och sågar, den andra rymmande utom några få redskap av ben dylika av annan stenart än flinta (sandsten, trapp och skiffer). Bland dessa märkas som mera talrika smärre slipstenar och framför allt olika former av grönstensyxor med eller utan skafthål. De

---

*) Namnet en förkortning av »grå matsalen», av väggarnas grå bottenfärg.

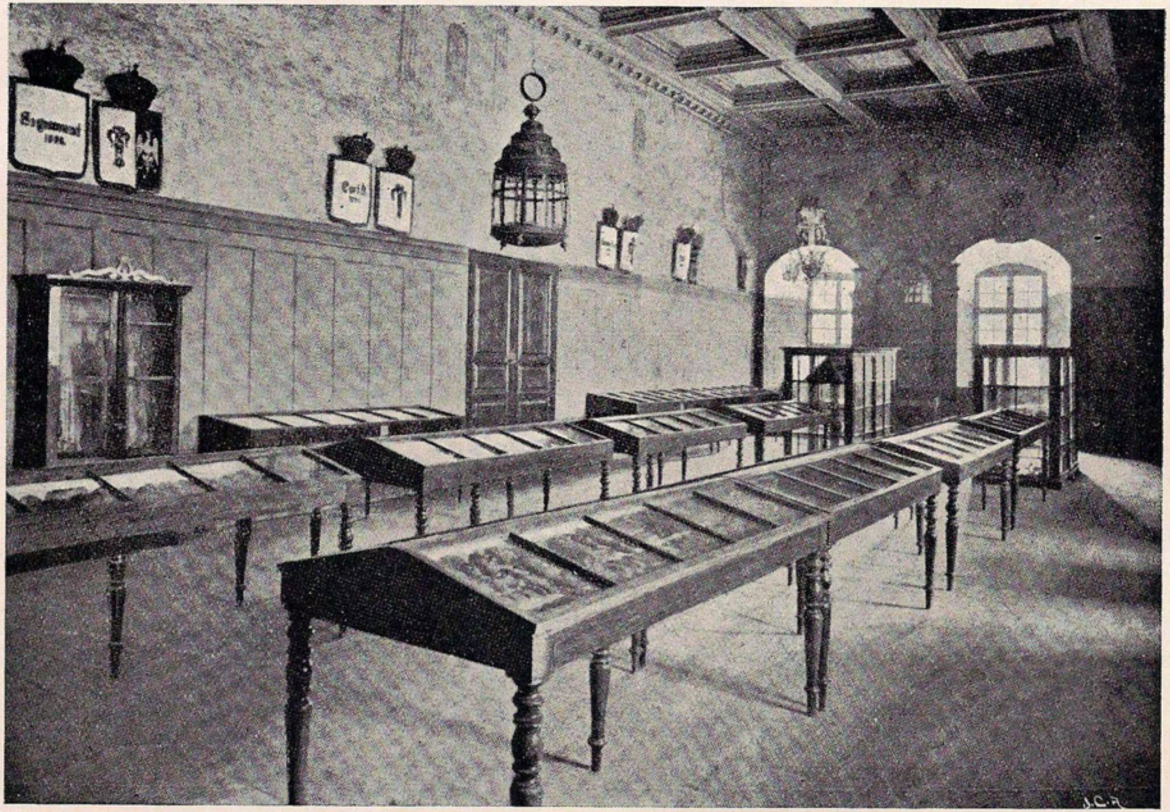

GRÅ SALEN
foto. 1897.

större slipstenarna, fyra till antalet, äro förlagda till en fönsternisch. Sällsynt vackert utformade eller slipade stenyxor eller dylika av ovanligare typ med ej närmare känd fyndort äro utlagda i en särskild monter. Övrig stenåldersredskap med tillräckligt känd fyndplats är utan hänsyn till materialet uppdelad härads- och socknevis för såväl Kalmar läns fastlandsdel som Öland på sex montrer. Starkast representerat är S. Möre bland härad på fastlandet (43 föremål) och Algutsrums bland de öländska (17 föremål), medan länsdelen ovanför Stranda härad ej lämnat bidrag. Bronsåldersföremålen, i antal uppgående till omkring 100 eller hälften av de nuvarande och anträffade nästan alla inom länet, visa hän på att detta hört till de rikaste bronsåldersbygderna i vårt land. Utöver svärd och dolkar, spjutspetsar, knivar och halsringar samt ett flertal avsats- och holkyxor (benämnda med äldre beteckningen skaft- och hålcelter) ägde museet redan då den ena*) av de båda vackra Arby-yxorna, en tutulus**), den fågelformiga doppskon (för svärd) från Slagerstad, glasögonformiga spännen och åtminstone en bronsnål. Särskilt påfallande är tillökningen av föremål från järnåldern, jämfört med vad museet 1880 hade att uppvisa, även om, såsom det förklaras, ej alla hithörande fornsaker då blivit i förteckningen upptagna. Då knappast belyst av annat än Kalmar h. allm. läroverks samling deposita (29 av 39 upptagna nummer), befinnes denna epok 1891 rikligt företrädd.

Endast järnålderns yngsta eller fjärde skede, vikingatiden (800—1050), är genom föremålens utställning i monter mera markerad, medan de få föremålen från dess äldsta skede (550 f. Kr. till vår nuv. tideräknings början) nästan sammanförts med de vida talrikare från andra skedet, representerat genom sköldbucklor, svärd, spjutspetsar, yxor, eldslagningsstenar. Ej heller de fåtaliga föremålen från folkvandringstiden eller tredje perioden (400—800 e. Kr.) ha i vägledningen utmärkts på annat sätt än genom sin sena plats i nummerföljden, ställda sålunda i direkt fortsättning av föregående periods; så är fallet med de

*) Avbildad i Teckningar ur Kalmar museum. Båda äga skafthål.

**) Med dylika pryddes troligen sköldarna eller kanske fästes de på kläderna (Bæhrendtz).

romerska och byzantinska solidi eller guldmynten, då sex till antalet. Vid jämförelse med senaste katalogupplagorna framframgår dock, att fynden från folkvandringstiden utgjort flera än vad 1891 års vägledning ger vid handen, i det några förvärv (gäller vissa bronsspännen, yxor av järn med skaftlapp och eneggade svärd) sammanförts med dem närstående typer inom de båda omgivande fyndrikare skedena. Rätt bestämda enligt gällande kronologi befinnas i stort sett de sammanhörande gravfynden vara, inalles fjorton nummer. Undantag gör endast n:r 248, en gravurna (funnen i Alby på Öland, Hulterstads socken), som, tillhörig andra perioden (fr. vår tideräknings början — 400 e. Kr.), förts till vikingatiden. Oriktigt daterade äro vidare så gott som endast bälteringarna av brons med rembeslag, kallade ringnålar, vars ålder underskattats, det hela vittnande om att Bæhrendtz gått till verket ganska grundligt förberedd. Också hade han något år förut i Svenska Fornminnesföreningens tidskrift (bd VII 1888—90) under titeln »Fynd från den äldre järnåldern i Kalmar län» meddelat en förteckning*) häradsvis över i museets och godsägare Ekerots samlingar befintliga enstaka föremål eller sammanhörande gravfynd, tillhöriga nyssnämnda skede, här fattat i äldre bemärkelse såsom famnande tiden 500 f. K. — 400 e. Kr. En sammanräkning på grundval av denna förteckning utvisar, att vid sagda tidpunkt (1889) förefunnos i museet med ursprung från äldre järnåldern och anträffade inom länets område, defekta saker inräknade, cirka 210 föremål. Specificerade efter materialet befinnas 69 av dessa vara av järn, sextiosex av brons, fyrtionio av sten (samtliga ovala eldslagningsstenar, en av järnålderns många nyheter) och fjorton av silver (därav 13 romerska denarer; det återstående en hängprydnad), 7 (8) av lera (samtliga lerkärl), tre av ben (delar av kam, hängprydnad och djurtand i gravfynd), bitar av en glasbägare (11 st.), dito av glaspärlor

*) Denna förteckning, som illustreras av 9 bilder, därav sex över bronsspännen, utdelades i särtryck gratis till föreningens medlemmar under 1890—91. Som bilaga för medlemmar ingick en planschsida med ytterligare 7 bilder. Text med hänvisning till förteckningen medföljde 1890 års tryckta årsberättelse. Enligt denna ägde museet 1890 sex föremål från den förromerska järnåldern (d. v. s. från tiden innan romerska kulturen gjort sig gällande i Norden) och över 300 från tiden 1—400 e. Kr.

(21 st.) samt en bärnstenspärla. Bronsföremålen åter utgjordes av halsringar (7), kantbeslag till sköldar m. m. (10), söljor (5), sporrar (3), romerska mynt (2), sköldhandtag (till träsköld), kedja, doppsko med kantbeslag (för svärdslida) och ten resp. en av vardera. Vad föremålen av järn angår, fördelade sig dessa på följande former av användning: spjutspetsar (30), yxor (10), svärd, eneggade och tvåeggade (9), holkyxor (8), sköldbucklor (5), krumknivar, knivar och beslag, två av varje; samt en doppsko. Över tre fjärdedelar av fynden härrörde från Öland; orepresenterade av fastlandets härad voro dittills Norra Tjust, Tunaläns och Stranda. Gravfynden från perioden (n:ris i katalogen 199—208) ledde samtliga sitt ursprung från socknar i Ölands södra mot. Det intressantaste, ett fynd i hällkista i Gräsgårds socken, bestod av ett eneggat svärd, en sköldbuckla och fyra spjutspetsar, allt av järn, samt den nyss omtalade doppskon*) av brons, ett kantbeslag till en sköld, nio smärre beslag och två silverbelagda sporrar**), ett lerkärl, den ovannämnda bärnstenspärlan, den genomborrade djurtanden m. m. Flera silver- och guldfynd från romerska järnåldern i statens museum, däribland ståtliga prydnadssaker, visa, i motsats mot de torftiga fynden i museet, att stora rikedomar redan nu hittat väg till denna ö och att välmågan där fått under detta tidiga skede ett betydande uppsving.

Fynd från folkvandringstiden träffas i ringa antal på fastlandet, och även dåtida gravarna på Öland äro ofta för fattiga på gravgods, för att man exaktare skulle kunna bestämma deras ålder. Fornsakerna i samlingarna kunde därför ej förväntas bli många, och utgjordes huvudsakligen av spännen av brons, då allmänt brukade av kvinnorna för dräktens hopfästande. 1910 ägde museet av dylika ej mindre än trettiosex, alla på ett undantag när bekomna från Öland. Deras former äro i hög grad växlande: fågelformiga***), hakformiga (med två bakåt-

---

*) Lämningar av slidan, vilken varit av trä, kvarsitta i beslaget.

**) Av en form, som väsentligt avviker från senare tiders; i stället för »stjärnor» ha de haft nu förrostade spetsar av järn. (Bæhrendtz i Meddelanden från Kalmar läns fornminnesförening V.)

***) Två fågelformiga bronsspännen från Öland (i statens museum) avbildade i Fornvännen, årg. 1915, sid. 117 (vignetter).

riktade djurhuvud), näbbformiga, rektangulära, runda samt bågspännen; några av dem häntyda på gottländskt ursprung; på de runda av dessa senare förekommer utsirning med gjutna ornament; ett av dem har haft fem infattade granater.

I motsats mot föregående period, då fem museets denarer, funna inom länet, ännu anses minna om den handelsförbindelse, som ägt rum de närmaste århundradena efter Kristi födelse mellan nordens och söderns folk, så peka dess solidi, präglade under femte århundradet, enligt nyare forskningar i stället på återinvandringar, som företagits till Öland och Gottland av i Ungern bosatta sydgermaner, kallade av sina stamfränder götarna, till hjälp mot de framträngande svearna.

Med 800-talet inträdde den s. k. vikingatiden, då nordborna för sina vilda härjningars skull voro så fruktade av Europas övriga folk. Norden stod denna tid i den livligaste förbindelse med de flesta andra europeiska länder och det ej blott genom sina segrande vapen utan även medelst fredlig samfärdsel.

Av många och dyrbara fynd från denna tid framgår, att befolkningen i Kalmar län var i hög grad välmående, och detta icke blott på Öland utan även på fastlandet, som nu framträder ur den obemärkthet, vari det befunnit sig under järnålderns föregående skeden. Arabiska (s. k. kufiska) silvermynt av en 1-kronas storlek, av vilka över tjugotusen tillvaratagits i Sverige, visa i likhet med museets ungefär trettio, alla bragta i dagen inom länsområdet, hän på de dåtida intima handelsförbindelserna med inre Ryssland, förda utefter Volgas lopp, och dess spännen av gottländsk, karelsk och livländsk typ, framtagna ur öländsk jord, tala likaledes sitt tysta språk om förbindelserna österut. Nio tyska och fem engelska silvermynt från tionde och elfte århundradena erinra i sin ringa mån om nordisk samfärdsel med länderna i söder och väster. Av ifrågavarande mynt befinnes dock endast ett, ett engelskt, hava ortskänning med samlingarna från länet. Än mera direkt på dåtida köpenskap föres tanken av en modell i brons av våg (hopfällbar, defekt) samt vikter, den förra ett fastlandsfynd från Hagby s:n, de senare ett öländskt jordfynd.

Karakteristiska för tidens lyxbegär äro de i våra bygder talrikt hittade stora ovala spännena (spännbucklorna) av brons,

emanerande från dylika av helt små dimensioner, vanliga under 6- och 700-talen. Bland fyndplatser för dem må nämnas ett större gravfält i Harby (Ljungby socken), som år 1876 plundrades av skattsökare, men vars fornsaker till åtskillig del några år efteråt genom köp och gåvor tillfördes museet och, oavsett saknaden av uppgifter om den inbördes samhörigheten föremålen emellan, utgöra dettas intressantaste gravfynd. Ej mindre än fjorton dylika parvis burna ovala spännen, bland vilka märktes två med kvarsittande tyg vid nålfästena, ingå i de bevarade fynden, jämte fem delvis förgyllda likarmade bågspännen, sex armringar, flera svärd och spjutspetsar, spelbrickor, över tusentalet glaspärlor m. m. I gravarna lär det ha kommit till synes stora tygstycken, men enär gravfältet, som nämnt, hemföll åt skövling, tillvaratogs ingenting därav. De funna spjutspetsarna giva i allmänhet intryck av större tyngd och kraft än den äldre järnålderns. Svärden äro oftast tveeggade med en bred fåra (blodrand) längs klingans mitt för att göra vapnet lättare, och fästet slutar vanligen med en stor tresidig knapp. Yxorna (av järn) med bred åt båda sidor förlängd egg ha använts icke endast som verktyg utan voro även fruktansvärda vapen i vikingarnas händer.

Belysande för ett enklare gravskick under vikingatiden är ett fynd från 1878 i Ås' socken (Öland), bestående av två grova lerkärl med som innehåll endast kol och den dödes brända ben.

Ej sällan förekomma i fynden nycklar än liknande våra nuvarande, än av mer eller mindre avvikande former, ofta fästa flera tillsammans på en ring. Från Öland företrädesvis leda de i samlingarna bevarade proven på nycklar sitt dolda ursprung, burna en gång kanske av nordiska husmödrar, som tecken på deras välde inom hus.

Som mera säreget fornföremål förtjänar att nämnas ett bronsbeslag till en sele (med stora hål för tömmarna), vilket synes ådagalägga, att dåtida vägarna på Öland varit farbara för vagnar, medan man sannolikt på fastlandet ännu huvudsakligen fick nöja sig med ridvägar.

Anmärkningsvärda i den rikhaltiga samlingen äro, utöver vad redan framhållits, tre defekta halsringar av silver från Norra Förlösa, den ena snodd, den andra flätad och den återstående

bildad av länkar, vidare armringar av brons från Egby (Öland), fingerringar av brons samt av silver, ornerade bronsplattor (till bälteprydnad) samt flerahanda spännen ävensom en kollektion gottländska fornsaker.

Ytterligare inrymdes i Grå salen museets båda bäst bevarade runstenar*), som gravminnen över tvenne kristna öländska kvinnor resta i ölandssocknarna Resmo och Alböke. Av professor Sven Söderberg, som slutgiltigt tolkat inskrifterna, har dessas inristning förlagts respektive till 1000-talets senare hälft och 1100-talet. I återstående två fönsternischerna och montern Q hystes yngre etnografiska föremål från främmande världsdelar, såsom en Buddhabild, österländska rökelsekar och diverse nummer, som belysa malajiskt och kinesiskt liv, flertalet en gång som gåva överlämnade till Kalmar allmänna läroverk, medan en annan monter P som museets egendom inneslöt fornsaker från främmande land, från Emstrakten i Tyskland (byggnadsmateriel), från Egypten och Brasilien, allt gåvor av Södermark samt en ingenjör E. Allgurén.

Till Gyllene salen, det enda av museets disponerade rum, som i fråga om storlek och belysningsförhållanden mera direkt lämpade sig för tavelutställning, hade Bæhrendtz förlagt samlingarna av tavlor och större konstslöjdsföremål. Rummets ostilenligt rödmenade väggar kunde också med hänsyn till det förnäma taket**) väl behöva denna prydnad. Skada endast att den i följd av utrymmesträngseln och andra skäl blev något för riklig och brokig. Väggarna täcktes ned till brösthöjd av över ett fyrtiotal de mest olikartade oljemålningar på duk och trä, allt från den förut omnämnda värdefulla samlingen av gammalitaliensk konst från Nationalmuseum ned till tre artisten S. G. Lindbloms obetydligaste alster. På

*) Inskriften på stenen från Resmo lyder i översättning: De läto resa stenarna efter Randvi, sin moder. Enligt Sune Lindqvists »Den helige Eskils biskopsdöme» sid. 68 och följ. har denna runsten utgjort stående gavelhäll till en gravkista. Den andra gavelhällen finnes i statens historiska museum. En tredje runsten, som bildat kistans lock, är försvunnen. Inskriften på Alböke-stenen lyder: »Där ligger Elin Sjättes dotter.»

**) Detta, ett av slottets många minnen från Vasakonungarnas tid, färdigt 1576, uppvisar bland anbragta vapen däri även vasavapnet. Namnet Gyllene salen förskriver sig från takets rika dekorering i guld.

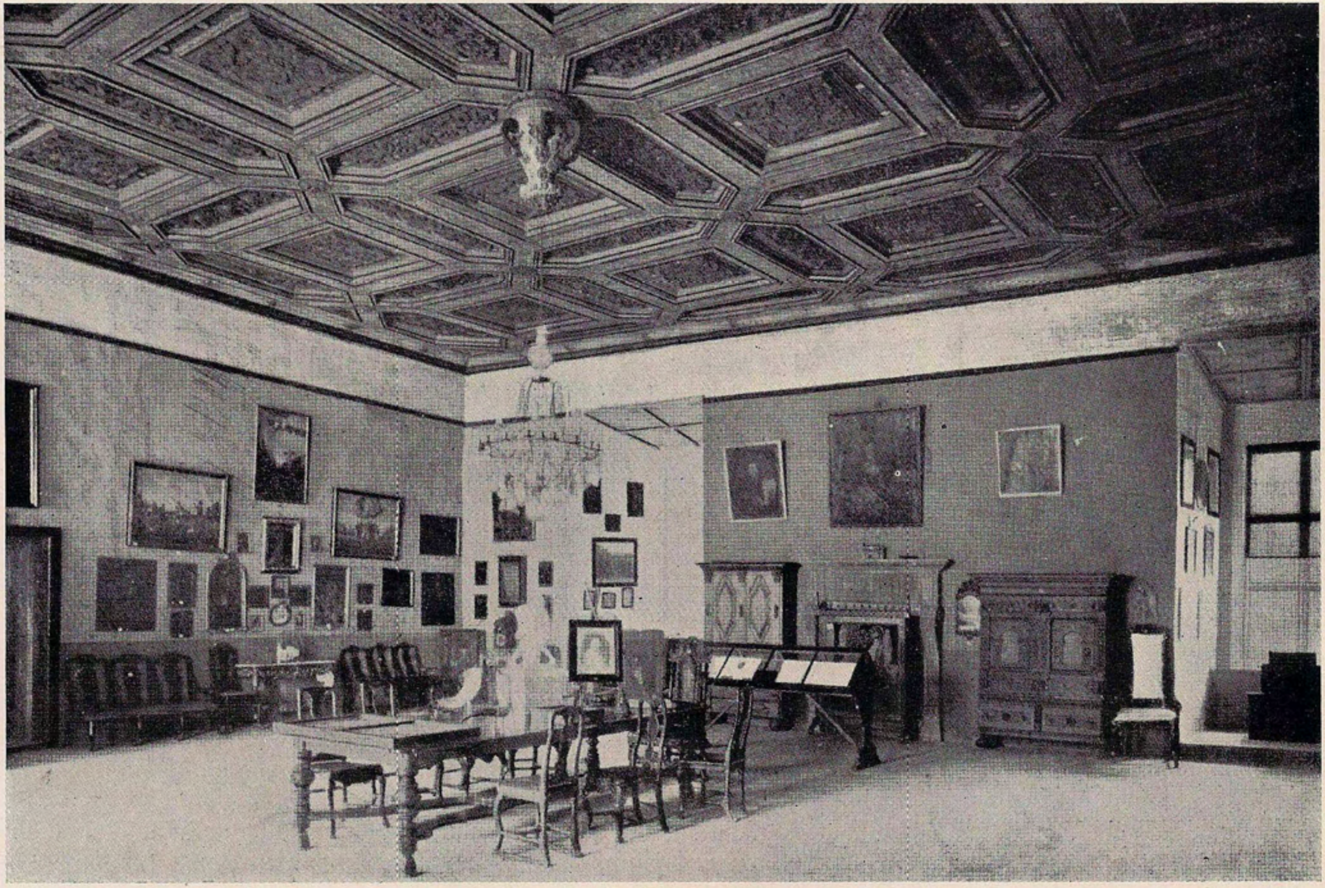

GYLLENE SALEN 1914.
Ingången från Övre förstugan synlig på södra väggen.

salens norra kortvägg, placerat över den 1812 upphuggna brett tilltagna dörren till Grå salen, syntes porträttet av föreningens nyligen hädangångne ordförande Gustav Jacob Edelstam († 1890), »landshövding i Kalmar län 1873—88. Nitisk vårdare av dess minnen». Porträttet, målat av Edvard Perséus och anskaffat för medel, som insamlats genom subskription inom länet till tack för E:s omvårdnad om Kalmar slott, är nu införlivat med porträttserien »landshövdingar i Kalmar län» i länsstyrelsens sessionssal. Två deponerade kyrktavlor från Ljungby (vid Kalmar), båda av Carl Gustav Hægerplights primitiva konst, »Den helige andes utgjutande» och »Världens lusta», två andra från Halltorp och Torsås (»Kristus inför Pilatus» och »Bebådelsen»), tre värdefulla ikoner*) eller ryska helgonbilder, »Kristus», »Sankt Nikolaus» och »Sankta Evdokia», oljemålningar på trä i likhet med de tre enkla bröstbilderna av de svenska och polska kungarna Erik XIV, Sigismund och Stefan Batori, de båda förstnämnda porträtten skänkta till läroverket 1796 och möjligen utgörande de av biskop Wallenstråle 1804 till den landsflyktige bourbonen sedermera Ludvig XVIII av Frankrike överlåtna men vid avresan från Kalmar av denne kvarlämnade, samt det för särskilt kalmarbor om ett gånget skede i stadens och landets historia minnande porträttet (i knästyckeformat) av den storvulne fortifikationskaptenen Magnus Gabriel Craelius, 1679 utsedd till ledare av befästningsarbetena på Kvarnholmen, utgöra tillsamman ett mera fängslande urval. Mer eller mindre för en kalmarlänsbo ur fornminnessynpunkt intressanta gravyrer, litografier, kopparstick och akvareller ävensom sällsynt fint utförda broderier i silke m. m. utfylla flerstädes tomrum under och kring större och smärre tavlor ned till jämnhöjd med den ålderdomliga öppna spiselns överstycke samt vissa av fönsternischernas väggytor till ännu lägre höjd. Andra saker av autografiskt eller bibliofilt intresse, såsom ett doktorsdiplom med Carl von Linnés namnteckning och två vasaminnen, handskrifter av nidskriften »Hertig Carls Slagtarbänk», äro inlagda i en monter i likhet med några museets gravyrplåtar av koppar.

---

*) Museet äger fyra ikoner, från grekiskt-katolska kyrkor, samtliga ryska krigsbyten, därav en från 1500-talet, synnerligen intressant genom sin figurrikedom. Den största eller Skt Nikolaus avbildad (bild 10). Fornvännen, årg. 1915.

På det gulmålade långbordet under salens nu tvåhundraåriga ljuskrona*), en gång anskaffat såsom behövligt för styrelsens sammanträden, antydde Molins bältespännare-grupp i gips, att denna art av tvekamp under vasakonungarnas tid varit rådande även i Smålands sydöstliga delar (Vissefjärda och Madesjö socknar). Tvenne unga dryckeshorn, som fått sin plats vid sockelns ena sida, lämna stoff för fantasiens fortsatta flykt hän till svunna tiders dryckesseder. Såsom saknande fornvärde ha hornen uteslutits ur vägledningen, ett öde, som Bæhrendtz i en kommande upplaga även tillämnat gipsgruppen, vilken, förfärdigad av en gipsgjutare P. Valsceki i Västervik, 1878 inköpts av Södermark för tjugofem kronor. Köpet förmedlades av en föreningsmedlem, handlanden Elsson i Vimmerby, donator av nyssnämnda porträttet av Craelius. På ett staffli på gipsgruppens andra sida och således framhållet såsom mera sevärt anträffades rummets kanske dyrbaraste föremål, Gustaf II Adolfs porträtt i läderplastik, utfört året efter hjältens död av kungl. danska kopparstickaren Servatius Coccus (Kock). Kring bordet, som vid de sällan inträffande mötesförhandlingarna avrymdes, grupperade sig ett flertal stolar, därav några i rokokostil. I övrigt voro rummets möbler liksom övriga större konstslöjdföremål placerade kring väggarna. Bland sådana, ägnade till förvaring av varjehanda, märktes tre ståtliga salsskåp av ek, det äldsta (med snidad ornering i renässansstil) från 1600-talets början, de yngre från följande sekel samt vidare ett i sen tid brunbetsat hörnskåp av samma träslag, med stora metallbeslag vid gångjärnen, likaledes från 1600-talet. Ovanpå dettas snidade takparti var placerad en efterbildning i gottländska petrifikater av S:t Nikolaus' kyrkoruin, förvärvad vid ett dyrare inköp 1880, vilket några år senare ej skulle frestat föreningens köplust.

Lämpade på en gång till såväl förvaringsrum som sittmöbel förefunnos två låga vackert utskurna kistor av ek (renässansstil). Andra verkliga sittmöbler utgjordes av tre soffor i rokoko, en gyllenläderklädd länstol av ek med skulpterat ryggöverstycke samt en efter engelskt mönster

---

*) Gåva av fru Carolina Mannerskantz på Värnanäs.

snidad trästol med rottingflätning i ryggen, båda från 1600-talets senare hälft. I rummet befintliga bord bestodo huvudsakligen av spegelbord, tre till antalet, därav två i rokokostil, det återstående i gustaviansk stil, samtliga bärande bordsur eller brädspelslådor.

Speglar, såväl större väggspeglar och bland dessa en särskilt vacker sådan (i venetiansk stil) från den berömda Prechtska verkstaden i Stockholm som ock toalettspeglar, skymde ytterligare den osympatiska rödfärgen, ingendera äldre än senare hälften av 1600-talet, ingen yngre än förra seklets början.

I närheten av den förut omnämnda öppna spiseln, byggd efter mönster ur 1500-talets arkitekturhandböcker, stodo två eldskärmar, båda stammande från kulturellt högtstående hem, samt låg, belamrande golvet, en söndertagen rikt ornerad spiselinfattning (från år 1665).

Något år senare blevo museets keramiska samlingar delvis inflyttade i Gyllene salen från Runda kammaren i Kuretornet.

Genom förstugan, som ännu föga tagits i anspråk för egentliga museiföremål, förflytta vi oss till den rymliga Gröna salen (Unionssalen), vilken före den vitlimning, som vid dess upplåtelse till museilokal beskärdes dess grova fordom dolda takbjälkar och skrovliga väggar, måste ha tett sig i ett högst förfallet skick. Berövad resterna av sin forna prakt under den djupaste förnedringens dagar, då den tjänstgjorde som spannmålsmagasin åt det i undervåningen upprättade kronobränneriet, bär den även i annan måtto spår av den vandalisering, för vilken den varit utsatt. Längs salens mitt löper sålunda en pelarrad, avsedd att understödja det tunga bjälklaget, allt från den tid då det hårt påfrestades vid spannmålstransporterna mellan bränneriet och den på Vattentornets krön (i samma flygel) uppförda holländska väderkvarnen. De bandade bjälkarna i salens bortre del vittna ännu i dag om var i taket upp- och nedfirningen av spannmålen ägt rum — ny brädbeläggning på golvet har för länge sen utplånat den motsvarande luckan i detta.

I denna sal utställda föremål äro inordnade under rubrikerna »Etnografiska kollektioner» och »Kyrkliga föremål» ett steg i rätt riktning att närmare än under de av Horn enbart nyttjade,

synteserna »Redskap och husgeråd», »Dräkter och smycken» samt »Diverse» till flera större grupper sammanföra rummets rika, vitt olikartade innehåll. Medan 1882 års katalog ej giver vid handen några expositions- eller förvaringsställen för föremålen, vare sig bord eller skåp, pelare eller nischer, ger 1891 års vägledning, mycket dock genom jämförelse med föremålens nuvarande placering, ganska god idé om var ungefär i den vidsträckta salen de dåvarande föremål som rubbats från sina platser, varit till finnandes. För att erinra om rummets forna namn och den som betydelsefull länge betraktade historiska tilldragelse, vilken av i slottets byggnadshistoria mindre insiktsfulla generationer förmenades ha ägt rum där, möter, redan då man inkommit i salen, liksom i senaste tid och ännu, »Föremål som belysa Kalmarunionen av år 1397».*) Dessa utgöras av en fotolitografi av unionsakten samt ett faksimile av beseglingen (sigillen) på samma aktstycke i dess skick i maj 1882, båda sakerna gåvor av den svenske forskaren kanslirådet E. S. Rydberg, vilken uppvisat dokumentets kraftlöshet för ändamålet och dess natur av blott ett förslag. En fotografi av artisten Johan Holmbergssons etsning, inköpt för 46 kronor från hovfotograf Jæger, fullständigar genom att framhålla det förment historiskt viktiga tillfälle, då unionen ingicks.

Utöver den ledande ändamålsprincipen ha i vissa fall föremålen i denna sal sammanförts efter materialet, varav de bestå, i andra fall åter placerats med hänsyn till det utrymme och den omsikt, de kräva. Med samtidigt angivande av förvaringsplatsen**) äro fornsakerna därför i vägledningen grupperade under följande synpunkter, allt för vinnande av en helhetsbild av samlingarna, nämligen:

Föremål, som avse beredande och servering av mat och dryck samt i övrigt belysa begreppen äta och dricka (n:ris 404—450) — bordet E 1 o. montern F 1 — skåpen C 1 — D 1.

Föremål, som belysa tobakens bruk (» 451—464) — montern G 1.

*) I andra upplagan av vägledn. kallade Historiska föremål.

**) Skrymmande saker äro uppställda på och under skåp, under bord och lådor (montrer) samt i bredvid varande fönsternischer.

Rid- och körredskap	(n:ris 465—478)	— montern H 1 bordet I 1.
Redskap för rodd o. segl.	(» 479—480)	— i nordvästra delen av salen.
Käppar m. m.	(» 481—483)	— pelaren K 1.
Redskap för linberedn.	(» 484—486)	— pelarna L 1—M 1.
D:o för kvinnlig handaslöjd	(» 487—496)	— montern N 1.
D:o som avse kläders rengöring o. putsning	(» 497—500)	— bordet O 1.
Allmogesmycken, emaljer m. m.	(» 501—525)	— skåpet P 1.
Låsar och nycklar samt dithörande beslag	(» 526—531)	— montern Q 1.
Skrin och askar av varjehanda former	(» 532—540)	— skåpet R 1.
Redskap för uppgörande av eld samt i övrigt föremål som avse belysning	(» 541—548)	— skåpet S 1.
Tidmätare	(» 549—564)	— montern T 1 och fönsternischen U 1.
Redskap för mått, mål och vikt samt mynt	(» 565—582)	— montern V 1.
Minnen från skråväsendets dagar	(» 583—596)	— fönsternischen X 1.
Föremål som belysa rättsväsendet och därmed sammanhängande förhållanden	(» 597—617)	— montern Y 1.
Musikinstrument	(» 618—620)	— bordet Z 1.
Diverse	(» 621—640)	— montern Å 1.
» (fortsättning)	(» 641—650)	— strödda föremål.
Kyrkliga föremål:	(» 651—761)	
» » mindre		— montrerna Ä 1—Ö 1 m. fl. ställen.
» » större		— salens fond och väggar m. fl. ställen*).
Myntsamlingen		— montrerna A 2—F 2.

*) Även till vattentornets bottenvåning och förstugan voro kyrkliga föremål förlagda.

I fönsternisch till vänster påträffa vi utom smärre sådana tre större skål- eller hoformiga ålderdomliga handkvarnar av sten, använda tvivelsutan långt utöver vikingatidens råmärken. Man plägar eljest anse dylikas tid tilländalupen med järnålderns slut. De större (av öländskt ursprung) skänktes 1872 av sedermera styrelseledamoten Segrell att bilda museets första ringa början. Endast den enas löpare har blivit funnen och vilar som ett stort tillplattat klot i sin vederbörliga urholkning, bringande i åtanke de ännu på sina håll brukliga »senapskloten». Såsom för undanskymd av omgivande skåp har kollektionen, senare ordnad med de större i en övre rad, de mindre i en undre, utflyttats i förstugan och ställts på uppmärksammad plats till vänster i denna.

Bibehållna på sin plats, till vänster om ingången, på, under och kring expositionsbordet E 1 stå smärre och större roterande handkvarnar, med sin refflade översten vilande på eller insänkt i den däremot svarande understenen. För ett äldre släkte äro de ännu välkända under namn av hemkvarnar eller maltkvarnar. Ehuru typen går långt tillbaka i tiden — i ett stenkummel vid Harby från vikingatiden påträffades 1888 en översten av en dylik kvarn — äger museet ingen äldre än från 1600-talet; årtalet 1670 förekommer på den troligen äldsta.

Inmängda bland dessa befinna sig några malmgrytor. Den minsta (från medeltiden), en öronförsedd mörknad liten pjäs, är framgrävd ur ett röse i Söderåkra, den största, en sexkannsgryta, välvårdad och bärande årtalet 1576, utgör ett förvärv från Öland. En hög sexkantig kopparflaska i närheten, på året jämnt ett sekel yngre (med rikedom på drivna blomsterornament), demonstrerar sig som utländskt arbete. Givarinnans av detta museiföremål namn, fru Ch. Rosén, framkallar i minnet det Kalmar, som levde och verkade för mer än hundra år sedan.

N:r 411, en högrest mortel av malm med bibelspråket »Herrans ord varar evinnerligen» i latinsk inskription kring sin övre rand och årtalet 1613 kommer oss uppsöka den ömtåligare n:r 412, en mortel av lera, vilken tegelröd och omgiven av bakverksattiralj, vi påträffa i lådan F 1 såsom hörande till en enklare krukmakare A. N. S'. tillverkning under 1688. Dess

givare, ledaren av arbetena vid Kalmar-Emmaboda järnvägsbygge (1874), kapten J. M. Ekströmer på Fågelfors, har förvärvat den i sistnämnda trakt.

Två tunnråjärn*) med långa skaftskänklar i denna monter, senare jämte ett tredje placerade på lämpad träställning i fönsternisch på samma sida, borga genom sina donatorer för goråns höga ålder bland provinsens bakverk. Det ena uppvisar på insidorna som ornament att vid bakningen påstämplas råna Karl XII:s, det andra hans båda efterträdares namnchiffer.

Såsom alltför påtagliga till sin användning ha museets kakformar av trä (n:ris i inventariet 1740—43) ej upptagits i vägledningen utan endast utlagts invid dettas kakstämplar, för vilkas ändamål förklaring lämnas. En större av dessa — från 1600-talet och i likhet med de övriga ett förvärv från länets fastlandsdel — frambringar, påtryckt degkakan, inom cirkelrund ram bilden av »Herdarnas tillbedjan», säkerligen ofta brukad vid bak av julbrödet eller i händelse av tillämnad gillesfärd förningsbrödet.

Om bruket av förning påminnes man utom av en öländsk smörask än mera av några likaledes snidade träbyttor (gröt-byttor) på höga fötter, ägnade att såväl genom form som utseende förläna prydlighet åt gästabudsbordet vid allmogens fester. Den sannolikt äldsta av dem bär årtalet 1787 och har hört hemma i Halltorp. Såsom uttjänta för gillesbruk funno de användning i daglighushållet, inom vilket för nämnda folkklass trä- och lerfat spelade huvudrollen, länge efter det att tennet och fajansen hållit sitt intåg hos medelklassen. Som i länet brukade allmogeföremål förefinnas exempelvis ett grötfat av lera med rundel i mitten för smöret, för köttet ett s. k. sömatsfat (här träfat på fot), en snidad träsked med årtalet 1673 samt snibbaskålar, ett slags med fyra små snibbar som handtag försedda låga halvkupiga dryckeskärl av trä, särskilt lämpliga för servering av brännvin. De små hörnutsprången gjorde likvisst även tjänst vid uppställandet av sådan ofta prydlig skål på en hylla eller skåp, därvid av samma gagn som mångkantigheten hos några av trätallrikarna i museets rika samling av dessa föremål. Från den låga skålens mitt sträckte sig,

*) För närvarande äger museet sex dylika äldre tunnråjärn.

mot ramen ej olikt en kompassnål, en sked, varmed gästerna upphämtade drycken. Dylika skålar — som 1600-talets bordskärl oftast röda till färgen med ornament i guld, svart eller vitt — kunde i likhet med lerfaten och brännvinsflaskorna bjuda på nog så lustiga inskrifter. En av skålarna, föga sliten, låter oss ännu läsa: »När mannen om afftonen rutar (ryter), tå säger hustrun så: I morgon skall du lutha och vedh plogen gåå.»

Vad som vid en blick i inventariet vid tidpunkten i fråga (1890) frapperar, är den rika förekomsten av metallskedar, så mycket märkligare som dessa ej tillförts museet genom läroverkets deponerade eller övriga inköpta större samlingar. Förklaringen ligger i att de först nu i och för ny katalogs utgivande kommit att samfällt skärskådas. Bland då sist införda hundratalet nummer utgöra 3,005—06 och 3,008—20 skedar av silver, 3,007 och 3,021—25 sådana av metall (mässing). Två av de förra bevisa sig genom signering, n:r 3,011 med P. B. (= Peter Britt) och 3,017 med H. W. (= Hans Wiggman), vara tillverkade av guldsmeder i Kalmar från 1700-talets förra hälft, liksom ännu en (n:r 3,016), som bär stämpeln ett lejon med båge (Kalmar stämpel). Detta om några yngre i den i montern utlagda serien, som med den äldsta därinom sträcker sig in i medeltiden (1400-talet) och med representanter från de båda följande seklen gör det möjligt att följa formernas utveckling eller avvikelser. Utöver aktgivandet på bladets större eller mindre dragning åt cirkelns eller ovalens former samt skaftets längd intresserar oss den olika avslutning, som under tidernas lopp givits åt detta senare, en druvklase, en helgonbild (1600-talet), knopp med dubbla änglaansikten, kapitälliknande knopp med gotiska korsblommor (16—1700-talen) eller med 8-bladiga rosetter (1700-talet). Å flera av silverskedarna äro dessutom anbragta små ringar, som när skeden röres, avgiva ett skramlande ljud, ett bruk att utsmycka, som kan ledas tlllbaka till 1500-talet.

Monterns tennskedar från 1600-talet, som vid grundgrävningar och gatuarbeten i Kalmar rivits upp ur mullen och nu bilda en liten kollektion, äro i museets annaler av yngre datum än 1890. Samlingen av tennsaker var över huvud vid denna tid mycket svagt tillgodosedd. Av förteckningen att sluta till

skulle den ha uppgått till högst tjugo föremål. Värdefullast voro den förut omnämnda näbbakannan*) (med ingraverade året 1667), en gåva av Förlösa församling, samt en annan*) äldre bukigt utsvängd dryckeskanna, erhållen vid grävningen av dammen i Kalmar stadspark. Som företrädd tenngjutarmästare i Kalmar är I. P. F.**) (Johan Peter Fagerström), tillverkare av soppterrin, dryckeskanna, fat, bägare och senapskannor.

Hittills förbigångna inom avdelningen äro bland husgeråd av trä numren i vägledningen 413—16, allt föremål, som skulle tjäna till kryddors förmalning eller förvaring. En samling kryddkvarnar eller pepparkvarnar, de flesta från Öland, och två snidade kryddlådor (från åren 1697 och 1764) ha hållit stånd mot eftergranskning, medan dåvarande n:r 414, ett »kryddskåp, märkt 1631», trots sin synnerliga rikedom på lådfack, tillkännagivit sig som nipperskåp eller kabinettsskåp och under denna sista beteckning introducerats att börja med i Gyllene salen och de senaste åren utställts i ett av Frökenrummen.

Sist bland nummer i vägledningen, som belysa begreppen äta och dricka, nämnes museets***) bjudhammare, minnande om en ända in i sen tid på Öland bruklig sed att dymedelst stämpla dörrfodret hos dem, som bjödos på bröllop. Skänkt från Ullevi (Gårdby socken), bär den initialerna A L A D och L P E S.

Inom rid- och körredskap saknas i montern H. 1 ej smärre äldre ridtyg, såsom betsel och sporrar av järn eller järn och mässing, stigbyglar av järn och sadelknappar av mässing samt hästskor. Bland föremål av medeltids datum må framhållas

---

*) Jämte en tredje defekt 1600-talskanna, gjuten till likhet med ett äldre lerkärl (n:r 1717) med profilerade åsar för att markera utformningen av ett dylikt medelst på varandra lagda ringar — förväntade att omnämnas i ett utkommande arbete om tennhantverkets historia.

**) Fagerström, f. 1768, † 1838, ägde fastigheten Norra Långgatan 25.

***) Framsprängande till häst, steg inbjudaren av på förstugubron och slog på dörrens karmfoder tre gånger tre slag med hammaren, som lämnade efter sig brudparets initialer. För den, som manad av slagen trädde ut på bron, uppräknade han dem bland husets invånare, som han ville tal' me'. Onämnda aktade sig noga att komma ut för att »ej sätta honom i förlägenhet». Också kunde han bjuda över en bank, och det skedde med storslaget.

en hästskrapa. På bordet I 1 äro utlagda selbågar, de flesta av dessa ryggträn, utskurna i »drakar» samt målade i bjärta färger. Ett av dem (med enkla ornament) är tillverkat av ben, ett annat av horn (hjorthorn). Här finna även snidade och målade bogträn (lokor) utrymme jämte en tvärsadel och två hundsvottar i form av lejon. Förgäves spejar man dock ännu efter några slädar. De flesta föremålen stamma från länsområdet. Till gruppen hänförda äro även skridskornas föregångare, ett par isläggar eller på glanskis användbara undertill glättade ben, funna i trakten av Borgholm. De äro vid denna tid utlagda i montern i fråga, där likaledes några selknän av ben fått sitt förvaringsrum.

I salshörnet till höger om ingången äro uppställda redskapen för rodd och segling. Som sådana finnas sedan 1876 två »s. k. ökstockar», upptagna från bottnen av sjöar i resp. Vissefjärda och Oskars socknar, samt primitiva ankaren, bestående av enklykor med stentyngder och funna vid grävning i närheten av Kalmar slott där stadens hamn fordom legat. Ytterligare förvärv utöver de omtalade har denna sistnämnda avdelning knappast gjort.

Annorlunda har förhållandet varit med redskapen för linberedning: skäktstolar, skäktknivar och häcklor; för kvinnlig handaslöjd (spånad och vävnad) samt sådana, som avse kläders rengöring och putsning (handmanglar och snidade klappträn). Sammanförda under beteckningen »Redskap för husflit» blevo de år 1904 från sina platser, dels kring pelare i salens mitt, dels under en monter, dels slutligen i fönsternischer — med undantag för i montern B 1 utlagda föremål: syskruvar (sybaroner), saxar, strykjärn, sömglättare — inflyttade och ordnade jämte nytillkomna förvärv i Lilla kammaren bredvid Gyllene salen, vilkens väggar och golv intill 1916 helt fylldes, utom av de nämnda föremålen, av spinnrockar, nystvindor, bandvävstol o. s. v.

Bland föremål, som höra samman med tobakens bruk, märkes under n:r 456 en rikhaltig samling tobaksdosor av mässing med graverade eller drivna framställningar, de flesta holländska – en bär i gravyr de olika holländska provinsernas vapen — eller tyska. De uppgivas tillhöra senare hälften

av 1700-talet, en upplysning, som ändrats med tagen hänsyn till den äldsta av dem (från 1743) med scener ur kung Davids levnad, till även mitten av detta århundrade. Två av dosorna äro s. k. kalenderdosor, den yngre från 1787 med RUNSTAFVEN FÖRSWÄNSKAD till EN BESTÄNDIG ALMANACH, den äldre, en holländsk med ingraverad »Der altijt Duerende Almanack». Övervägande antalet nummer inom kollektionen utgöres för övrigt av dosor, därav sådana av elfenben och pärlemor, dessa senare snart överflyttade i monter tillsamman med krydd- och svampdosor. Svagt omhuldad visar sig gruppen vara av föremål, som illustrera tobakens användning i form av »rökverk». Ett fodral av trä till en kritpipa, märkt 1731, utgör gentemot övriga nummer: ett tobakskärl av järn från 1792, ett snidat pipställ av trä, piphuvud och pipa av trä, det äldsta obetydliga bidraget härtill. För uppkomsten av bruket av tobak samt dettas spridning i Europa redogöres i vägledningen.

Under den föga enhetliga beteckningen: allmogesmycken, emaljer m. m., hade i gemensamt skåp sammanförts såväl ståndsföremål som även smycken, vilka burits och brukats inom bonde- och borgarklassen. Det material, som under numren 368—422 i 1882 års katalog stod upptaget under rubrikerna: brudkronor, halskedjor (låslänkar), hängsmycken, armsmycken (armkedjor), bröstnålar, förgyllda silverspännen (lövfästen), örhängen och örringar, fingerringar av silver samt kapp- eller kapprockslöv (knäppen) av silver, återfinnes nu (1891) bättre karakteriserat till utseende, dialektnamn och ursprungsort; detta gäller företrädesvis om smycken från Blekinge och Småland. Mest framträdande äro de båda förgyllda brudkronorna och i synnerhet den yngre av dem (från 1700-talet)*) »med löf omkring och infattade stenar af åtskillige färger», hembjuden museet 1881 av en guldsmed i Kalmar, som inköpt den på marknad i Borgholm. Den förmodas på denna grund ha tillhört någon kyrka i Ölands norra mot, medan den äldre (lägre och mindre prålig), gjort tjänst i gränssocknen Algutsboda (Kronobergs län) och väl i likhet med den öländska såsom urmodig avhänts kyrkan genom försäljning. Till beskådning inneslöt skåpet ifråga

*) Uttryck, hämtat från efterlysning av Eds kapells sockenkyrkas brudkrona i september 1819.

även krydd- och svampdosor samt emaljerade dosor (dosor av emalj på koppar). De förra båda slagen medtogos länge, vederbörligen fyllda, till kyrkobesöken och anlitades åskådarna vid behov av stimulerande medel; de senare, tillhörande 1700-talet, plägade i och för förefallande behov medhavas till förvaring av exempelvis puder, moucher, nålar, pastiller eller parfymer. För emaljeringskonstens historia redogjordes i vägledningen till intresserades tjänst.

Såsom framgått av översikten av salens innehåll, hade man ej förbisett att tillvarataga lås och nycklar och dithörande beslag. Från museets tidigaste period omnämnes endast ett primitivt konstlås av trä (från Arby, på fastlandet) men senare befinnas som förtjänta att framhållas även ett med pålagda ornament sirat medeltida bultlås eller hänglås av järn jämte nycklar av brons till dylika samt ett dörrlås av järn med graverade slingornament; flertalet tingestar utgjorde förvärv från Öland. Från förödelse har också räddats, ehuru i defekt skick, gamla låset till Erik XIV:s gemak, i ålder jämförligt med rummet eller från 1500-talet.

Obetydlig förefaller vid hastigt efterseende i vägledningen gruppen skrin och askar av varjehanda former, men tillägges i en anmärkning: här och var i salen äro uppställda smärre skåp samt större snidade eller målade skrin. Ett skrivschatull från 1600-talet, utanpå klätt med gyllenläder, inuti belagt i läcköstil med halmmosaik, två större skrin med respektive fintutskuren benbeläggning (1700-talet) och portalliknande steninläggningar (1600-talet), svarvade runda äskor med s. k. vridlock, snidade småskrin och raklådor, de senare med två fack: för kniv och raktvål, synas emellertid ha utgjort det väsentligaste inom avdelningen.

Synnerligen torftig vid den tidpunkt, då Bæhrendtz övertog vården om museet, var kollektionen »Redskap för uppgörande av eld och i övrigt föremål*), som avse belysning». Då endast bestående av en korsformig ljusarm eller väggstake, deponerad av Vimmerby församling, fem ytterligare ljusstakar samt en cylindrisk lykta av genombrutet järnbleck (ålderdomlig typ),

*) N:r 137 i katalogen av 1882 (Kyrkliga föremål).

befinnes den nu ha utvidgats med fyra elddon (bland dem eldpistoler eller eldkatter), vaxstapelställ av mässing, en ljuskärna av lera, till formen lik en mjölkcistern, att användas vid ljusstöpning, mässingslampetter i gjutet och drivet arbete, därav två, som fordom tillhört Kalmar slott, samt ljussaxar, varjämte antalet av stakar ökats och av lyktor flerdubblats. Bland sistnämnda ökning äro de två*) lyktorna av mässing och koppar, som alltsedan sin ankomst varit upphängda i Grå salen. Något prov på de äldsta i Kalmar brukade tändstickssorterna hade Bæhrendtz ännu ej medhunnit anskaffa. Som bevis på skräcken i dessa elddons barndom för olyckstillbud genom dem må erinras om en magistratskungörelse från år 1844, i kraft av vilken försäljning av s. k. tändstickor förbjöds på Kalmar gator och offentliga platser med hänsyn till eldfaran för stadens vedgård och upplagen vid hamnen. Superi och uteliv florerade då ohejdat bland de lägre folklagren.

I likhet med föremålen, som avse belysning: lyktor och ljuskronor, voro även tidmätarna fördelade på skilda håll i slottsrummen. I Gyllene salen träffas sålunda ett urställ och tre**) bordsur. Av dessa sistnämnda inköptes det äldsta (med verk av Johan Wideman, Karl XI:s hovurmakare) 1877, ett annat 1879. Intressantast av föremålen inom förhandenvarande grupp äro eljest de i monter i Gröna salen utlagda för Sverige så karakteristiska runstavarna, redan vid sistnämnda tidpunkt tretton till antalet eller lika många som för närvarande, de flesta deponerade av läroverket. Stavarna, som i allmänhet tillhöra den mycket spridda svärdsformiga typen, kännetecknas av platt kavel, som vid basen hos de äldsta exemplaren har ett dolkliknande fäste, en typ som är utmärkande för södra Östergötland och Kalmar län. Deras uppgift är att vara en evighetsalmanack, inom vilken de sju första runorna i runraden, en för varje dag i veckan, ständigt upprepas och motsvara de s. k. söndagsbokstäverna i det kyrkliga kalenderåret, var-

*) Båda gåvor av den för fornminnessaken intresserade handlanden Carl Johan Lind, ägare av gamla apotekshuset vid Södra Långgatan i Kalmar.

**) Ej omnämnda i 1882 års katalog, som däremot under n:ris 285—87 upptager väggurverk och under 238—94 »gamla fickur». Om runstavarna innehålla alla kataloger fr. o. m. 1882 utförlig beskrivning.

jämte av särskilda rebustecken (kors, kronor o. s. v.) olika märkesdagar kunna utläsas. Övriga till gruppen hörande föremål äro väggur och fickur (byxsäckur), solvisare av sten eller mässing, en solring (ett alster av småländsk hemslöjd), timglas, därav några från lantkyrkor, samt gamla tyska almanackor.

Inom »Redskap för mått, mål och vikt samt mynt» bestå de äldsta föremålen av mynt, dels i form av brakteater av silver, tunna ensidigt präglade mynt från tidig medeltid, dels även av tvåsidigt präglade silvermynt från 1100-talet, de senare en bråkdel av det stora Tingbyfyndet vilket, anträffat 1872 i Dörby vid Kalmar, i övrigt tillhör statens historiska museum. Efter dessa myntprov — myntsamlingen i sin helhet är som nämnt uppdelad på sex små montrer — komma som närmast i ålder en även ledes medeltida balansvåg, vikter av brons och mässing från 1600-talet, ett alnmått av järn från 1662 samt en sädesskäppa av trä, stämplad 1664. Övriga föremål äro besman av trä (avskaffade 1858), lodbesman av trä och metall, måttstockar för målkärl och tunnor m. m. En av dessa senare, stämplad 1773, utgöres av ett »Längdemått för runda tunnor à 48 kannor av trä.» Till avdelningen ha också förts plånböcker av siden och sammet, sedermera under namn av sedelböcker införlivade med broderier. Ytterligare en benämning på dylika förekommer i en Kalmar landskanslis kungörelse av den 3 maj 1803, däri »en hvit siden taskbok, borderad med guld», efterlyses. Med lika rätt som plånböcker ha även »penningpungar av läder med lås av metall» hänförts till förhandenvarande kollektionen.

Särskilt välkomna voro nyförvärv till »minnena från skråväsendets dagar» såsom ägnade att utgöra prov på yrkesskickligheten inom olika hantverk eller skänka inblick i flydda tiders borgerliga samfundsliv. För vad museet redan ägde av dylika har i annat sammanhang redogjorts. En fyrarmad ljusstake av mässing med sin inskrift »P. Lelieqvist*), mästarstyck», säkerligen inom gelbgjutaryrket i Kalmar det sista mästareprovet, befinnes efter att förut ha inrangerats bland ljusstakar nu över-

*) Liljeqvist var gelbgjutare i Kalmar under senare delen av 1800-talet, och mästareproven avskaffades 1864.

flyttad till ifrågavarande grupp. Ytterligare ett skrås i Kalmar inventarier ha efter dettas upplösning hamnat i museets förvar, nämligen bagarnas. Dessas låda, sparbössa och sigill blevo 1886 överlämnade som deposition. Anblicken av skrålådans vackra beslag i rokokostil för oss tillbaka till tiden, då nyssnämnda yrkesutövare funno med sin fördel förenligt att bilda sammanslutning eller år 1757. Ett värdigt motstycke till hattmakarnas stolta välkomma av tenn utgör garvargesällernas nytillkomna av samma metall. Dess tyskmängda inskription lyder: »Carduantsmakare- och Läder Beredare*) Gesellernas Wälkomst. Als alt Gesell Petter Ringberg**) von Calmar, Magnus Lundgren von Calmar. Calmar den 16 Februari 1789».

Liksom det nittonde århundradet borttog hämmande skrankor för näringarnas fria utveckling, medförde det också genom den stigande upplysningen omdaning av statens rättsväsende genom utdömandet av förkastliga straffmetoder. En lyftad arm av trä, hållande som sinnebild av spöstraffet ett ris av järn, minner från sin upphöjda plats på en pelare i salen om nämnda tortyrs användning som straffmedel. Dess avskaffande skedde 1855, eller samma år som husbehovsbränningen av brännvin förbjöds, då alltså armen i fråga nedtogs från sin synliga plats vid straffstället på rådhusgården i Kalmar. En straffstock av trä, på sin tid uppställd vid ena domkyrkodörren men avhyst 1841, erinrar om straffsättet »att sitta i stocken». Dess fem hål skvallra om att den med sitt grepp om foten kunde fasthålla flera att samtidigt skämmas för det utströmmande kyrkfolket. Halsjärn, anträffade i Kalmar rådhus' källarvåning, tala likaledes om tiden, då dylika tillgrepos gentemot brottslingar. Från dessa på golvet utställda föremål, varibland handklovar och fotblack icke saknas, vända vi blicken till innehållet i montern ovanför. Detta, som även belyser rättsväsendet, utgöres av insignier för den administrativa makten, såsom Vimmerby stads ämbetsstav samt »Calmar stads priviligierade Staaf. Renoverad Anno 1726», skänkta

*) Garvargesällerna skola ha hållit sina sista »krogdagar» i Granlundska krogen (Norra vägen 2.

**) Ringberg blev stamfader för en känd prästsläkt i Kalmar stift. En sonsons son är stadsläkaren Hjalmar Ringberg i Kalmar.

1877 av dessa samhällens resp. magistrat och drätselkammare. Företeendet av dem krävde åtlydnad för deras innehavare. För den som for i kronans ärenden var dylik maktsymbol än mera behövlig, och enspännaren, eller, den landsstatsperson, som i hans ställe före 1856 å landskontorets i Kalmar län vägnar användes t. ex. för uppbådande av kungs- och kronoskjuts, har med sin korta »ämbetsstav», synlig invid de nämnda, tvungit mången tredsk bonde att fullgöra sin skyldighet. Ett kraftigt språk talar Skärkinds härads ämbetstav, en östgötsk sådan från Vikbolandet och landshövding Lowisins tid (1687). »Var lydigh kånungens bud, ty eliest är des onåde dödsens sänningbåd», heter det å denna. Om strävandena att skapa ett bättre rättstillstånd inom byarna erinrar i original en byordning av 1744 för Ingelstorps by i Dörby socken, och byaluren av näver bredvid kan ha använts att kalla bönder till rådplägning i sin bys angelägenheter.

Svagast av alla kollektioner är musikinstrumenten med helt få nummer, av vilka ett, en dubbelharpa, såsom under 1700-talets senare hälft tillverkad i Hamburg och tidigt donerad till läroverkets samlingar, aldrig utgjort någon exponent för inom länet brukade instrument. Detta kan knappast heller sägas vara förhållandet med museets trenne »hummer», rätteligen hummel, ett på fötter vilande folkligt stränginstrument med surrande ton, som påminner om nyckelharpans. Som alla instrument i samlingarna äro de defekta med avseende på strängarna.

Under beteckningen »Diverse» i vägledningen finnas i montern Å 1 sammanförda varjehanda småföremål, huvudsakligen sigill och sällskapsdekorationer.

Samma beteckning har använts för en del föremål, som synts för otillräckliga i sitt slag för att bilda en helhetsgrupp eller som krävt för vitt skild placering. Märkligast av dessa är den stora skulpterade himmelsängen i barockstil, som länge orätt blivit kallad Gustaf II Adolfs säng, men som vars sannolike introduktör på slottet befunnits kommendanten Ernst de Lode († 1700 i Kalmar). Dennes maka uppvisar nämligen direkt härstamning från de båda danska ätter: Bille och Rosenkrantz, vilkas snidade vapen synas å sängens framsida.

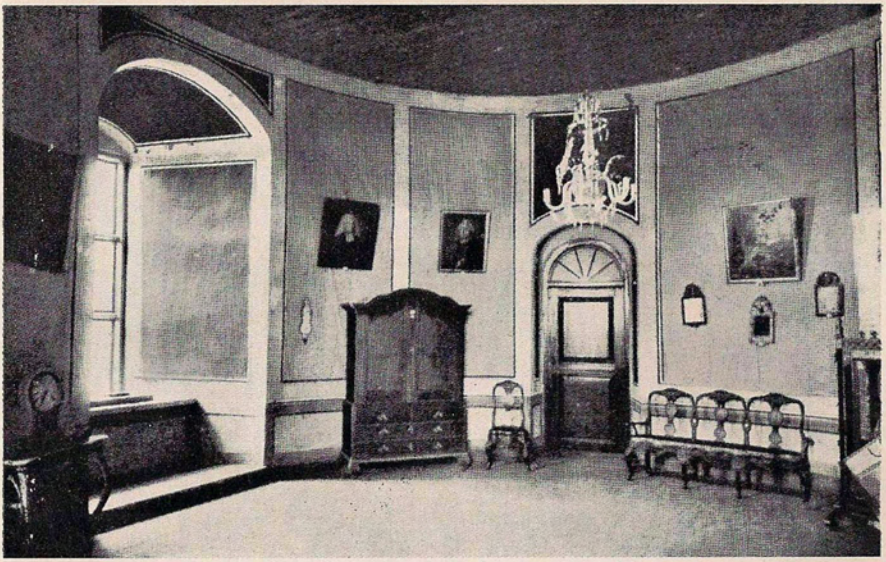

LILLA RUNDA SALEN 1916

GRÖNA SALENS MITT.
Främsta fanduken till vänster länets bondetågsfana 1914.

Väggbonader med bibliska motiv, vävda såväl som målade, med ursprungsort från gränstrakterna mellan Blekinge och Kalmar län och nu löpande utmed förstärkningsbjälklaget i salens längdriktning, visa, att seden att vid högtider pryda rummen med dylika, allbekant från Dalarna och även känd exempelvis från västra Småland, också varit rådande i vissa trakter av vårt län. Ett stycke av äldre gyllenläderstapet*) för tanken tillbaka till den tid, då föreningen i förhoppning att överkomma rester och sålunda mönster av de gyllenläderstapeter, som på 1600-talet prytt de förmögnas hem i Kalmar, annonserade i stadens tidningar om inköp av dylika stuvbitar.

I salens fond hade sedan gammalt flertalet av de kyrkliga föremålen sin plats, vilken valts med tanke på lämpligheten av deras placering i slottskyrkans närhet. Här påträffas uppställda eller upphängda museets helgonbilder, altarskåp och triumfkors. Däremot återfinnas altartavlor och predikstolar antingen helt nära intill ifrågavarande centralgrupp, (så predikstolen från Ljungby och en restaurerad altartavla från Ryssby) eller såsom predikstolen från Gladhammar och ett par altartavlor förvarade i närheten av ingången, där de kunna sägas bilda en fortsättning av i förstugans övre avsats anbragta kyrkliga fornsaker, deposita från Förlösa och Ljungby kyrkor. Omsorg om mera prydligt skick är nedlagd på en altaruppsats, bestående av den nyssnämnda altartavlan från Ryssby jämte altarbord. Detta beklädes på framsidan med ett antependium av blommigt siden, en skänk till Halltorps kyrka av grevinnan Elisabet Oxenstierna av Södermöre, gift de la Gardie. På altarbordet vilar Gustav Vasas bibel.

De smärre kyrkliga föremålen äro utlagda i tvenne närstående montrer, den ena med broderade kalkkläden från 16- och 1700-talen som huvudsakligt innehåll, den andra med en exposé från mera vitt skilda tider: krucifix från 1100-talet; rökelsekar av brons (1200-talet); helgonreliker; primklocka, sparbössor och kyrkstöt (1600-talet; oblataskar av mässing (1700-talet).

I sitt slag så gott som ensamstående bland svenska kyrkliga föremål är den bild av Maria med barnet på sitt knä (fransk typ), som deponerats av Misterhults församling. Bakom dörrar med på

*) Gåva av J. G. Segrell.

innersidan vackra målningar från 1400-talet, föreställande änglarna och körerna, röjer sig madonnan som moder åt världens frälsare. En annan smärre madonnabild, med sällsynt motiv i svenska medeltidskyrkor, symboliserar helgonkröningen eller jungfru Marias upptagande bland änglarna. Sankt Olofsbilder hugfästa minnet av den dyrkan, som ägnats detta helgon, i synnerhet på Öland.

Olikt övriga kollektioner ha de kyrkliga föremålen, i stället för att ökas i antal minskats, beroende på deras karaktär av endast deposita. Detta återtagande från församlingars sida, som började 1904 har ej endast gällt prydliga huvudbanér, utan t. o. m. en dopfunt och ett altarskåp. Under nittiotalet uppvisade kollektionen därför sin största rikhaltighet.

I Runda kammaren i Kuretornet, som bekant det mindre av de tidigast disponerade rummen, visades huvudsakligen »dräkter» och »vapen», de förra i likhet med även i rummet utställd keramik förvarade i skåp, de senare därjämte i mån av lämplighet härför ordnade och uppfästa på vissa väggytor eller (gäller samlingen av grövre kanonkulor) fritt exponerade i en fönsternisch. Att förvärva dräkter tycks ej just ha utgjort föremål för föreningens strävan, vilket även framgår av de ringa ansatserna för åstadkommande av de 1888 ifrågasatta allmogerummen. Endast vad som hembjudits, deponerats eller skänkts har man införlivat. Eljest torde med det rika fält man ägt såväl i det vidsträckta fastlandet som ock framför allt Öland med dess härads- och socknevis olika folkdräkter en synnerlig omfångsrik och karakteristisk dräktkollektion ha kunnat hopbringas. Tvenne äldre brudgumsdräkter, därav en öländsk från 1794, utgöra de värdefullaste plaggen bland avdelningens elva nummer, i vilka inbegripas ganska rika samlingar av 1700-talets bindmössor, solfjädrar och prydnadskammar.

Intressant är avdelningen »Vapen och jaktredskap» med minnen från strider vid Kalmar och omnejd. Förutom talrika kanonkulor av sten och järn förskriva sig från förstnämnda fyndort med visshet ett pikelod och numret cabasset (päronformig hjälm), buren troligen av en i striderna den 17 juli 1611 stupad krigare; med sannolikhet en visirhjälm samt numret stormhatt, använd som dylika under vistelse i löpgravarna till skydd mot fiendens kulor. Autentiskt såsom härrörande från

Kalmarkriget är ett fynd från Ryssby skans, bland vars beståndsdelar finnas hillebard, skansgrävarhackor och fotangel. Övriga hillebarder, båda skaftförsedda, äro däremot av tyskt ursprung och erhållna genom byte med artillerimuseum, vilket även efter långvarig skriftväxling blev resultatet med två svenska metallstycken: den trepundiga kanon (märkt ANNO 1748) och åttpundiga s. k. lätta haubits (tillverkad 1788), som, posterade på ömse sidor om minnestavlan över slottets historia och belägringar, länge varit de museiföremål, som först mött de besökandes blickar. Av tyskt ursprung är likaledes en sponton eller officers-pik (märkt 1697), som medföljt läroverkets värdefulla vapendeposita, bland vilka må ytterligare omnämnas en något defekt visirhjälm från 1600-talets förra hälft. I nyssnämnda bytesförvärvet ingick även en 8-pundig kedjekula. I vederlag gavs en krutkammare till bakladdningskanon, uppdagad i närheten av Kalmar slott.

Av större järnkanoner ägde museet vid denna tid fyra, alla från Karl XI:s tid. Väl i likhet med bruket vid andra slott voro de utlagda på inre borggården; ingendera av dem, ej heller av de senare tillkomna, har dock tillhört slottets bestyckning.

Om ofredstider, som härskat på Öland under såväl medeltid som in på 1600-talet, vittna en stridsklubba av brons samt två stridshammare, alla från olika fyndort på ön.

Några vargspjut från Öland, kanske använda vid de genom påbud av länsstyrelsen sommaren 1829 därstädes anordnade misslyckade utrotningsjakterna på detta rovdjur, samt Bruatorps gårds andel i Söderåkra sockens vargnät bringa i erinran den landsplåga, vargen fordom utgjort för hela provinsen.

— — — — — — — — — — — — — — — —

En större tillökning vinna samlingarna i oktober 1891 genom inköpet av f. styrelsemedlemmen Ekerots*) fornsaker,

*) »Av mera värdefulla föremål däribland», skriver sekreteraren (Bæhrendtz) i årsberättelsen för 1891, »må nämnas vackra serier av flintsaker, såsom yxor och dolkar, sågar och framför allt pilspetsar, dessa senare dock från Skåne. I övrigt märkas präktiga hålmejslar av både flinta och andra stenarter, båtformiga hammare, därav ett utmärkt exemplar av ovanlig storlek, dubbelbilor av porfyrartad sten, en egendomligt formad stenhammare med rännformig fördjupning för skaftet, en ganska stor dolk av flinta med mästerligt knackat utsvängt skaft, många föremål av brons, såsom spännen, spjutspetsar och s. k. celter m. m. Särskilt vinner museets samling av stensaker en betydande tillväxt genom detta förvärv.»

därvid ej mindre än 1,200 nummer, till stor del insamlade inom Mönsterås, Ålems och Ryssby socknar, tillfördes för den ringa kostnaden av 1,500 kronor eller endast hälften av deras vid ett tidigare erbjudande åsatta värde. Icke desto mindre drog det fyra år att gälda beloppet, som upplånats, och för vilket styrelsen iklätt sig personlig borgen. Med anledning av föreningens brydsamma ekonomiska ställning efterskänkte landshövding C. Adolf Fagerlund, som 1889 efterträdde Groll på ordförandeposten, för ett år slottskassans andel i inträdesavgifterna eller kronor 224: 52.

De hårt anlitade tillgångarna tyckas ha inverkat på antalet ärenden för styrelsesammanträden. Under 1893 hölls sålunda endast ett kortare ej protokolltaget sammanträde den 16 september, i samband med årsmötet. Samlandet av föremål avstannade dock ej, utan inköptes för 137 kronor omkring 66 nummer. Amiral Otto Henrik Nordenskölds i Misterhult stora täcksläde är ett av detta års förvärv, vilka eljest huvudsakligen kommit föreningen till del från Öland, däribland ett gravfynd från Högsrum. För att upphjälpa ställningen invalde man 1894 ett större antal medlemmar, och begärde man förhöjt anslag från södra landstinget, som erhölls för 1893—94 med kronor 200 pr år. I vederlag för gåvan beviljades sedan sistnämnda år fritt tillträde till museet för elever vid länets undervisningsanstalter under vissa förutsättningar.

Med året 1897*) inträder ett nytt moment i föreningens verksamhet genom utsändandet av första häftet »Meddelanden från Kalmar läns fornminnesförening, utgivna genom sekreteraren». Ursprungligen tillämnat att utkomma i september detta år såsom en erinran om museets kvartsekelstillvaro och på samma gång avsett att vara en gärd åt kung Oskar II:s tjugofem-års-jubileum som regent, under vilkens styrelse det framvuxit, blev publikationen till följd av mellankommande omständigheter först nästa år utsänd till medlemmarna. Med utgångspunkt från 1872, från vilket år den äldsta protokollsboken daterar sig och varunder de första föremålen förvärvades, lämnar Bæhrendtz under rubrikerna: styrelse, ledamöter, verksamhet,

*) Föreningens ekonomi, nu bättrad, uppvisade kont. behålln. den 31/12 1896 kr. 3,338: 84.

museet, biblioteket samt kassan en kort sammanfattning av utvecklingen under den flydda tiden. Under påpekande av de i Vägledningen beskrivna samlingarna som ett ojävaktigt vittnesbörd om föreningens framgångar bringar han till museets vänners kännedom även, vad han till föreningens och fornfornforkningens fromma enskilt uträttat i form av verkställda arkeologiska undersökningar och tryckta skrifter och uppsatser.

Som första bandet i en blivande serie Meddelanden uttryckte publikationen Föreningens önskemål att vinna läsekrets åt densamma i länets skilda delar. Hämtande materialet ur sitt just färdiga verk »Ölands ruinskrifter I» bidrog Bæhrendtz' promotionskamrat dåvarande docenten Söderberg med beskrivning och tolkning av Karlevistenen, öns märkligaste runsten. Ytterligare en uppsats behandlade ett öländskt ämne, ett unikt bronsåldersfynd, (hängkärl*) av brons m. m.), som hembjudits Föreningen till inköp sommaren 1894, då Bæhrendtz' med biträde av läroverksadjunkten D. V. Högbom var sysselsatt med gravundersökningar på ön. Fyndet, som anträffats å ägorna till n:r 1 Stora Dalby (Kastlösa socken), belyses av vällyckade illustrationer. »En grafsten i Mönsterås från 1600-talet» av stort kulturhistoriskt och genealogiskt intresse (åsyftas den 1666 avsomnade Lieutenanten Per Hinrikssons i Guttorp och hans hustrus) hade till författare rektorn vid pedagogien i Mönsterås J. V. Goijer. Häftet avslutas med två uppsatser med stoff från länets nordligaste bygder, Sevedes och Tjusts härader, den ena av folkhögskoleföreståndaren i Gamleby Hans Hansson och betitlad «Gravfält från järnåldern i Vimmerbyorten», den andra i sammandrag utgörande resultatet av Bæhrendtz' 1886 företagna forskningar efter och undersökningar av »Fornborgar i Tjust». Några uppsatser av obetydligare beskaffenhet än de ovan anförda lät Bæhrendtz införa i ortspressen under 1897. Bland dessa må nämnas »Mark- och mossfynd inom Kalmar län», »Minnesstenen på Stensö»**), delgiven som en erinran om föreningens omvårdnad under 1896 att återställa dennas inskription i

*) Även avbildat å omslaget till fjärde upplagan av vägledningen (1914.)

**) 1909 fick stenen genom dåv. sekreteraren Liljas försorg inskriptionerna förgyllda. Senare har föreningen åtagit sig tillsynen över ett annat minnesmärke, nämligen Gråborg och ruinerna av det därinvid belägna

läsbart skick, samt »Kalmarunionen», författad med anledning av dennas inträffade femhundraårsjubileum.

Någon högtidlighet präglade ej det fåtaligt besökta årsmötet, som den 4 juni 1897 avhölls på slottet. Endast vid årsmötet i december följande år i länsstyrelsens sessionssal, där sedan denna gång allmänna sammankomsten oftast hållits, hembar ordföranden, landshövding Fagerlund, »med anledning av Föreningens 25-åriga tillvaro dennas tack till kassaförvaltaren och sekreteraren, herrar C. R. Melén och F. J. Bæhrendtz, för långvarig och trogen tjänst».

Med det distribueringssystem av tidskriften, som praktiserades och intill senaste tid använts, nämligen att medlemmarna skulle erhålla densamma gratis, förefanns, t. o. m. om färdigt material förelegat, knappast möjlighet att göra den till en årlig publikation. Vartannat år ungefär försökte styrelsen emellertid utsända ett nummer, en strävan, som om upplagorna av vägledningen inräknas, även blivit verklighet. För utgivandet av 1898 års upplaga, som i stort sett endast var 1891 års oförändrad, krävdes direkt ingen nyanskaffning av montrer, men den stadiga tillväxten av museet samt inköp av större samlingar, såsom kyrkoherden V. J. Ljunggrens i Arby (1898) och lantbruksingenjör Daniel Wedblads (1899), gjorde behovet av exponerings- och förvaringsmateriel påmint. Kunde kostnaderna för nya montrers anskaffande täckas med inflytande medel för katalogens försäljning, måste för tidskriften djupare grepp göras i kassan, dels till bestridande av tryckningskostnaderna och dels till författararvoden, sekreterarens arkivstudier och inköp av manuskriptsamlingar för framtida behov.

I och för andra häftet av Meddelandena, »Om Kalmar domkyrkas gravar och epitafier», hade Bæhrendtz på kyrkans golvstenar och väggprydnader med krita eller kikare i hand gjort minutiösa undersökningar. Under sysslandet med detta arbete vann Bæhrendtz den levande kännedom om 16—1700-talens framstående kalmarsläkter, som väl före honom ingen, ej ens Sylvander, ägde. Jämförlig med Bæhrendtz härutinnan var

S. Knuts kapell i Algutsrum, till vilkets skydd mot förintelse reparationsarbeten gjorts med anslag av föreningen.

endast landssekreteraren Adolf Westrin, († 1911), av vilkens gedigna genealogiska samlingar*) B. senare flitigt begagnade sig.

För att sekreteraren skulle få mera tid övrig till arkivstudier, i viss mån även för att äga en ersättare till honom, anslogos år 1900 hundra kr. till arvode åt ett biträde vid föremålens katalogisering, vilket därjämte beviljades ett belopp i och för deltagande i eventuella arkeologiska undersökningar. Avtalad till medhjälpare var e. o. läroverksadjunkten fil. d:r P. G. Berggren, känd senare som författare till det lästa arbetet »Kalmar stad och dess historia», utgivet år 1906. Högbom, som förut biträtt, hade nämligen befordrats till rektor i Oskarshamn. Bland arkivhandlingar, upplysande för ortens historia, som Bæhrendtz anlitat under studiebesök i Stockholm, och varav han ämnade taga avskrifter, nämner han Löfgrenska samlingarna och »1667 års förteckning över länets antikviteter», båda av synnerligt värde för beskrivningar över södra länets socknar. Med dylika topografiska skildringar hade B. gjort början 1897, då Voxtorps socken gjorts till föremål för uppsats, följd 1900 av en liknande över Söderåkra socken, båda grannförsamlingar till Halltorp, där han på sin välbelägna villa Karlsnäs var bosatt under sommarferierna. För fortsättande av forskning i sockenarkiven i syfte att med tiden få till stånd en länsbeskrivning begärde B. anslag av föreningen, och beviljades 600 kronor härtill under tre år för att sätta honom i tillfälle att i länets olika arkiv — lantsocknarnas äldre kyrkböcker voro då ännu ej förda till Vadstena landsarkiv — insamla material för sockenbeskrivningar, detta under förutsättning att Vitterhetsakademien främjade saken genom anslag. För att bättre kunna ägna sig åt den åtagna uppgiften avsade sig B. vården av domkapitlets kassor. Frukten av dessa studier blev arkivalieutdrag angående Söderåkra, Arby, Hagby och

*) Westrinska samlingarna förvärvades av föreningen år 1912 för den otroligt billiga summan av 150 kronor. Bland dess märkliga innehåll äro omsorgsfullt utarbetade personhistoriska uppgifter om landsstaten i Kalmar län, dito över slottsstaterna i Kalmar och Borgholm m. fl. stater, utredning om Tomtägare i Kalmar, genealogier över Kalmarsläkter m. m. Dessa genealogiska uppgifter blevo såsom upptecknade med blyerts i enlighet med beslut av styrelsen renskrivna 1913—16 för en kostnad av 600 kronor av museets dåv. amanuens lärov.-adj. E. Hilldoff.

Karlslunda socknar samt uppsatser om de tre sistnämnda församlingarna, i tryck synliga 1901. Även Kalmar domkyrkoråds arkiv gjordes till föremål för ingående forskning. Tiden räckte för övrigt även till för gravundersökningar, och fornlämningar i ölandssocknarna Kastlösa och Hulterstad blevo allsidigt föremål för Bæhrendtz' och Berggrens vetenskapliga granskning.

Samma år (1901) överlämnades från Nationalmuseum till slottets försköning och konstens popularisering en ny deposition av konstverk, om arten av vilken skrivelser året förut växlats mellan intendenten vid Nationalmuseum och föreningens styrelse. Man önskade helst porträtt av furstliga personer, vars namn varit förknippade med ortens historia, men även äldre spanska och italienska tavlor. Ej mindre än nitton konstverk erhöllos, vilka alla med undantag för »Bröllopet i Kana», en något förändrad och förminskad kopia av Paolo Veroneses världsbekanta original i Louvren, ännu befinna sig i museets förvar. Över furstliga personer erhölls endast ett porträtt, nämligen av Gustaf IV Adolf som barn, ett original av Per Krafft d. ä. I stället för önskade spanska tavlor erhöllos två svenska*) av resp. Jonas Åkerströms och Sofia Adlersparres pensel.

Årsmötet 1901 bestämdes att äga rum i h. allm. läroverkets samlingssal, och åtog sig sekreteraren att vid detsamma hålla föredrag striderna om Kalmar 1611, för vilket ämne han gjort noggranna förstudier. Den glesa tillslutningen, vittnande om bristande intresse, åstadkom, att framgent ingen vidlyftigare apparat igångsattes för årsmötenas frekventering.

Att förberedelsen varit grundlig, visade häftet III av Meddelandena, utkommet 1903. Den omfångsrikaste av dess fem uppsatser bar nämligen titeln »Striden om Kalmar år 1611», med underrubriken »Föredrag hållet vid Kalmar läns fornminnesförenings ordinarie årsmöte den 16 december 1901». För dess utarbetande hade Bæhrendtz begagnat de tillförlitligaste svenska som danska källskrifter jämte egna anteckningar ur riksarkivet. »Fasta fornlämningar i Tjust», likaledes av Bæhrendtz' forskning, visar, att hans strövtåg 1886 i de båda häraderna med detta namn ej endast gällt uppspårande av fornborgar, till

*) De föreställa Venus, Andrises och Amor samt Kvinnligt helgon (kopia).

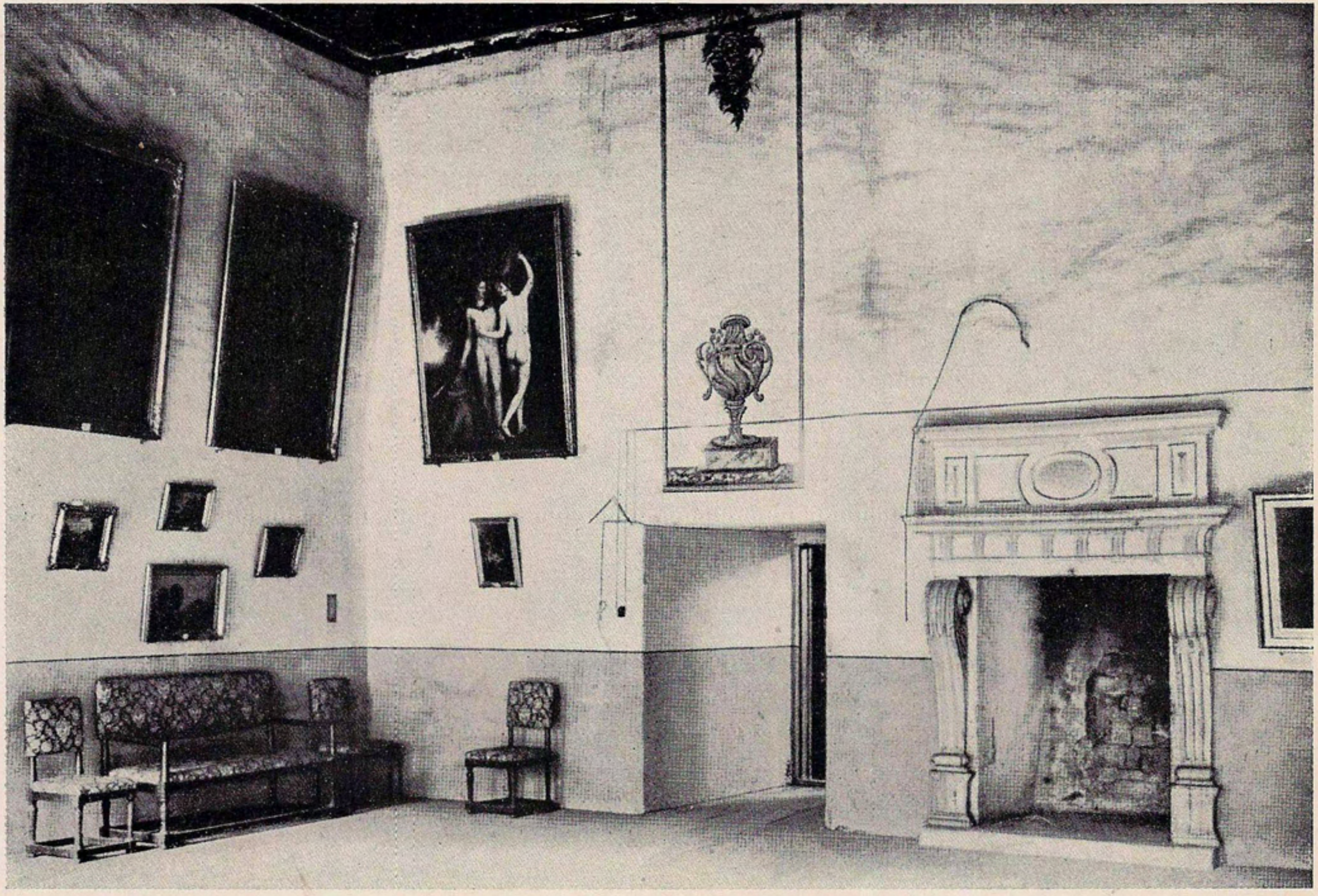

DROTTNINGSALEN
(nordvästra hörnet med ingång till frökenrummen). På norra väggen Åkerströms målning »Venus och Anchises».

vilkas beskrivning för fullständighetens skull för övrigt hänvisas, utan framför allt inregistrerande och uppmätning av »stenrösen, gravkullar, stenläggningar och stensättningar». Endast Västerviks, Törnefalla, Gamleby, Hallingeberg och Gladhammars socknar behandlades. För vidgade undersökningar av gravfält i Vimmerbytrakten, företagna med anslag av Vimmerby stad och gjorda fynd därunder m. m., redogjorde Hans Hansson i »Från vikingatiden i Småland».

Om Kalmar nunneklosters öden: dess orden*) och stiftelseår, dess stifterska och förstyre, donationer och donatorer, livet inom klostret, dem av klostrets invånare, vilkas namn gått till eftervärlden, samt om dettas upplösningsskede förtäljde livfullt och medryckande doktor Berggren. Synnerligen intressant är även Westrins bidrag »Anteckningar om de äldsta husen i Kalmar», vid vilkets stilistiska utformning Bæhrendtz biträtt den dåmera vid sjukrummet bundne flitige forskaren.

De båda följande meddelandena h. IV och V, med tryckår resp. 1904 och 1907, voro, bortsett från illustrationer, till sitt innehåll likartade med sin närmaste föregångare: längre och smärre uppsatser sammanförda, huvudsakligen av Bæhrendtz' författarskap. I fjärde häftet fortsätter Berggren med att skildra vid Kalmar eller i kalmarorten belägna manliga kloster: dominikanerklostret vid Munkeporten i slottets närhet samt Kronobäcks kloster i Ålem av johanniterorden, medan Bæhrendtz under den sammanfattande anspråkslösa titeln »Anteckningar om Brömsebro» och kapitelrubrikerna Kungsstenarna, Brömsebro, Konungamötet 1541 och Bondefältet vid Bröms 1676 uttömmande framlade detta gränsställes betydelse under gångna århundraden.

Området med de båda kungsstenarna, som tidigare genom Södermarks åtgörande att låta lägga dessa tillbaka på deras ursprungliga plats, varit föremål för föreningens omvårdnad, utmärkes sedan 1915 genom en till firande av 270-årsminnet av freden rest minnessten, tillkommen på initiativ av i orterna omkring bosatta intresserade. »Pesten i Kalmartrakten 1710—11»

*) Sanct Johannis closter Sanct Dominici orden, liggiandes nordan vidh Calmarna på Kämpabacken invid Systerströmmen, d. v. s. där nuvarande Tullskolan på Tullslätten är belägen.

ger en bild av den hemska farsotens härjningar, ej blott inom staden och Möre härader utan även, mindre väntat, av dennas spridning och framfärd på Öland. I häftet V, alltigenom av Bæhrendtz' hand, lämnas en populärvetenskaplig översikt över Kalmar läns forntid, baserad på äldre epokgörande arkeologiska framställningar, huvudsakligen O. Montelius' skrifter, men även vilande på ingående självständigt studium av länets fornlämningar och bevarade fornföremål. Åttiotvå välgjorda avbildningar av fornsaker i Kalmar eller statens museer belysa den detaljrika skildringen. På denna följa sju smärre uppsatser över ämnena: Minnesstenen på Stensö. — Grafstenar i Kalmar museum. — En kåsa från 1500-talet. — Fru Anna Cederflyckt. — Medeltida tyska lyckoriddare i Kalmartrakten. Herrarna von Vitzen. — Inflyttningen av tyskar till Kalmar. — Altartavlan i Kalmar domkyrka.

En upplysning av intresse beledsagar dessa små uppsatser, nämligen att de tillkommit såsom förstudier för en utförligare framställning av Kalmar stads historia, »ett arbete, som av mellankommande hinder måst avbrytas». Året innan hade nämligen Berggrens »Kalmar stad och dess historia» utkommit, varför utgivningen av en om ock fylligare och i detalj korrektare skildring av stadens öden ej skulle befinnas ekonomiskt lönande. Vad som säkerligen blivit lidande på om Bæhrendtz fullföljt sin avsikt, hade varit hans Kalmar domkyrkas historia.

För sin monografi över domkyrkan hade Bæhrendtz redan på 1890-talet börjat idka specialstudier för att kunna hålla tidskriften löpande. Härom vittnar en uppsats för år 1897 om Kalmar domkyrkas byggnadshistoria liksom ock häftet II av Meddelandena »Om Kalmar domkyrkas gravkor och epitafier». I egenskap av ledamot av Kalmar domkyrkoråd såsom bisittare i stiftets domkapitel hade han ytterligare anledning ägna sig åt uppgiften, i synnerhet sedan han på uppdrag förtjänstfullt ordnat dessa institutioners arkiv. Genom tillmötesgående från huvudsakligen landsarkivet i Vadstena, varigenom viktiga källskrifter, exempelvis Kalmar läns landsbok, ställts till hans låndisposition, kunde arbetet fortskrida. Utgivandet fördelades på flera år, med kortare eller längre uppehåll, allt efter som de delar, vari verket var ämnat utkomma, hunno föreligga färdiga

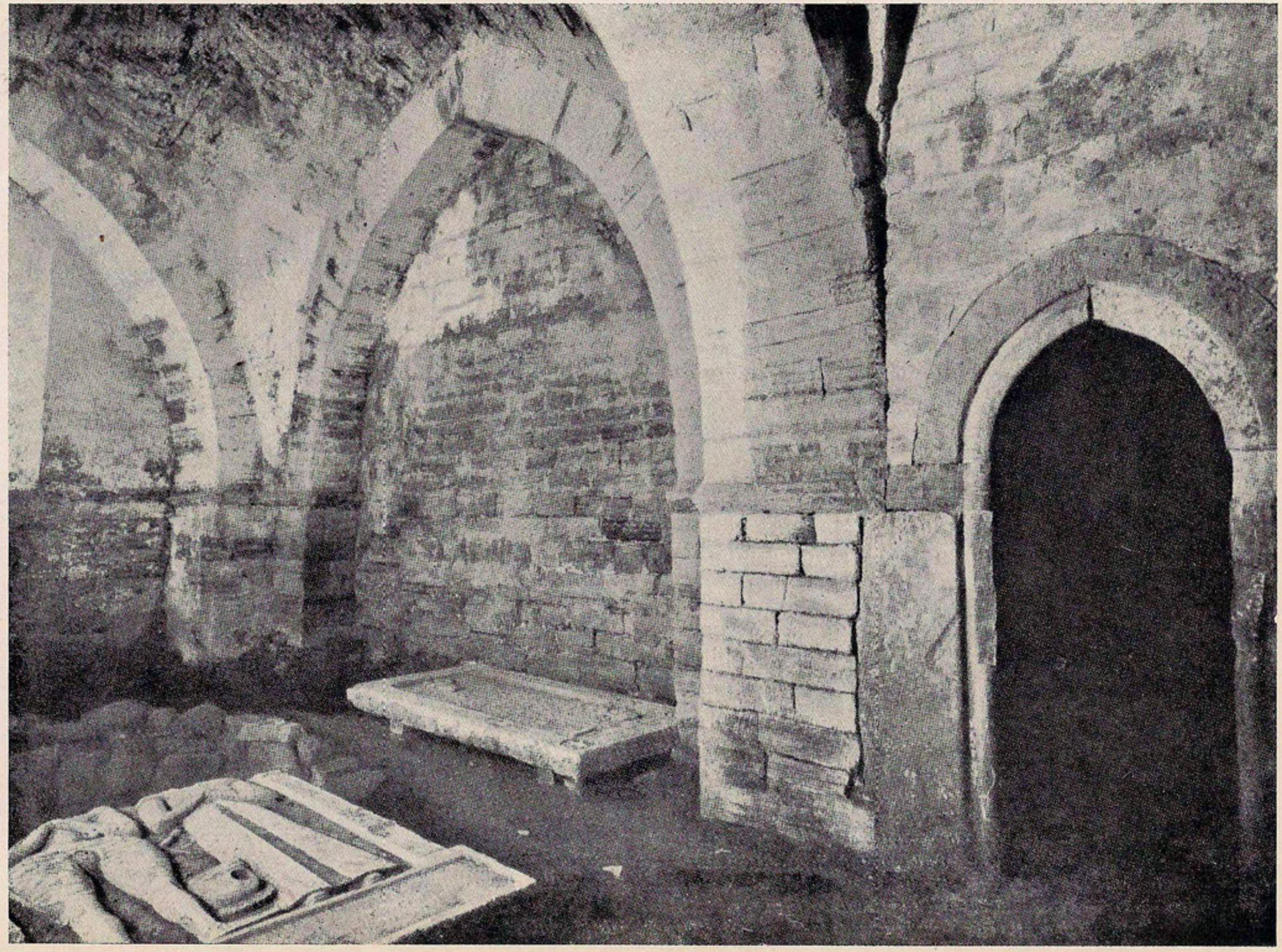

VATTENTORNETS BOTTENVÅNING
med borgbrunnen.

till tryckning. Början till dessa »Anteckningar om Kalmar domkyrka» gjordes med templets byggnadshistoria, som omhandlades i n:r VI av Meddelandena, utsänt 1912. Det långvariga uppehållet i serien, en följd av Bæhrendtz' sjuklighet, hade utfyllts med 1910 års något tillökade upplaga av Vägledningen.

Denna, som i yttre hänseende betydligt avviker från sin närmaste föregångare, upptager gentemot den förras 875 nummer endast 516. Till gengäld för denna utgallring, som gått i synnerhet ut över stenåldersföremålen och exotiska saker, innehåller den vidgade beskrivningar över de intressantare föremålen. Därjämte röjer den givetvis andra större förändringar, som skett inom museet. Början göres nu — ej kulturhistoriskt med Grå salens hedenhösföremål — utan med de museets tillhörigheter, som först möta besökande, nämligen de på slottsvallen utlagda åtta järnkanonerna, varpå man efter inträde i detsamma strax står framför de tre i Vattentornets bottenvåning förvarade minnesvårdarna från Kalmar gamla kyrkogård, resta över några adliga personer, som lyktat sin levnad inom slottets murar, och vilkas levnadsöden utförligt beskrivas. Efter att ha passerat Övre förstugan, där slottstornurets gamla »segerverk» bland övriga nyheter här, exempelvis åkerbruksredskap, ådragit sig uppmärksamhet, införes man i den tämligen oförändrade Gyllene salen, vars möbler ägnas en detaljerad konsthistorisk beskrivning. För Lilla kammarens innehåll, brädfodrad 1904 för att mottaga redskapen för husflit, redogöres omständligt. Som officiellt upplåtna rum framträda de sedan några år disponerade*) Rutsalen (med kungliga porträtt) och Drottningssalen, rymmande tavlorna av gammalitaliensk konst samt vissa etnografiska föremål, utlagda i montrer: minnena från skråväsendets dagar, allmogesmycken, lås och nycklar med dithörande beslag, smärre redskap för husflit, musikinstrumenten m. m. Beträffande Gröna salens kollektioner befinnes den mest framträdande ändringen bestå i, att till Föremål, som belysa begreppen äta och dricka, nu förts mu-

*) 1901 anslog Föreningen 400 kronor som bidrag till täckande av kostnaderna för restaurering av en del salar i Kalmar slotts norra och västra flyglar.

seets anspråkslösa samlingar av fajans och porslin samt att rubriken Diverse ersatts av en hopbragt kollektion Möbler m. m. och myntsamlingen ägnats några rader ur synpunkt att framhålla dennas i Kalmar präglade silvermynt och utgivna sedlar ävensom medaljer, utdelade av länets hushållningssällskap, och minnespengar avsedda att hugfästa timade tilldragelser och bemärkta personer inom Föreningens verksamhetsområde. En avbildning av en större över Brömsebrofreden slagen medalj pryder katalogens båda omslagssidor. Även må erinras om att under n:r 441:a —g sammanförts, vad samlingarna omfattade av brandredskap, samt att museets fanor, till antalet för många att längre rymmas i Runda kammaren, nu med fritt hängande dukar placerats med inbördes lämpliga mellanrum i Gröna salen.

I Runda kammaren, vars samlingar av sablar, värjor, huggare och pistoler redan tidigare blivit ordnade och nummerförsedda, har ytterligare välbehövligt utrymme vunnits genom utflyttning i Gröna salen av skåpen K^2—M^2, innehållande pokaler, keramik o. d.

— — — — — — — — — — — — —

Året innan utsändandet av denna tredje upplaga av Vägledningen gör Föreningen sitt sista större inköp ur hopbragt samling, i det enligt sekreterarens urval för museet lämpliga föremål förvärvas ur lantbrukaren J. P. Svenssons i Pikedala samlingar*). En stor rikedom på trindyxor och föremål av trä (äskor, lodbesman, träfat, trätallrikar, selkrokar, mangelbräden o. d.) blev vinsten av inköpet.

För att kunna inlösa de önskade föremålen begärde och erhöll dåvarande styrelsen av södra landstinget ett anslag av 1,000 kronor.

Inom denna hade under det tilländalupna decenniet inträffat flera personskiften. År 1903 hade ordföranden landshövding Fagerlund avlidit och efterträtts av landshövding

*) Pikedalasamlingen omfattar inventarienumren 6769—7196. En samling fornsaker och etnografiska föremål, huvudsakligen från Norra Möre härad, inköpta år 1909 av J. P. Svenssons i Pikedala sterbhus. Föremålen äro insamlade av Svensson, som var en mycket anlitad auktionsförrättare i trakten (avses särskilt Ryssby och Ålems socknar) under åren 1880—1900.

Conrad Cedercrantz. Under de fjorton år, denne beklädde hedersposten, visade han städse varmt nit för föreningens angelägenheter, såväl då det kunde vara tal om att representera denna utåt (vid Brömsebrostenens invigning 1915), som då det gällde upplåtande av lokaler, anordnande av utställningar på kulturhistorisk grund eller anslagsfrågor. Önskan att erhålla befrielse från bevistandet av styrelsesammanträdena i förening med försvagad hälsa förmådde Bæhrendtz 1909 att begära anställandet av särskilt avlönad sekreterare, och utsågs härtill läroverksadjunkten Parker Lilja, som samtidigt invaldes i hans ledigvordna plats inom styrelsen. Vid befattningen kvarstod Lilja intill sommaren 1914, då han efter sökt och erhållen transport till adjunktsbefattning vid Malmö h. allm. läroverk avflyttade från orten. Efter åtagande av v. ordf. rektor Wickbom att bestrida även sekreterareskapet inträdde Bæhrendtz ånyo som medlem av styrelsen under åren 1914—19. I vakansen efter Wickbom såsom 1906 utsedd vice ordförande insattes och fungerar efter varje år förnyat omval stationsinspektoren i Kalmar konsul Karl Ek.

En fråga, som under det sistförflutna decenniet begynte bli föremål för styrelsens omtanke utan att under detta kunna bringas till någon fullständigare lösning, var behovet av ytterligare ökat lokalutrymme för de växande samlingarna. Vid sammanträde den 9 december 1914 meddelade ordföranden, att han som ståthållare på Kalmar slott under sin tjänstetid upplät de tre inre s. k.*) Frökenrummen med ingång från Drottningsalen, ett anbud, som av styrelsen med största tacksamhet antogs, och åtog sig föreningen att bekosta omnämnda rums reparation. En närd förhoppning att åt sig få upplåten Förbrända salen måste skrinläggas i följd av att föreningens eventuella bidrag till dennas iståndsättande skulle överstiga hennes krafter. Något omedelbart utnyttjande av upplåtna rummen lät sig genast icke anordna. En ny upplaga av vägledningen hade i mars samma år utkommit, varför en omflyttning av de förut utställda föremålen ur denna synpunkt än så länge ej var önskvärd. Och för tilltänkta ny-

*) Generellt kallade Frökenrummen. Avses två av dessa samt kommendantsrummet i Stegerhustornet, även kallat Lilla runda salen.

anordningar lade redan följande vår ett nytt spörsmål hinder i vägen. Kungl. Maj:t hade nämligen i årets fastställda generalförslag rörande reparation och underhåll av kronans under Kungl. överintendentsämbetets inseende ställda hus anvisat ett belopp av 1,000 kronor till bestridande av kostnaderna för inredande av desinfektionsrum för avlägsnande av trämask ur Kalmar slotts fasta inrede och därstädes uppställda föreningen tillhöriga samlingar. Som detta belopp för ändamålet var alldeles otillräckligt, föreslogs från Nordiska museet behandling av träföremålen i här förefintlig desinfektionsugn. Trämaskens förekomst i slottet tillskrevs då nämligen i hög grad dessas förvaring därstädes. Sedan Föreningen förklarat sig urståndsatt att ens bekosta *uppsändandet* av sina samlingar till museet ifråga, föll slutligen utslag i saken den 7 mars 1916 av huvudsaklig lydelse att med anledning därav att »desinfektionsprov för utrotande av inom Kalmar slott förekommande trämask skulle, så fort ske kunde, genom Kungl. överintendentsämbetets försorg verkställas, föreningen anmodades utrymma i Gyllene och Grå salarna uppställda samlingar.» Försöken gällde de anfrätta dyrbara taken i dessa rum, vilka påkallat uppmärksamhet på maskens förstörelsearbete. Som en följd måste även Lilla kammaren med dess hemslöjdsinventarier avröjas. Tätningsarbeten å vinden, som nu måste företagas, för att desinfektionen skulle bli effektiv, bragte i allmän erinran bjälklagens murkenhet här och var i slottet.

Vid sagda tillfälle utställde Bæhrendtz i frökenrummen och kommendantrummet (Lilla runda salen) museets föremål från renässans-, barock- och rokokotid: möbler, tavlor, musikinstrument m. m. I övrigt blevo föremålen, tillhöriga de tre experimentallokalerna, antingen i likhet med flertalet montrer från sten-, brons- och järnåldern inflyttade i Gröna salen, en omändring, som att börja med blev beståndande i avvaktan på slutgiltig lösning av desinfektionsfrågan men även sedermera fortfor, eller blevo de magasinerade i västra flygelns slottsutrymmen, exempelvis Förbrända salen*) och föreningens tre s. k. arbetsrum, belägna under denna i första våningen och upplåtna 1909. Det verk-

*) Så kallad efter det den 1643 härjats av eldsvåda; dessförinnan benämnd Stora salen östan borggården.

ställda experimentet visade sig ha varit ganska resultatslöst, varför sedan erfarenhet vunnits om cyanvätets lämplighet för en total utrotning av trämasken, en genom Kungl. överintendentsämbetets försorg så gott som slutlig desinfektion av hela slottet blev verkställd i juni 1921.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Föreningens skriftserie under sistförflutna decenniet markeras av sex värdefulla häften Meddelanden (n:ris VI—XI). Början gjordes, som nämnts, 1912 med Kalmar domkyrkas historia, recensionsvis omnämnd av märket S. T. i Historisk Tidskrifts översikt*) under 1913 av under fjolåret utkommen litteratur. Ett anbud av docent Nils Åberg i Uppsala att i skriftserien behandla länets stenålder mot Föreningens bekostande av arbetets tryckning emottogs tacksamt av styrelsen, och blev detta, som färdigtryckts 1913, under året därpå tillställt föreningens medlemmar. På grundval av arkeologerna Stjernas och Montelius' banbrytande arbeten vill den lärde forskaren, som saknat tillfälle att göra boplatseftersökningar i orterna, genom studium av i synnerhet yxtypernas utveckling bland länets i museer förefintliga stenåldersmaterial söka antyda de kulturer eller civilisationer, som framträngande på skilda sätt och vägar, väl även genom handelsförbindelser, avlöst varandra inom detta. Särskilt förtjänar denna avhandling uppmärksamhet genom författarens bemödande att söka inpassa trindyxkulturen, så starkt utbildad en gång inom häraderna norr om Kalmar, på dennas rätta plats i utvecklingen, liksom även hans rikliga förklarande uppslag i fråga om de båda efterföljande perioderna: megalit- och båtyxkulturerna, kräva beaktande. Sju kartor belysa framställningen med avseende på de olika yxtypernas utbredning i länet; en åttonde

---

*) Författaren ger här en sakrik redogörelse för den storslagna fastän av penningknapphet ofta fördröjda byggnadsverksamhet, som fyller tiden mellan årtalen 1660, då Nicodemus Tessin d. ä. på magistratens uppdrag uppgjorde ritningar till den av stadens flyttning till Kvarnholmen nödvändiggjorda nya kyrkan, och 1703 då denna efter att redan tjugoett år tidigare ha invigts till gudstjänstlokal, äntligen stod färdig. Framställningen vilar bl. a. på forskningar i Kalmar domkapitels arkiv och stadens rådstuvurätts i Vadstena landsarkiv förande protokollshandlingar. (Sven Tunberg).

omfattar flintspjutens och flintdolkarnas, varjämte en statistik över fynd och former utfyller, vad kartorna ej i detalj mäktat klargöra. I de trettiofem planscher, som beledsaga texten, upptäckas tjugofem avbildningar av föremål, tillhöriga Kalmar museum, därav fyra valda bland dettas benredskap och fyra bland dess skifferredskap för att illustrera de äldsta till länet framträngda civilisationerna: den epipaleolitiska och den arktiska. De återfinnas samtliga åtta i en ansluten »förteckning över märkligare stenåldersfynd från Kalmar län», bland vilka av fyrtio angivna såsom sådana museet som sin egendom och andel räknar femton nummer med inalles trettio föremål, därav återstoden eller tjugotvå utgöras av flintyxor (en skivyxa, två spetsnackiga av period I, tolv tunnackiga och sju tjocknackiga).

Under loppet av vårterminen 1914 beviljades Bæhrendtz såsom pensionsmässig avsked från sin lektorstjänst, från vilken efter flerårig partiell tjänstledighet han de sista månaderna åtnjutit fullständig sådan. Under denna vårtermin fullbordade han före avresa till Tranås' sanatorium andra delen av sina »Anteckningar om Kalmar domkyrka,» avhandlande dennas inredning och lösa inventarier. Jämte föregångaren byggnadshistorien blev detta arbete under rubrik »En försummad kulturuppgift. Med anledning av en bok om Kalmar domkyrka» i september följande år*) synnerligen berömmande vitsordat av docenten friherre Carl R. af Ugglas, ett erkännande, som högeligen gladde deras författare. Efter en »Allmän beskrivning» som inledningskapitel, detta dock något för knapphändigt för att fylla måttet i konsthistoriskt hänseende, övergår Bæhrendtz till att, genom fullständigt införande av Kalmar gamla stadskyrkas båda sista inventarieförteckningar av 1678 och 1682 samt nya kyrkans eller domkyrkans första sådan efter invigningen sistnämnda år, framvisa den ringa återstod av kyrkans lösa egendom, som ännu finnes kvar, men erinrar även om andra »Inventarier, som tillkommit efter 1682, men nu saknas». Följa så kapitlen: Kyrkans klockor, Klockornas inskriptioner, Tornuret, Altaret, Dopfunten, Predikstolen, Orgelverket, Kyrkans kärl (altarkärl och dopkärl), Kyrkans skrud, Belysnings-

*) Se Svenska Dagbladet n:r 261, för den 26/9 1914.

redskap, Målningar, Diverse, Gravar samt Vapensköldar och epitafier, alla med rikliga hänvisningar till de tryckta och otryckta använda källorna. Tjugofem illustrationer och två kartor förhöja värdet av publikationen.

Ett förnyat erbjudande av docent Åberg att lämna bidrag till tidskriften kom under 1914 föreningen till godo, gällande denna gång Kalmar läns bronsålder. Det material från länet, vilket Montelius, som förutnämnts, klassifierat 1880, hade under årens lopp genom nytillkomna fynd*) fördubblats, liksom M. å andra sidan hade något reviderat sitt system för denna tidsålders indelning. En ny beskrivning eller förteckning var därför väl behövlig, då den 1915 utkom. Enligt författarens uppgift i företalet avsåg arbetet att genom typologiskt och kronologiskt ordnande av bronsåldersmaterialet från Kalmar län göra detsamma lättare tillgängligt för forskningen. Ej mindre än 94 bilder av föremål ingå i texten för att klargöra redskapens och smyckenas utseende under de olika perioderna.

1918 utkom häftet III av Anteckningar om Kalmar domkyrka, omhandlande fullständigt dennas tjänstemän från den tidpunkt, sysslorna inrättades och besattes. Dessa äro uppdelade på följande fem grupper: I. domkyrkans ordinarie prästerskap med biskopar såsom prebendekyrkoherdar vid densamma. (1682—1875), domprostar (1877—1913) och kyrkoherdar (1913—1918) samt komministrar (1681—1918); II. klockare

*) Av samtliga beskrivna bronsåldersfynd, i antal 356 och förvarade i de båda undersökta museerna: Statens historiska museum i Stockholm och Kalmar museum, tillhörde 157 nummer det sistnämnda. Fördelade på perioder ägde museet från bronsålderns första period (1800—1500) tjugosex föremål (20 skaftkantyxor och 16 spjut), från andra perioden trettiofyra föremål (1 skaftkantyxa, 15 avsatsyxor, 2 skafthålsyxor, 1 holkyxa, 2 spjut, 2 svärd, 3 knivar, 1 rakkniv, 2 dolkar, 2 tutulus, 1 spänne, 1 pincett), från tredje perioden (1300—1100) elva föremål (4 knivar, två rakknivar, ett svärd, ett spjut, ett spänne och en armring) från fjärde perioden (1100—900) fem föremål (fyra holkyxor och ett glasögonformat spänne) samt från femte och sjätte perioderna (900—550) cirka nittio föremål (1 hängkärl, 2 kupformiga prydnader, 2 örhängen, 4 glasögonformade spännen, 7 bronssågar, 33 holkyxor, 7 spjut, 6 svärd, 1 bronsvas, en dolk, 1 kniv, 1 knapp, 6 nålar, 1 doppsko till svärdslida, 2 armringar och 12 halsringar. Av föremålen i avbild tillhöra 27 Kalmar museum. Även fyndstatistik är bifogad jämte vägledande karta över socknarna.

och kantorer (1682—1918); III. organister (1684—1918); IV. domkyrkorådet; V. sysslomän (1682—1918). Avdelningen om ordinarie prästerskapet med bifogade porträttbilder av samtliga tolv vid denna anställda biskopar och domprostar hade redigerats av dåvarande sekreteraren Wickbom, medan häftet i övrigt var ett ytterligare verk av Bæhrendtz' aldrig sinande intresse för det minnesrika templet. Med undantag för avdelningen om domkyrkorådet, som detaljerat skildrar denna institutions tillsättning (1705) och öden, utgöras de övriga huvudsakligen och i bästa fall av omsorgsfullt utförda små biografier, eller där sådana ej kunnat eller ansetts behöva lämnas, av biografiska data om vederbörande, med tillagda uppgifter om familjen, såvitt dessa ej förut i uppslagsböcker (Clerus Calmariensis) kommit till synes. Inflickade lönestater, stundom även bifogade i noter, ådagalägga de ekonomiska förhållanden, varunder vissa kyrkans tjänstemän haft att fullgöra sina åtagna plikter.

Under några år efter avskedstagandet åtnjöt Bæhrendtz åtminstone sträckvis god hälsa, och hans verksamhetslust gav sig då uttryck i en mångfald uppsatser, införda som en ny serie »Meddelanden från Kalmar läns fornminnesförening» i endera eller båda platstidningarna. Till några av dessa för en blivande Kalmar stads eller Kalmarortens historia värderika uppsatser hade Bæhrendtz hämtat avsevärt stoff ur Westrins samlingar. Väl förtjänta av för översiktlighetens skull att alla uppnämnas i särskild förteckning med angivande av tidningsårgång och nummer därinom, må här framhållas: Rådhuset i Kalmar; Borgmästare i Kalmar; Framstående kalmarsläkter; Eldsvådor i Kalmar; Skottar i kalmartrakten. De båda förstnämnda, som utgjorde utdrag av ett större manuskript, ämnade han framdeles efter ytterligare materialsamling och bearbetning utgiva i bokform i föreningens skriftserie. Självständigt utgav han efter fullbordandet av sina anteckningar om domkyrkans ekonomi (1918) i sammandragen form »Kalmar domkyrka», genom sitt moderata pris avsedd att köpas av den turistström, som dagligen i sommartid besöker templet.

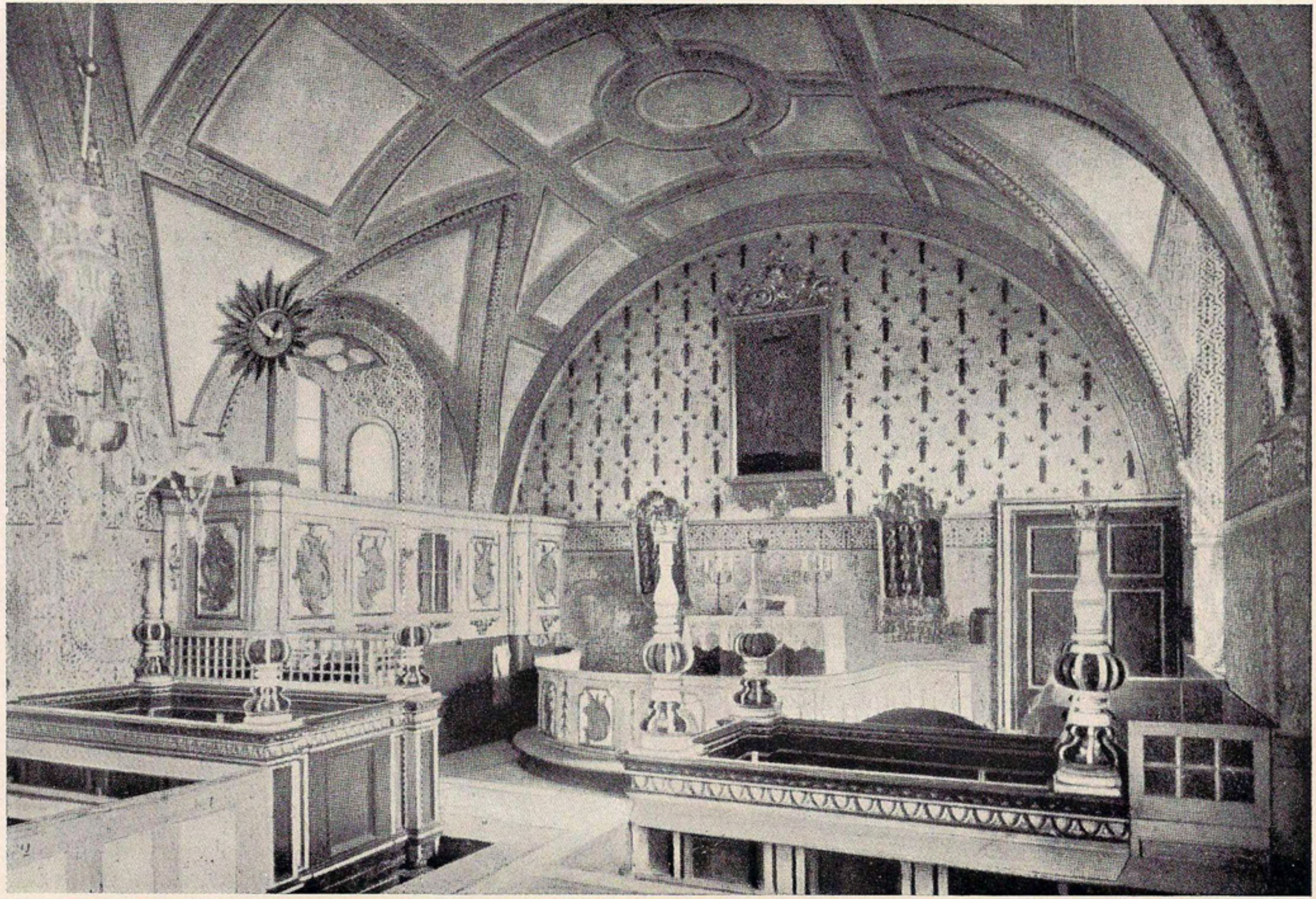

SLOTTSKYRKAN
med altaret, predikstolen och kungsbänkarna (Gustav Adolfs och Maria Eleonoras); på fondens väggdekoration med vasavapnet (kärven) altartavlan (från 1775).

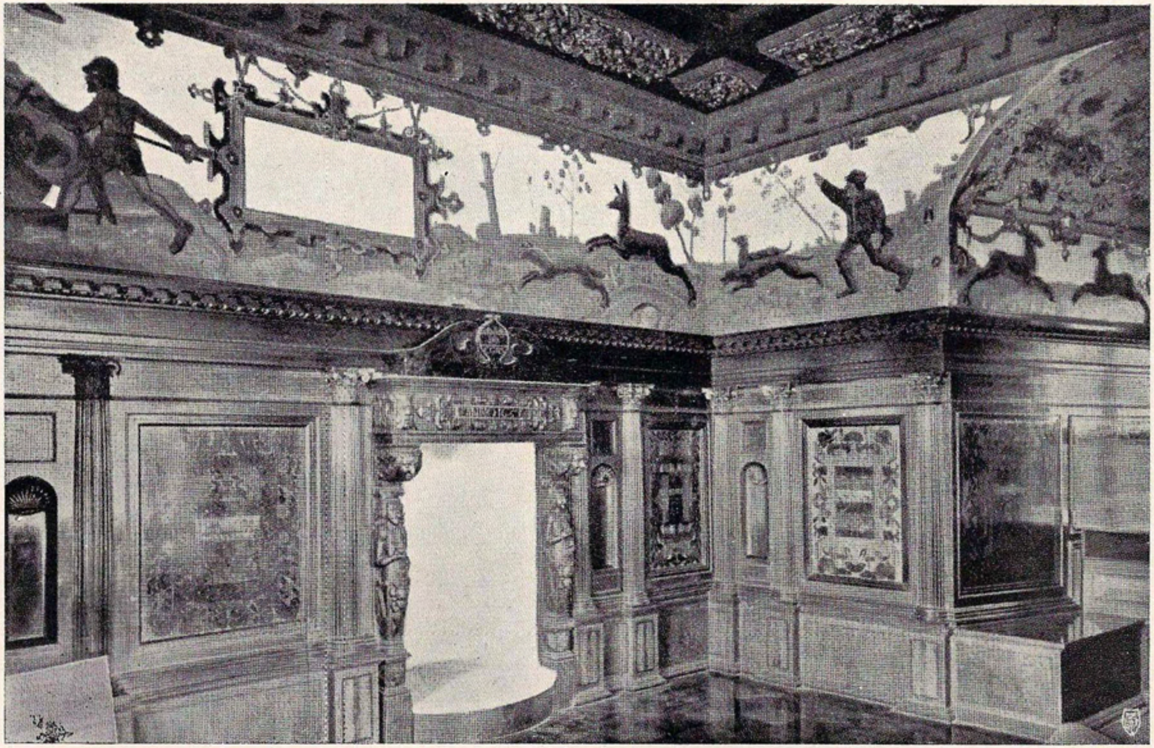

ERIK XIV:s GEMAK
(sydvästra hörnet)

Uppsatsen om domkyrkans ekonomi, som utkom postumt*) våren 1920 och utgör n:r XI av föreningens skrifter, rymmer inom sitt ringa omfång mycket av intresse, byggd som den är på grundlig sakkunskap och detaljkännedom. Det övervägande sidoantalet behandlar inkomststaten. Denna befinnes ha varit av så föga homogen natur, att oaktat en källa bör namnet »Inkomster av diverse slag», de inflytande medlen i övrigt fördela sig på tolv poster. Som kapitel av historiskt kynne må nämnas »domkyrkotunnan», ursprungligen en ersättning i kronotiondespannmål från varje socken för förlusten av de inkomster i gods och tionde, som domkyrkorna ledo under Gustaf I:s reduktion, samt »inkomsterna av fortifikationsjordarna». Dessa senare tillföllo domkyrkan efter den siste slottskommendantens död (1826) och innehades till år 1863, då jordarna, som till god del utgjordes av stadens forna fästningsvallar, överlätos till staden och planterade blevo den prydnad, som de alltjämt utgöra. Om en svunnen tid erinra likaledes exempelvis inkomsterna: bänkhyror, avgifter för gravplatser i domkyrkan samt bötesmedel.

Ej ringa betydelse har denna skriftserie ägt. Den har verkat i riktning för åstadkommande av en länsbeskrivning, på samma gång som den eggat till inträde eller fortsatt medlemskap i föreningen; den har vidare varit ett uttryck för dennas livaktighet samt därigenom blivit genom skriftväxling med fornminnesföreningar och lärda samfund såväl inom som utom riket en kraftigt bidragande orsak till museibibliotekets tillväxt.

Någon inkomstkälla för föreningen har utgivningen av skriftserien ej varit ämnad att vara, men måste man i följd av tryckningskostnadernas fördyrande från och med januari 1921

---

*) Likaledes postumt utkom femte upplagan av »Kalmar slott, dess historia och beskrivning», som genom sin redogörelse för museilokalerna städse utgjort ett komplement till vägledningen. Denna beskriver sålunda även, de båda rum, som, belägna bredvid de för samlingarna använda och förevisade i samband med dessa, länge så att säga disponerats av föreningen. De ifrågavarande rummen äro Slottskyrkan (invid Gröna salen) och Erik XIV:s gemak (intill Grå salen). De omnämnas ej i vägledningen.

i fortsättningen omlägga systemet att medlemmarna för den ringa årsavgiften skulle erhålla »årsskriften» gratis, ett förhållande, som utöver behövligt antal exemplar för framtida behov av denna, vilkas förskottering föreningen måste ikläda sig, endast framtvang onödigt stora upplagor. Posten i räkenskaperna »influtna medel för försålda skrifter» har sålunda hittills varit ett bidrag att minska å denna verksamhetsgren gjorda förluster.

I fråga om föreningens inkomster och utgifter har de förras årliga summa med undantag för de sistförflutna åren utgjort föga högre belopp än under 1881. Endast under 1905, 1910 och 1913 översteg inkomstsumman 2,000 kronor. De båda förstnämnda åren erhöll föreningen därjämte extra anslag; 1905 gjordes i och för några av slottsrummens iordningsställande ansökan om anslag hos Kalmar stads sparbank, och erhöllos 200 kronor. För 1910 beviljade Södra landstinget som bekant 1,000 kronor till likvid av Pikedalasamlingen. Från och med 1919 indrog Norra landstinget, sedan en fornminnesförening bildats för Tjust, sitt anslag, vilket de senaste åren utgått med 200 kronor. Den minskning i inkomster, som var på väg att tillfogas föreningen, ersattes av Södra landstinget. Den kompenserades ytterligare i rikt mått av de förhöjda inträdesavgifter vid museet, vilka under då rådande tider av skenbart ekonomiskt uppsving kunde börja tillämpas. Samtidigt understego exempelvis i följd av minskade inköp av fornföremål föreningens utgifter t. o. m. de föregående årens, tack vare vilket förhållande föreningen för närvarande äger en, låt vara otillräcklig, så dock större fond*) än någonsin till att därmed tillgodose museets närmaste behov.

*) Utgjorde 7,800 kronor den 1/5 1922; kr. 18: 06 den 1/1 1916.

Enligt tablåerna i årsberättelserna över kassan te sig föreningens utgifter och inkomster under åren 1897—1920 på följande sätt:

1896. Kontant behållning den 31 december kr. 3,338: 84.

År	Inkomster					Utgifter
	Landstingens anslag	Medlemmarnas avgifter	Inträdesavgifter	Diverse inkomster	Summa	Summa
1897	540: —	559: 60	528: 58	117: 09	1.745: 27	1,260: 61
1898	540: —	534: 76	588: 62	102: 97	1,766: 35	3,049: 83
1899	540: —	600: 14	598: 01	153: 18	1,891: 33	1,537: 84
1900	540: —	523: 51	588: 34	248: 26	1,900: 11	1,345: 11
1901	540: —	494: 56	612: 06	295: 57	1,942: 19	2,824: 33
1902	540: —	520: 08	521: 30	100: 42	1,681: 80	1,975: 17
1903	540: —	497: 08	435: 09	112: 02	1,584: 19	2,053: 69
1904	540: —	602: 50	503: 14	201: 02	1,846: 66	2,461: 17
1905	540: —	539: 90	682: 89	328: 15	2,090: 94	1,811: 87
1906	540: —	498: 38	631: 13	112: 01	1,811: 52	1,222: 63
1907	540: —	491: 43	653: 67	73: 30	1,758: 40	1,852: 65
1908	540: —	487: 56	677: 41	286: 40	1,991: 37	2,226: 05
1909	540: —	482: 81	585: 73	107: 51	1,716: 05	1,564: 37
1910	540: —	427: 03	676: 22	259: 11	1,902: 36	3,222: 50
1911	500: —	450: 84	661: 64	209: 15	1,821: 63	1,077: 54
1912	500: —	444: 73	665: 38	239: 37	1,849: 48	1,775: —
1913	500: —	465: 83	779: 80	332: 76	2,078: 39	1,799: 38
1914	500: —	411: 36	635: 50	224: 63	1,771: 49	2,871: 85
1915	500: —	458: 73	643: 93	332: 58	1,935: 24	2,473: 96
1916	500: —	550: 20	628: 49	161: 36	1,840: 05	1,410: 83
1917	500: —	570: 34	580: 43	206: 86	1,857: 63	2,066: 37
1918	500: —	537: 02	958: 85	384: 74	2,380: 61	1,378: 33
1919	500: —	543: 83	1,588: 70	509: 44	3,141: 97	1,255: 70
1920	500: —	910: 20	1,653: 83	295: 99	3,360: 02	1,450: 12
1921	500: —	887: 30	1,277: 02	391: 72	3,056: 04	1,300: 98

1922. Kontant behållning den 1 januari kr. 7,145: 90.

Efter inköpet av Pikedalasamlingen, i inventarieförteckningen, bortsett från några strödda föremål, avslutad med n:r 7196, ha museets samlingar intill 1915 att döma av siffrorna i nyssnämnda källa, ökats med 650 nummer. De få mera karakteristiska föremålen bland dessa nyförvärv upptagas i den 1914

utsända fjärde upplagan av vägledningen, exempelvis svarvarnas i Kalmar skråsaker; sten- och bronsåldersföremålen även i Åbergs båda arbeten, så Klevafyndet i Resmo socken (från stenåldern). Ett och annat fornfynd blir även nu avbildat, eller vetenskapligt beskrivet i tidskriftsårgång. Detta är förhållandet med n:r 7,870, ett bronsbeslag i form av ett människoansikte. Liksom i fråga om det antal föremål, som inventariet genom nummerföljden anger såsom tillkomna efter 1915, är ökningen i vissa fall endast skenbar. Sålunda återfinnas ett flertal av h. allm. läroverkets 1875 deponerade runstavar, efter tolkning av en forskare*) på området, först nu bokförda. Samma är förhållandet med en del kyrkliga föremål, förefintliga redan vid tiden för Horns katalogedition och upptagna även i senare vägledningar. Sitt stora bidrag till ökningen lämna som alltid stenföremålen. Under 1914 göras för museets räkning de första inköpen av föremål, tillhörande stenåldersboplatsen vid Mossberga (Ryssby socken), vilken i fortsättningen skulle bli så givande på fynd från denna tidsepok, bestående huvudsakligen i trindyxor, flintavfall och flintkärnor (inventariet n:is 7,835—45, 8,139—61, 8,215—80). Under 1916 försäljer kyrkoherde V. J. Ljunggren i Arby till museet en förnyad vacker samling av stenåldersföremål (n:is 8,341—8,373). Likaså under 1920 erhåller på initiativ av ordföranden museet genom inrop ur avlidne redaktör E. Melanders bortauktionerade samlingar åter ett samlat förvärv, varinom dock ett ej ringa antal utgöres av yngre kulturföremål (malmgryta, krutkoger, vågar m. m.).

1914 års katalogupptaga, ungefär 1,000 band, sedan föreningsmedlemmarna tilldelats sitt gratisexemplar, rönte i likhet med sin närmaste föregångare en rask åtgång, varför Bæhrendtz i och för utgivande av en femte upplaga — denna påkallad även av ändrad plan för Gyllene salens användning som utställningsrum — sommaren 1918 företog en studieresa till museer i Lund, Köpenhamn och Stockholm. I följd av varjehanda hinder, ej minst stegrade tryckningskostnader, kom denna upplaga ej till stånd.

Över de i museirummen utlagda föremålen uppgjordes

*) Lektor Arvid Lindhagen, Stockholm.

av Bæhrendtz under de senare åren noggranna förteckningar, liksom han även (för 17,000 kronor) lät inbrottsförsäkra de dyrbarare numren. Brandförsäkringsvärdet av samlingarna utgör 97,300 kronor. År 1918 inspekterades de deponerade föremålen av statens museiinspektör Erik Wettergren. Uppgifter om samlingarnas storlek*) jämte årsberättelser lämnades den fungerande kommitén för museivården i riket senast sommaren 1919, varvid dock endast summariska uppgifter om antalet föremål, tillhörande samma grupp, avgåvos.

Ifrån sina uppsatser i stadens tidningar, av vilka några under 1920 utgjordes av beskrivningar över N. Möres socknar, drogs Bæhrendtz över till att söka behandla säteriers inom länet ägare och öden. En hans i november s. å. tilltänkta resa till Stockholm för att i därvarande arkiv öka en påbörjad samling excerpter ur tillgängliga jordeböcker eller säkra tryckta källskrifter måste i följd av påkommen klenhet uppskjutas. Sjukdomen följdes några dagar senare av ett slaganfall, som bröt hans återstående krafter. I skrivelse av den 15 november till föreningens styrelse avsade han sig från och med nyåret 1920 vården av museet.

Under djupt beklagande av Bæhrendtz' sålunda framtvungna avsägelse uttalade dåvarande styrelsen vid sammanträde den 2 december till dagens protokoll ett erkännsamt tack för det utomordentligt skickliga och plikttrogna sätt varpå han främjat museets utveckling under de 35 år, han varit anställd som föreståndare för detsamma. På sjukhem i Stockholm timade hans frånfälle den 26 februari 1920.

Genom Bæhrendtz' avgång skedde ett ytterligare personskifte inom styrelsen, sådan denna tedde sig vid hans återinträde därinom 1914. Sedan 1917 innehades nämligen ordförandeposten av landshövding John Falk, om vilken, utan förringande av någon hans företrädares i ämbetet förtjänster om föreningen, kan sägas, att han ifråga om styrelseåtgärder till museets framtida bästa ådagalagt en förståelse för dettas behov och ett initiativ, som ingen tillförene på denna post. Hans strävanden ha hittills framförallt gällt anskaffande av

---

*) Inventariet upptager ej tavel-, mynt- och medaljsamlingeu.

betydligt ökat lokalutrymme åt samlingarna samt dessas mera nutidsenliga exponering.

Ansåg sig styrelsen i enlighet med stadgarna och i avvaktan på årsmötets hållande beslutsmässig med blott fyra medlemmar, önskade den få frågan om befattningen som föreståndare för museet snarast ordnad. Vid sammanträde den 16 februari blev dittillsvarande amanuensen läroverksadjunkten E. Hilldoff utsedd att »tills vidare öva tillsyn över föreningens museum» och inträdde vid årsmötet den 16 december även såsom styrelseledamot efter åtagande av sekreterarskapet.

Vid sistnämnda sammankomst gavs i uppdrag åt sekreteraren att med anledning av föreningens stundande femtioårsjubileum den 29 september 1921 författa en minnesskrift över dennas verksamhet under de tilländalupna åren. Upplagan skulle beledsagas av porträtt över samtliga ledamöter, som tillhört styrelsen, samt i övrigt prydas av bilder över museets lokaler och exponerade samlingar.

Även om förevarande återblick på föreningens verksamhet kunnat utsändas färdigtryckt till sagda dag, så talade en annan omständighet emot ett jubileumsfirande vid nämnda tillfälle. Ej nog med att desinfektionsarbeten pågått inom slottet just under då innevarande sommar, arbeten, vilka under flera år hindrat samlingarnas fullständiga exponering men såväl lokalernas skick som museiteknikens framsteg, sedan museet 1891 fick sin grundläggande inredning, pekade alltför starkt hän på att något mera och bättre krävdes av en jubilerande förening. På ytterligare goda grunder önskade man hellre fira jubileet i samband med ett modernt ordnat museums fullbordade inflyttning i renoverade och nyupplåtna lokaler, vilken framtid man genom tillmötesgående från stat och landsting hoppades ej skulle te sig alltför långt avlägsen. Den tilltänkta minnesfesten blev sålunda uppskjuten. Alldeles spårlöst gick dock ej dagen förbi. I några sydsvenska tidningar bragte sekreteraren i åtanke dess betydelse genom att erinra om de mäns preliminära verksamhet för Kalmar museums tillkomst, vilka föreningen räknar som sina stiftare.

LEDAMOT AV DEN FÖRSTA STYRELSEN

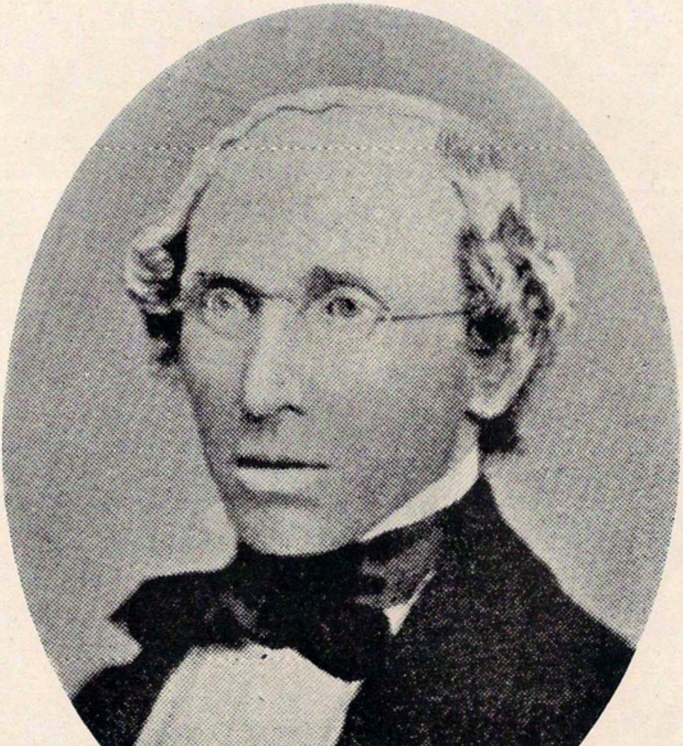

G. V. SYLVANDER

ÖVRIGA LEDAMÖTER AV DEN FÖRSTA STYRELSEN

J. W. BEIJER †
Ordförande.

C. M. E. GETHE †
v. ordförande.

R. E. L. DARIN

M. ROSBERG †

C. SUNDBERG †

E. L. BOLIN

DEN NUVARANDE STYRELSEN

J. L. FALK
Ordförande

DEN NUVARANDE STYRELSEN

C. R. MELÉN
Föreningens kassör sed. 1876.

DEN NUVARANDE STYRELSEN

J. A. O. WICKBOM
v. ordförande.

K. A. TH. EK

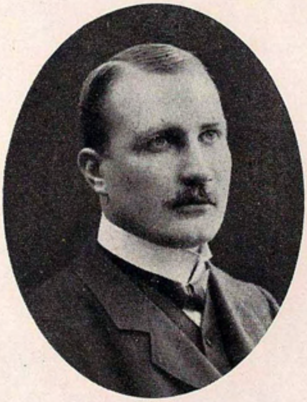

E. HILLDOFF
sekreterare.

Styrelsens medlemmar under åren 1871—1921.

(Översikt).

Ordförande:

Hovstallmästaren J. W. Beijer	1871—1874
Kungl. Sekreteraren C. M. E. Gethe	1874—1875
Landskamreraren J. A. Södermark	1875—1881
Landshövdingen G. J. Edelstam	1881—1888
Biskopen P. Sjöbring	1888—1889
Landshövdingen V. L. Groll	1889—1890
Landshövdingen C. A. Fagerlund	1890—1903
Landshövdingen O. C. W. Cedercrantz	1903—1917
Landshövdingen J. L. Falk	1917—

v. Ordförande:

Kungl. Sekreteraren C. M. E. Gethe	1871—1873
Läroverksadjunkten V. L. Sylvander	1872—1874
Landskamreraren J. A. Södermark	1874—1875
Kungl. Sekreteraren C. Gethe	1875—1906
Seminarierektorn J. A. O. Wickbom	1906—

Sekreterare:

Läroverksadjunkten J. G. Melén	1872—1879
Länsbokhållaren N. Larsson	1879—1881
Amanuensen J. G. M. Holmström	1881—1885
Lektorn F. J. Bæhrendtz	1885—1909
Läroverksadjunkten A. P. O. Lilja	1909—1914
Seminarierektorn J. A. O. Wickbom	1914—1920
Läroverksadjunkten E. Hilldoff	1920—

Kassaförvaltare:

Skeppsklareraren E. L. Bolin	1871—1876
Lanträntmästaren C. R. Melén	1876—

Övriga ledamöter:

Läroverksadjunkten V. L. Sylvander	1871—1872
Lektorn R. E. L. Darin	1871—1872
Läroverksadjunkten M. Rosberg	1871—1872
Landskamreraren J. A. Södermark	1872—1874
Rådmannen C. Sundberg	1871—1883
Läroverksadjunkten V. L. Sylvander	1874—1880
Possessionaten J. G. Segrell	1874—1881
Rektorn O. E. L. Dahm	1880—1883
Lektorn F. J. Bæhrendtz	1881—1885
Överingenjören J. H. Magnét	1884—1885
Possessionaten C. J. Ekerot	1884—1886
Seminarierektorn J. A. O. Wickbom	1886—1906
Lektorn F. J. Bæhrendtz	1914—1920
Stationsinspektoren K. A. Th. Ek	1906—

Före 1885 bestod styrelsen (se sid. 6) av 7 ledamöter av vilka minst 4 borde vara tillstädes för att kunna besluta; efter 1885 består den av 5 ledamöter, av vilka endast 3 behöva vara tillstädes för att göra densamma beslutmässig.

Personförteckning.

Alving, Hjalmar, fil. doktor, lektor vid Norra latinläroverket i Stockholm och studierektor vid Whitlockska samskolan ibid; förut adj. i Uppsala; f. i Kalmar 3 juni 1877; publicerat i tidskrift språkliga uppsatser om Kalmardialekten ävensom i kalmartidn. Barometern kulturhistoriska och topografiska uppsatser om sin hemstad Kalmar; förbereder för fornminnesföreningens räkning utgivningen av Kalmar stads tänkebok. I övrigt se Kölgren & Tengströms läroverksmatrikel.

Appeltofft, Hjalmar, f. 1859, R. V. O., bokhandlare, kommunalman. Revisor av föreningens räkenskaper.

Bæhrendtz, Fabian Julius, f. 16 mars 1849, † 26 febr. 1920, lektor; R. N. O., museets högtförtjänte vårdare under trettiofem år; om hans verksamhet och skrifter, se Boëthius Sv. Biograf. lex., C. Bååth-Holmberg, Från slott och sund, Nord. Familjebok. Här må anföras ett utdrag ur Kalmar h. allm. lärov. årsredogörelse för läsåret 1913—14. »Vid sidan av sin högt uppskattade läraregärning har Bæhrendtz nedlagt ett i högsta måtto förtjänstfullt arbete såsom föreståndare för det under Kalmar läns fornminnesförenings vård stående Kalmar museum; den tacksamhetsskuld, vari hela vår ort står till honom för hans pietetsfulla och sakförståndiga vård om våra fornminnen, och de rika bidrag han därmed och genom ett flitigt författarskap skänkt till hembygdens kännedom, torde vara svårt att i ord uppmäta. Yttre erkännande har emellertid icke saknats, i det Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien år 1901 kallade honom till korresponderande ledamot. Redan 1880 hade han nåtts av en annan vetenskaplig utmärkelse genom kallelse till ledamot av »Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia».

Beijer, Jacob Wilhelm, f. 1796, regementsstallmästare vid Lifgardet till häst 1821, understallmästare hos konungen, 1831 chef för Ottenby stuteri; hovstallmästare 1860; avsked som stuterichef 1867; avflyttade till Kollinge i Söderåkra s. å.; Föreningens förste ordförande och hedersledamot; † 1886; minnesruna i tidn. Kalmar 1886 n:r 158 ($^{16}/_{10}$). Se Boëthius, Sv. Biograf lexikon; Nord. Familjebok.

Berggren, Per Gustaf, f. 1870, fil. d:r, vik. adj. i Kalmar 1895—05; adj. i Linköping 1904; rektor i Strömstad sed. 1908; lektor; biträdde Bæhrendtz någon tid vid arkeologiska undersökningar och eljest; författare till tre uppsatser om klostren i Kalmartrakten i föreningens skriftserie; utgivit Kalmar stad och dess historia 1907.

Blomberg, Johan Alfred, godsägare på Skärshult i Långemåla socken; f. 1828 6/4; fornsaksamlare; † 1894 11/4 i Stockholm.

Bolin, Ernst Lorens, f. 22/10 1841 i Karlshamn, skeppsklarerare i Kalmar (firman Bolin & Söderbergh), flyttade 1880 till Ryssland, bosatt i Riga och Libau; hans familj återvände till Sverige 1895 i och för barnens skolgång; återvände själv vid krigsutbrottet 1914; lever bosatt i Stockholm, varmed en felaktig uppgift i not om lektor Darin som ende kvarlevande av den äldsta styrelsen rättas.

Cedercrantz, Otto Conrad Waldemar, f. i Tuna (Kalmar län) 1854; jur. kand.; hovrättsråd; ordinarie landshövding i Gottlands län 1901—03; i Kalmar län 1903—17; fören. ordf. under sagda tid; i övrigt se ättartavlor och biograf. verk. Vid årsmötet 1917 den 3 dec. framfördes till lhvdg Cedercrantz ett vördsamt tack för det varma intresse och kraftiga stöd, han under de 14 år, han varit ordförande i styrelsen, ägnat föreningen och dess strävanden.

Dahm (damm) Oskar Elis Leonard, fil. d:r, rektor vid Lärdoms- och apologistskolan i Kalmar och den förste skolmannen i svenska riksdagen som representant för borgarståndet; läroboksförfattare; en man av mångsidig läggning; f. 1812; † 1883. Se Nord. Familjebok.

Darin, Robert Erik Leonard, f. 1843, docent 1868; lektor i moderna språk i Kalmar 1871—75; ledamot av fören. styrelse 1871—72; transport till Malmö h. allm. läroverk 1875; bosatt som pensionerad i Malmö. Se Svenskt porträttgalleri XII och läroverksmatriklar av Dahl och Kölgren.

Edelstam, Jacob Ludvig, f. 1831 24/6, † 1892 6/5; landshövding i Kalmar län 1873—88; ledamot av föreningen 1875 och dennas ordförande 1881—88. Se Nord. Familjebok.

Ek, Karl Andreas Theodor, R. V. O., f. 28/8 1862, anställd vid Kalmar järnväg 1879. Ordförande i hamndirektionen sedan 1903, stadsfullmäktig, ledamot av beredningsutskottet. Finlands vice konsul.

Ekerot, Carl Johan (Janne), bruksägare, f. 1821 26/3, † 1900 15/2 i Kalmar, bosatt intill 1883 i Stockholm och då några år revisorssuppleant i Sv. Fornminnesföreningen; undersökte forngravar enl. dennas tidskrift; tidigare bosatt i Mönsterås; ledamot av fören. styrelse 1884—86.

Fagerlund, Carl Johan Adolf, f. 1842, landssekreterare i Gävleborgs län, utnämnd till landshövding i Kalmar län 1896 2/10, efter att redan 1889 ha fått förordnande till tjänsten; ordf. i fören. 1889—1903; † 1903 3/4 i Stockholm.

Falk, John Ludvig, f. i Stockholm 2/10 1873, hovrättsexamen 1896; notarie hos domhavanden i Ölands domsaga 1898—1900; länsnotarie; landssekreterare i Västerbottens län (Umeå); landshövding i Kalmar län

1917. Ordf. i Kalmar läns fornminnesförening s. å. d. 3 december. Se i övrigt Gullberg och Uggla, Landstatsmatrikel.

Gethe, Carl Magnus Erland, f. 1830, † 1906; e. o. kanslist i finansdepartementet 1851, någon tid utgivare av tidn. Kalmar; lasarettssyssloman; sekreterare i Kalmar läns södra landsting och hushållningssällskap; ledamot av riksdagens andra kammare. Föreningens mångårige v. ordförande och en av dess stiftare.

Goijer, Johan Wilhelm, f. 1843 i Kalmar, student 1862, rektor vid Mönsterås pedagogi 1883; författare till ett antal, huvudsakligen i ortspressen intagna, uppsatser med innehåll från hembygdens kulturhistoria. Av hans avskrifter ur kyrkoarkiv har föreningen förvärvat några genom inköp. †

Groll, Viktor Lennart, f. 22/2 1845, † 25/10 1896; hovrättsexamen 1869; 1888--89 landshövding i Kalmar län; sedan statsråd 1889–96; landshövding 6/10 sistn. år i Stockholms län. Fören. ordf. under 1889; fungerade, liksom företrädaren biskop Sjöbring, ej vid något sammanträde, utan överlät ordförandeskapet åt Gethe, som 1874—75 varit ordförande och i egenskap av Landstingets sekreterare varit verksam för ekonomiskt understöd åt föreningen.

Hansson, Hans Niklas Teodor, f. 1859, † 1918, folkhögskoleföreståndare 1889 i Gamlebyn, föreläsare, R. V. O., korresponderande ledamot av Vitterh., Historie och Antikv. akademien, företog för dennas räkning och delvis med understöd av föreningen bekostade grävningar i Tjust. Författare till två uppsatser med arkeologiskt innehåll i h. I och III av Meddelandena, betitlade »Ett gravfält i Vimmerbytrakten» och »Från vikingatiden i Småland.» Nekrolog i Historisk tidskrift.

Hilldoff, Ernst, f. 1878, läroverksadjunkt i Kalmar 1908, amanuens vid museet 1912—20, föreståndare t. v. fr. 1920. Utgivit »Anteckningar om porträtten av Kalmarstiftets superintendenter» som bilaga till läroverkets årsredogörelse 1916—1917 samt med kommentar biskop Wallenstråles »Berättelse om Calmar slott, Öland och Grimskär etc.», i Skt Christophers Gilles Chroenika, år 1922. Se i övrigt Köigren och Tengströms läroverksmatrikel 1914.

Holmström, Johan Gustaf Manfred (Manne), f. 1850 i Kastlösa, student; amanuens vid Kalmar domkapitel 1877; extralärare; † 20/6 1895; minnesord i platstidningarna Kalmar och Barometern; fören. sekreterare 1881—85.

Horn, Herman, f. 1845 i Madesjö (Kalmar län), stud. 1867, vik. adj. i Kalmar vtt. 1879, 80, 81, e. o. landskontorist 1883, ord. 1896; pensionerad; amanuens vid museet 1879—84; fören. sekreterare vid Sv. Fornminnesfören. möte i Kalmar 1880; utgivit museikataloger.

Högbom, Daniel Valfrid, f. 28/8 1849, adj. i Kalmar 1892, rektor i Oskarshamn 1902; i Sala 1908. Biträdde några år Bæhrendtz vid arkeologiska undersökningar.

Kjellberg, Bror Karl Julius, f. i Kalmar 1869, hovrättsexamen 96; landskanslist i Kalmar län från 1905. Revisor av fören. räkenskaper.

Larsson, Nils, f. 1849, † 1892; v. häradshövding; länsbokhållare i Kalmar län 1878, i Värmlands län 1883; landskamrer i Västernorrlands län (Härnösand) s. å.; fören. sekreterare 1879—81.

Lilja, Albert Parker Ossian, f. 1865; läroverksadjunkt i Kalmar 1906—14; vid Malmö h. allm. läroverk 1914—; fören. sekreterare 1909—1914.

Magnét, Jacob Henrik, f. 1830 på Tingbyberg i Dörby s:n, † 1900; statens lantbruksingenjör i Södra Kalmar län, någon tid bosatt på Ingelsryd i Kristvalla socken, överingenjör i K. Lantbruksstyrelsen 1889, fornsakssamlare, tillhörde föreningens styrelse 1884—85; avsade sig på grund av avflyttning från orten.

Melén, Johan Gustaf, fil. d:r, läroverksadjunkt, f. 1831, adjunkt i Kalmar 1864; † 1892; fören. sekreterare 1871—79; se i övrigt Sjöbrings Clerus Calmariensis.

Mélen, Carl Rudolf, R. N. O., f. 1840 13/3; kameralexamen 63; e. o. landskontorist i Kalmar län 64; lanträntmästare ibid. 83: avsked 1908 31/12; föreningens nitiske skattmästare sed. 1876.

Petersson, Hjalmar, f. 1852, † 1919, redaktör för kalmartidn. Barometern, kommunalman, mångårig revisor av fören. räkenskaper.

Rosberg, Marcus, f. 1839, † 1914, fil. d:r, rektor vid Kalmar h. allm. läroverk; avsked 1905; tillhörde fören. styrelse 1871—72.

Segrell, Johan Gustaf, lantbrukare på Tveta i Torslunda socken, f. 25/7 1824; † 12/9 1896; ledamot av föreningens styrelse 1874—81; av sonen, lantbrukaren Einar Segrell, † 1912, inköpte föreningen fornsakssamlingen.

Siefvert, Sten, f. 14/3 1844; ingenjör, mångårig förutvarande revisor av föreningens räkenskaper.

Sjöbring, Pehr, f. 1819, † 1900, biskop, fören. hedersledamot 1876, vald ordförande 1889—90; utgivit »Clerus Calmariensis». Se Nord. Familjebok.

Sundberg, Carl, fabrikör och rådman i Kalmar, f. 1827, † 1883 18/11, styrelsemedlem 1871—83.

Sylvander, Gustaf Volmar, f. 1816, fil. d:r, kollega i Kalmar 1847, adjunkt vid läroverkets omorganisation; avsked 1867; verksam i Foster-

ländska föreningen i Kalmar på 1850-talet och för Gustav Vasastatyns resande på Stensö 1852; högt förtjänt genom sin historieforskning, även om denna företer påtagliga brister, kom dock Sylvander utöver grundandet av fornminnesföreningen ej att uträtta något för dennas museum, upptagen som han var med sin hävdateckning. Röstsplittringen vid hans val till v. ordförande 1872—74 vittnade om hans olämplighet för denna post. Om hans förtjänster i övrigt se Nord. Familjebok, C. Bååth-Holmberg, Från slott och sund. Minnesrunor i Smålandsposten och Kalmar vid hans död 1882.

Söderberg, Sven Otto Magnus, f. i Lund 1849, † 1901; språk- och fornforskare; föreståndare för Lunds universitets historiska museum; professors n. h. o. v. Bland hans skrifter märkas Ölands minnesskrifter, h. 1 1900; h. 2 1906, redigerat av E. Brate. Ett utdrag ur detta verk är uppsatsen »Om Karlevistenen» i h. 1 av Meddelanden. Se i övrigt Nordisk Familjebok eller Lunds universitets matrikel.

Södermark, Johan Anders, f. 1816 $^{1}/_{9}$ i Luleå; kameralexamen 1839, länsbokhållare i Uppsala län och sedan kronofogde 1852; landskamrer i Gävleborgs län 1858 $^{22}/_{7}$, i Kalmar län 1869 $^{22}/_{12}$, avsked m. pension 1882 $^{7}/_{7}$; † i Borås 1893 $^{4}/_{12}$. Museets grundläggare.

Thernström, Einar, f. 1889, grosshandlare i Kalmar, revisorssuppleant.

Westrin, Adolf, prästson från Asarum i Blekinge, moderns namn Sylvander; hovrättsexamen i Lund 1870; länsnotarie och länsbokhållare i Värmlands län; landskamrer i Kalmar län 1882; landssekretetare ibidem 1889; avsked 1904 i juli; † 1911 i augusti.

Wickbom, Johan Anders Olof, f. 1851 $^{24}/_{11}$; L. N. O. folkskoleinspektör i Vänersborg 76; adjunkt vid folkskollärareseminariet i Kalmar från 1879; rektor ibid. 94; avsked 1916; utgivit minnesteckningar över avlidna prästmän inom Kalmar stift, efter föredrag hållna vid prästmöten i Kalmar 1902 och i Växjö 1915; Kalmar stifts bibelsällskap 1818—1918; Lefnadsteckning öfver Magnus Gudmundsson Fröberg. Medarbetare i tidningar och tidskrifter. Tillhört Fornminnesfören. styrelse sedan 1886. I övrigt se Matriklar för prästerskapet inom Kalmar stift samt för seminarierna.

Åberg, Nils Fritiof, f. 1888; docent sedan 1915 i nordisk och jämförande fornkunskap vid Uppsala universitet.

Ständiga medlemmar

av

Kalmar läns fornminnesförening.

Aspegren, O. F., häradsskrivare, Vimmerby.
Levin, Sigism., f. d. handlande, Kalmar.
Löfmark, J.. ingenjör, Kalmar.
Melén, C. R., f. d. lanträntmästare Kalmar.
Siefvert, Sten, ingenjör, Kalmar.
Lindgren, N. B. A., borgmästare m. m. Stockholm.
Schlyter, E., v. häradshövding, Oskarshamn.
Rosenquist, John, kamrer, Kalmar.
Ringholm, A. E., läroverksadjunkt, Kalmar.
Carlsson, A. E., handlande, Kalmar.
Carlsson, F. E., handlande, Kalmar.
Johansson, V. S., f. d. handlande, Kalmar.
Helleborg, Th., länsveterinär, Kalmar.
Svensson, J. Th , kronolänsman, Mörlunda.
Nordén, C., godsägare, Misterhult.
Nllsson, Fr., källarmästare, Oskarshamn.
Strümpel, A., rådman, Kalmar.
Eklund, J. A., biskop, Karlstad.
Lindquist. A. F., major m. m., Eksjö.
Bökelund, A., landskamrer, Kalmar.
Rune, A , borgmästare, Västervik.
Grauers, H., borgmästare, Oskarshamn.
Jeansson, Th., disponent, Stockholm.
Michaëlsson, O., lasarettsläkare, Västervik.
Petersson, R. P., major, Timmernabben.
Rignell, C. B., handlande, Kalmar.
Törnebohm, Emil, kamrer, Dörby, Smedby
Ander, E., lasarettssyssloman, Kalmar.
Steinholtz, U., disponent, Västervik.
Jeansson, Emma, fru, Kalmar.
Berggren, Lydia, fru, Kalmar.
Möller, Hj , lektor, riksmuseet, Stockholm
Malmberg, S., postexpeditör.
Jacobsson, Ida, fröken, Växjö.

Friberg, Th., bankdirektör, Västervik.
Cedercrantz, Conrad, f. d. landshövding.
Söderbaum, H., häradshövding, Borgholm.
Linder, Anna, seminarieadjunkt, Kalmar.
Malmström, Axel, överste, Kalmar.
Malmström, Anna, fru, Kalmar.
Victorin, Josef, grosshandlare, Västervik.
Barkman, John, rådman, Vimmerby.
Wihlborg, S. P. C. F., rådman, Oskarshamn.
Thörn, A., kyrkoherde, Vissefjärda.
Ekströmer, Th., ingenjör, Fogelfors.
Lagström, Aug., handlande, Kalmar.
Adolfsson, Alb. R., godsägare, Bruatorp, Söderåkra.
Börjesson, Emil, förste provinsialläkare, Kalmar.
Nilsson, J. H., navigationsskoleföreståndare, Kalmar.
Gustafsson, C. A., landstingsman, Välsnäs, Fagerhult.
Wirsell, Karl, landstingsman, Kastlösa.
Forsman, John, disponent, Emmaboda.
Fransén, J. A., lantbrukare, Eket, Söderåkra.
Hildebrand, John, godsägare, Skedemosse, Borgholm.
Genberg, C. G., godsägare, Ljungbyholm.
Johansson, Ivar, ångbåtsbefälhavare, Kalmar.
Persson, Emil, godsägare, Rälla, Stora Rör.
Wilner, G. A., possessionat, Möllstorp, Färjestaden.
Falk, John, landshövding, Kalmar.
Fagergren, H., kyrkoherde, Madesjö, Nybro.
Dahl, B. W., länsbokhållare, Kalmar.
Lönner, Hjalmar, häradsskrivare, Kalmar.
Kalmar nation i Uppsala.
Westerberg, Augusta, seminarierektor, Kalmar.
Fogelklou, Emilia, seminarielektor, Kalmar.
Granfelt, Gustaf, fängelsedirektör, Kalmar.
Borgwall, A. E., komminister, Kalmar.
Ehnbom, O. E., vice häradshövding, Halmstad.
Hilldoff, E., läroverksadjunkt, Kalmar.
Walmark, Ossian, förste stadskomminister, Kalmar.
Åberg, Aldo, grosshandlare, Mönsterås.
Wallin, Isak, läroverksadjunkt, Kalmar.
Ribbe, Olof, läroverksadjunkt, Kalmar.
Wapner, Nils, läroverksadjunkt, Kalmar.
Ternblom, H., läroverksadjunkt, Kalmar.
Mellander, F. E., läroverksadjunkt, Kalmar.
Helander, Abel, läroverksadjunkt, Kalmar.
Weiden, G., postexpeditör, Kalmar.
Sjöberg, N. M., bankdirektör Kalmar.

Wranne, E., ingenjör, Kalmar.
Fransson, Victor, handlande, Kalmar.
Linde, Th., handlande, Kalmar.
Winton, Joh., handlande, Kalmar.
Nilsson, Henning, arkitekt, Kalmar.
Gezelius, Johan, distriktslantmätare, Kalmar.
Eckton, Per, provinsialläkare, Borgholm.
Arnell, K. A., provinsialläkare, Vimmerby.
Johansson, Aron, lantbrukare, Karlsro pr Smedby.
Nilsson, Karl, godsägare, Bo pr Smedby.
Nordeblad, Birger, läroverksadjunkt, Kalmar.
Westerlund, G., bankkamrer, Kalmar.
Anrep-Nordin, Birger, musikdirektör, Kalmar.
Tuggaard, Isa, fru, Köpenhamn.
Grimlund, Hugo, rektor, Oskarshamn.
Stockholms stads arkiv, Stockholm.
Jansson, C., bankkamrer, Ålem.
Gerner, Krist., fil. doktor, Kalmar.
Borgstedt, Richard, bankdirektör, Kalmar.
Bergman, Ossian, bankdirektör, Kalmar.
Göransson, Carl E., rektor, Kalmar.
Berg, Manfred, överlärare, Kalmar.
Hanqvist, Tor, landskontorist, Kalmar.
Helling, Nils, häradshövding, Kalmar.
Björcke, Sten, landskanslist, Kalmar.
Lindeberg, Nils, landskanslist, Kalmar.
Cederblad, Janne, länsnotarie, Kalmar.
Svänsson, Eli, folkskoleinspektör, Kalmar.
Hesselblad, C. G., kontorist, Lidingö villastad.
Lundberg, Bengt Georg, lektor, Kalmar.
Liljeblad, Josef, lektor, Kalmar, rektor, Caen, Frankrike.
Chytræus, C. O., gymnastiklärare, kapten, Kalmar.
Hæggblom, Ejnar, agronom, Kåremo.

Med följande sällskap och museer äger från föreningens sida skriftbyte rum:

K. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien, Stockholm,
Finlands fornminnesförening, Hälsingfors, Finland,
Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, Throndhjem, Norge,
Det Kgl. Nord. Oldskriftsselskab, Köpenhamn, Danmark, sed. 1922,
Nordiska museet, Stockholm,
Nationalmuseum, Stockholm,
Statens historiska museum, Stockholm,
Livrustkammaren, Stockholm,
Sv. Turistföreningen, Stockholm,
Göteborgs museum, Göteborg,
Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening, Göteborg,
Kulturhistoriska museet, Lund,
Malmö museum, Malmö,
Tekniska skolans museum, Kristianstad,
Hälsingborgs museum, Hälsingborg,
Blekinge museum, Karlskrona,
Jämtlands fornminnesförening, Östersund,
Upplands fornminnesförening, Uppsala,
Västmanlands fornminnesförening, Västerås,
Södermanlands fornminnesförening, Strängnäs,
Örebro läns museum, Örebro,
Västergötlands fornminnesförening, Skara,
Östergötlands fornminnesförening, Linköping,
Norra Smålands fornminnesförening, Jönköping,
Gästriklands kulturhistoriska förening, Gävle,
Föreningen för norrländsk hembygdsforskning, Härnösand.

Till herrar landsfiskaler A. Johansson, Gamleby, M. Köhler, Västervik, K. R. Wijkström, Kristdala, C. A. Cederblad, Hultsfred, Jon. Holm, Virserum, G. A. Lundberg, Högsby, Karl E. Andersson, Oskarshamn, Efr. Ringberg, Rockneby, G. Hjalmar Johansson, Kalmar, A. Högsell, Nybro, K. Palmgren, Ljungbyholm, P. Erlandsson, Påryd, K. A. B. v. Segebaden, Torsås, Carl Fransén, Torsås, Har. Ahlstedt, Löttorp, Thore Palmgren, Borgholm, Sven Wållgren, Färjestaden, Vict. Ellmin, Mörbylånga, frambäres föreningens tack för visad välvilja mot densamma genom uppbärande i sina respektive distrikt av medlemsavgifterna. Detta sitt tack riktar föreningen även till de herrar kronofogdar, stadskassörer och landsfiskaler, som tidigare biträtt henne härutinnan.

Kalmar Slott

med därå förvarade

Kalmar Fornminnesförenings samlingar

visas dagligen för allmänheten efter tillsägelse hos slottsvaktmästaren, vilken tillhandahåller inträdesbiljetter.

Föreningens vaktmästare:

Erik Valfrid Olsson, antagen 1905.

Rättelser och tillägg.

Före läsning av boken torde här nedan påpekade tryckfel och förbiseenden rättas eller observeras:

Sid. 5	(noten)	se personförteckningen under Bolin.
8	rad 20	läs: närvaron.
12	„ 4	„ kyrkliga.
	„ 6	„ styrelsebeslut.
	„ 38	„ (1797) och.
22	„ 11	orden »i kamraters krets» utgå.
30	„ 5	„ denarer = rom. silvermynt; solidi = guldmynt.
34	„ 27	„ »av samma träslag» utgå.
40	„ 32	läs: tillbaka.
44	„ 5	ordet »åskådare» utgår.
47	„ 3	överlämnandet skedde något år senare. Även årtalet 1873, sid. 22 (noten), är osäkert; ovisst är även, om svarvarnas skråbildning skedde självmant eller påkallades av skråförordningens artikel 1 och § 2, som föreskrev, att där tre mästare finnas bör ett skrå straxt inrättas.
53	„ 28	läs: 1886 och 1887.
55	„ 10	1906 ändras till 1907.
56	„ 23	läs: om striderna.
	„ 38	(noten) läs: Anchises.
69	„ 2	läs: 1921.

I ett arbete av denna art torde realfel näppeligen kunna undvikas. För upplysningar i fråga om föremålen i övrigt ävensom om museets ståndpunkt i följd av dessas beskaffenhet och värde hänvisas till en kommande upplaga av katalogen, i vilken en beskrivning av slottsrummen även skall ingå. Framhållandet av de i 1891 års vägledning upptagna föremålen (ex. å sid. 51, rad 22) utesluter ej helt, att museet kan vid sagda tid ha ägt än flera exemplar av slaget eller kollektionen ifråga, ehuru de, åtminstone då, ej ansetts förtjäna böra omnämnas i sagda års katalog.

Nezăta